

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı

Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**YARATICI DRAMA YÖNTEMİNİN 5.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM
BECERİLERİ VE ÇEVRESEL DUYARLILIKLARINA ETKİSİ: İNSAN VE
ÇEVRE ÜNİTESİ ÖRNEĞİ**

Abdullah DEMİR
ORCID: 0000-0001-5907-5654

Danışman
Prof. Dr. Oktay ASLAN
ORCID: 0000-0001-7938-1413

Konya – 2024

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, 5.sınıf Fen Bilimleri dersinin İnsan ve Çevre ünitesinde yaratıcı drama yöntemi kullanılmasının yaşam becerileri ve çevresel duyarlıklara etkisini incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma bir büyükşehirde 2022-2023 eğitim öğretim yılında bir ortaokulun 5.sınıfında gerçekleştirilmiştir. Uygulama ve araştırma sürecini gerçekleştirdiğim okuluma, uygulama sürecinde çalışmalarına destek olan okul idaremize ve çalışmayı gerçekleştirdiğim 5-A sınıfımın afacan ve sevimli öğrencilerine teşekkür ederim.

Lisans sürecimde üzerimde büyük emekleri olan, bana yol gösteren ayrıca yüksek lisans sürecimde de desteğini hiç esirgmeden bana vizyon katan çok kıymetli hocam sayın Prof. Dr. Oktay Aslan'a çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatıma başladığım ilk günden bugüne kadar daima yanımda olan, manevi desteğini hep hissettiğim canım annem Gülten Demir'e; doğruluk, dürüstlük ve çalışkanlığı ile bana yol gösteren, üzerimde maddi manevi büyük emekleri olan ve yüksek lisans sürecimin başında hayatını kaybeden rahmetli babam Muharrem Demir'e; ne zaman ihtiyacım olsa gece gündüz demeden bir telefon ötemde bekleyen canım ablam Rabia Kübra Demir'e ve bana bu süreçte en büyük desteği gösteren, çalışmalarımda yardımcı olan; çalışkan, zeki ve bilge ruhlu abim Kürşat Demir'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

Abdullah DEMİR

Ocak 2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
ÖZET	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sayılıtlar	6
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar	7
2. LİTERATÜR (İLGİLİ ARAŞTIRMALAR)	8
2.1. Dram ve Drama Kavramları	8
2.2. Oyun Kavramı.....	9
2.3. Dramatik Oyun Kavramı	9
2.4. Yaratıcılık Kavramı.....	11
2.5. Yaratıcı Drama Kavramı	12
2.5.1. Yaratıcı Dramanın Amaç ve Yararları	13
2.5.2. Yaratıcı Dramanın Genel Özellikleri.....	14
2.5.3. Yaratıcı Dramanın Bileşenleri	17
2.5.4. Yaratıcı Dramada Kullanılan Teknikler	19
2.5.4.1. Doğaçlama.....	19
2.5.4.2. Rol Oynama	19
2.5.4.3. Duvardaki Rol	20
2.5.4.4. Dramatizasyon.....	20
2.5.4.5. Anlatı	21
2.5.4.6. Donuk İmge.....	21
2.5.4.7. Bilinç Koridoru.....	22
2.5.4.8. Geriye Dönüş.....	22
2.5.4.9. Toplantı Düzenleme.....	23
2.5.4.10. İç Ses (Kafa Sesi)	23
2.5.4.11. Pantomim	23
2.5.4.12. Rol Kartları.....	24
2.6. Dramanın Aşamaları	24
2.7. Çevre Eğitimi Kavramı	26

2.8. Bir Ders Konusu Olarak Çevre: İnsan ve Çevre Ünitesi Örneği	26
2.9. Yaşam Becerileri.....	27
2.10. Fen Eğitiminde Yaratıcı Drama Üzerine Yapılan Yerli ve Yabancı Araştırmalar ..	28
3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	34
3.3. Çalışma planı	34
3.4. Uygulamalar	35
3.5. Veri Toplama Araçları	36
3.5.1. Yaşam Becerileri Ölçeği.....	37
3.5.2. Çevresel Duyarlılık Ölçeği	37
3.6. Verilerin Toplanması.....	37
3.7. Verilerin Analizi	37
4. BULGULAR	40
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	44
5.1. Tartışma.....	44
5.2. Sonuç.....	48
5.3. Öneriler.....	48
KAYNAKLAR.....	49
EKLER	61

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

“Yaratıcı Drama Yönteminin 5.Sınıf Öğrencilerinin Yaşam Becerileri ve Çevresel Duyarlılıklarına Etkisi: İnsan ve Çevre Ünitesi Örneği” başlıklı tez çalışmamın toplam **106** sayfalık kısmına ilişkin, 9/02/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%24** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Ön söz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarımı inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

9/02/2024

Abdullah DEMİR

Prof. Dr. Oktay ASLAN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

30/01/2024

Abdullah DEMİR

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

Cohen-d: Cohen etki büyüklüğü

n: Çalışma grubu örnek sayısı

p: Olasılık

sd: Serbestlik derecesi

ss: Standart Sapma

t: t testinde hesaplanan değer

$\bar{x}$: Ortalama

Kısaltmalar

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı
Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

YARATICI DRAMA YÖNTEMİNİN 5.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BECERİLERİ VE ÇEVRESEL DUYARLILIKLARINA ETKİSİ: İNSAN VE ÇEVRE ÜNİTESİ ÖRNEĞİ

Abdullah DEMİR

Bilim ve teknolojinin gelişmesi ve değişen öğrenme ortamları, farklı yöntemlerin eğitimde uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda öğretmen, öğrenme ortamlarında rehberlik rolünü üstlenip öğrencilerin kendi fikirlerini açıklayabildikleri demokratik ortamlar oluşturmalı ve öğrencilerin; muhakeme, empati, iletişim gibi becerilerinin gelişmesini sağlamalıdır. Eğitim çok yönlü olarak bireylerin duyuşsal, devinışsel ve bilişsel olarak ileri düzeyde yetiştirilmesini amaçlar. Bu çok yönlü dengenin sağlanmasında yaratıcı dramaya çok önemli görevler düşmektedir. Fen eğitiminde farklı yöntemlerin kullanılmasına yönelik yapılan çalışmalarda yaratıcı dramanın önemli olduğu görülmektedir. Bu noktada “fen bilimlerinde yaratıcı drama uygulamalarından yararlanmanın, öğrenciler üzerindeki yaşam becerileri ve çevresel duyarlılıklara etkileri nelerdir?” sorusunun yanıtlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu çalışma; 5.sınıf fen bilimleri dersi İnsan ve Çevre ünitesinde yaratıcı drama yöntemi kullanılmasıyla öğrencilerin yaşam becerileri ve çevresel duyarlılıklarına etkisini araştırmak için yapılmıştır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden deneysel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırma tek grup ön test-son test modeline göre desenlenmiş zayıf deneysel türde bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini bir büyükşehirde yer alan bir ortaokulda öğrenim gören 29 tane 5.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya 11 erkek, 18 kız öğrenci katılmıştır. Araştırmada görev alan öğrencilere yaratıcı drama yöntemi ile uygulamalar yapılmıştır. Uygulama senaryoları araştırmacı tarafından fen bilimleri programında yer alan “İnsan ve Çevre” ünitesi kazanımları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Araştırma öncesinde ve sonrasında “yaşam becerileri ölçeği” ve “çevresel duyarlılık ölçeği” uygulanmıştır. Deneysel grubunun puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için puanların normal dağılım göstermesi nedeniyle parametrik testlerden t-testi kullanılmıştır. Ön test ve son test uygulamalarından elde edilen verilerin analizinde “t-testi”, aritmetik ortalama, standart sapma ve frekans hesaplamaları kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen sonuçlara göre 5. sınıf “İnsan ve Çevre” ünitesinde yaratıcı drama yöntemi uygulanması; yaşam becerileri alt boyutu olan iletişim becerisinde kuvvetli etkiye sahip olduğu, takım çalışması becerisi yönünden ise yine kuvvetli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. 5. sınıf “İnsan ve Çevre” ünitesinde yaratıcı drama yöntemi uygulanması iletişim becerisinde orta düzeyde etki gösterirken karar verme becerisi yönünden zayıf bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin genel yaşam becerilerinde anlamlı artış olduğu görülmüştür. Öğrencilere uygulanan çevresel duyarlılık ölçeğinde de anlamlı artış görülmüştür. Bu nedenle öğretmenler tarafından, öğrencilere ders planı hazırlanırken, yaratıcı drama uygulamalarından sıklıkla yararlanılması önerilmektedir. Bununla birlikte öğrencilere çevre duyarlılığı davranışları kazandırılırken yaratıcı drama etkinliklerinin derslere entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Yaratıcı Drama, Çevresel Duyarlılık, Yaşam Becerileri.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Mathematics and Sciences Education
Science Education Program
Master Thesis

THE EFFECT OF CREATIVE DRAMA METHOD ON 5TH GRADE STUDENTS' LIFE COMPETENCIES AND ENVIRONMENTAL SENSITIVITIES: EXAMPLE OF HUMAN AND ENVIRONMENT UNIT

Abdullah DEMİR

The development of science and technology and changing learning environments necessitate the application of different methods in education. In this context, the teacher should assume the role of guidance in learning environments, create democratic environments where students can express their own ideas and ensure the development of students' skills such as reasoning, empathy and communication. Education aims to raise individuals at an advanced level in terms of affective, cognitive and cognitive. Creative drama plays a very important role in ensuring this multifaceted balance. It is seen that creative drama is important in studies on the use of different methods in science education. At this point, the need to answer the question "What are the effects of using creative drama applications in science on students' life skills and environmental sensitivity?" has emerged. This study was conducted to investigate the effect of using creative drama method on students' life skills and environmental sensitivity in the 5th grade science course Human and Environment unit. In this study, experimental research method from quantitative research methods was applied. The research is a weak experimental study designed according to the one-group pretest-posttest model. The sample of the study consisted of 29 5th grade students studying in a secondary school in a metropolitan city. 11 male and 18 female students participated in the study. Creative drama method was applied to the students who took part in the research. The application scenarios were prepared by the researcher by taking into account the acquisitions of the "Human and Environment" unit in the science programme. Before and after the study, "life skills scale" and "environmental sensitivity scale" were applied. In order to test the significance of the difference between the mean scores of the experimental group, t-test, one of the parametric tests, was used due to the normal distribution of the scores. In the analysis of the data obtained from the pre-test and post-test applications, "t-test", arithmetic mean, standard deviation and frequency calculations were used. According to the results obtained from the scales, it was seen that the application of creative drama method in the 5th grade "Human and Environment" unit had a strong effect on the communication skill, which is the sub-dimension of life skills, and had a strong effect in terms of teamwork skill. In the 5th grade "Human and Environment" unit, the application of creative drama method had a moderate effect on communication skills, but had a weak effect on decision-making skills. A significant increase was also observed in the environmental sensitivity scale applied to the students. For this reason, it is recommended that creative drama applications should be frequently used by the programmers while preparing the curriculum for the students. In addition, it is suggested that creative drama activities should be integrated into the lessons while students gain environmental sensitivity behaviours.

Keywords: Environment, Creative Drama, Environmental Sensitivity, Life Skills.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı ve alt problemler, araştırmanın önemi, sayıltılar, varsayımlar, sınırlıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bilim ve teknolojideki hızlı değişimler, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, yenilikçi öğrenme ve öğretme kuramları ve bu yaklaşımların gelişimi bireylerden beklenen rolleri doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üretebilen, onu hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, girişimci olabilen, kararlı ve iletişim kurabilen insanlarla ilgilidir. İnsanları bu kaliteli yapıya kavuşturmaya yardımcı olan müfredat, yalnızca bilgi aktaran programlara dayanmamaktadır. Bu programlar bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve becerilerin kazandırılmasını amaçlayan basit ve anlaşılır bir yapıda üretilen programlardır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Yaşadığımız dönemdeki eğitim anlayışının öğrenenin bütün gelişim alanlarına ilişkin istek, ilgi, beceri ve ihtiyaçları merkeze alıp, gerekli bilgiye ulaşabilecek yolları bilen, düşünce ve duygularını yaratıcı bir şekilde ifade edebilen, problem çözebilen, iş birliği yapabilen kişileri yetiştirmeyi amaçlamak olduğu belirtilmektedir. Bu amaç doğrultusunda çocukların gelişim özelliklerini, istek, ilgi ve ihtiyaçlarını bilip onların aktif katılımının sağlanabileceği, keşif yapabileceği, yaşadığı dünyayı anlamlandırabileceği faaliyetler planlayıp öğrenme sürecinde öğretmenlerin öğrencilere rehber olması gerekmektedir. Bu kapsamda öğretmenlerin yapabileceği faaliyetlerden birinin de yaratıcı drama etkinliği olduğu belirtilmektedir (Günay Bilaloğlu, 2019).

Drama, öğrencinin süreç içerisinde etkin katılımını sağlayabilen yöntemlerdendir. Okulda öğrencilerin başarılarının artırılmasıyla öğrenilen bilgilerin kalıcılığı, bilgilerin gündelik yaşam ile ilişkilendirilmesiyle mümkün olabilmektedir. Dramanın en etkili yöntemlerden biri olmasının yanında tüm eğitim kademelerinde dramaya yer verilmesinin gerekliliği birçok araştırmacı tarafından ortaya koyulmuştur (Çelikkaya, 2014). Yapılan araştırma bulguları geleneksel öğretim yöntemlerine kıyasla yaratıcı dramanın hem akademik başarı düzeyinin yükselmesine (Aktepe ve Bulut, 2014; Adıgüzel ve Karaosmanoğlu, 2017; Batdı ve Batdı, 2015; Başbuğ ve Adıgüzel, 2019; Öztürk ve Sarı, 2018) hem de öğrenilen bilginin daha kalıcı olmasına katkı sağladığını göstermektedir (Altındal, 2019; Özoğul, 2019;

Soylu Makas, 2017; Ütkür ve Açıklın, 2018). Yapılan araştırma bulguları yaratıcı dramının günlük yaşam becerilerini geliştirdiğini ortaya koymaktadır (Bayrak ve Akkaynak, 2020; Erdoğan, 2018; Kaçira Çapacıoğlu ve Yıldız Demirtaş, 2017; Namdar ve Çamadan, 2016).

Eğitim alanında drama iki temel boyutta gerçekleştirilmektedir. Diğer bir deyişle dramının iki türlü kullanım şekli vardır. İlki eğitimde dramının disiplin şeklinde, ikincisi ise eğitimde dramının yöntem şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Her iki kullanım şeklinde de drama ve eğitimde drama, bir üst kavram şeklinde kabul görmektedir. Bir yöntem ya da disiplin olarak drama; rol oynama, doğaçlama, dramatizasyon vb. teknikler ile uygulanmaktadır (Aykaç ve diğerleri, 2016; Özcan ve Uysal, 2020; Yenen Avcı, 2015). Tüm tekniklerin ortak noktası ise temelinde canlandırmanın olmasıdır (Adıgüzel, 2020; Aksakal, 2015; Özensoy, 2022).

Uygulama sürecinde farklı tekniklerin kullanıldığı drama etkinlikleri öğrencilerin gelişimlerini çok yönlü olarak etkilemektedir. Bu durum son yıllarda eğitimde drama kullanımını üzerine yapılan araştırmaların artmasına zemin hazırlamıştır (Gürkan, 2023; Najami ve diğerleri, 2019; Marjanovic-Shane, 2016; Piriaphokanont ve Sriswasdi, 2022). Buna karşılık yapılan literatür taraması sonunda özellikle soyut kavramların fazla olduğu fen bilimleri alanında yaratıcı drama etkinliklerinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı'nın özel amaçları arasında bireylerin doğasında ve yakın çevresindeki olaylara karşı merak duymasını sağlamak, doğayı keşfetmek ve insan-çevre arasındaki etkileşimin kavratılması gibi özel hedefler bulunmaktadır. (MEB, 2018) Çevre bilincinin bireylere kazandırılması ve sürdürülebilir çevre bakış açısının oluşmasında en etkili faktör çevre bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesidir (Delican ve Sönmez, 2013).

Eğitim-öğretim ile birlikte son yıllarda çevre sorunları yeniden güncel duruma gelmiş ve incelemeye başlanarak bireylere çevre bilincinin kazandırılmasında okulların ne derece iyi olduğu sorgulanmaya başlanmıştır. Günümüzde birçok ülkede çevre bilinci kazandırmada eğitime vurgu yapılmakta ve çevre bilincinin ne derece doğru şekilde oluşturulduğu hakkında tartışmalar başlamaktadır (Atasoy ve Ertürk, 2008). Her konuda olduğu gibi çevre eğitimi konusunda da çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır. Çevre eğitimi kapsamında da çevre bilgisinin artırılmasında ve çevreye yönelik farkındalığın geliştirilmesinde yaratıcı drama etkin bir yöntem olarak kullanılabilir. Yaratıcı drama, çocuğun hem kendini hem de çevreyi etkileşimde bulunarak tanınmasına da olanak sağlayabilmektedir. Bu süreçte yaratıcı

drama; çocuğun çevreye karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmesine katkı sağlayabilmektedir. Çocuğun öğrendikleri bilgi düzeyinde kalmayarak aynı zamanda duyuşsal öğrenmeler de gerçekleşebilmektedir. Çocuk, yaparak- yaşayarak öğrenme sürecine girdiği için de öğrenmeler kalıcı hale gelebilir. Bu açılardan bakıldığında, çevre eğitiminin öğrenci katılımına olanak sağlayan yaratıcı drama gibi bir yöntem ile verilmesi etkili bir öğrenme süreci açısından büyük öneme sahiptir (Aydın ve Aykaç, 2016).

2018 Fen Bilimleri Öğretim programında alana özgü becerilerinden yaşam becerileri; analitik düşünme, karar verme, yaratıcı düşünme, girişimcilik, iletişim, takım çalışması gibi başlıklarda yer almaktadır. Yaşam becerileri: bilimsel bilgiye ulaşılması ve bilimsel bilginin kullanılmasına ilişkin analitik düşünme, karar verme, yaratıcılık, girişimcilik, iletişim ve takım çalışması gibi temel yaşam becerilerini kapsamaktadır (MEB, 2018). Çevre ünitesinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının, alana özgü becerilerinden yaşam becerilerine etkisinin incelenmesinin fen bilimleri için önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Tablo 1.1. Fen eğitiminde çevre ile ilgili konularda yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı çalışmalar.

Tezin Adı	Yazar	Yıl
Fen ve teknoloji öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının ilköğretim öğrencilerinin fene yönelik görüşlerine ve çevre ile ilgili problem durumlarına etkisi	Erkan TEKER	2009
Dramanın çevre bilinci oluşturmadaki rolü ve etkililiği	Harun BERTİZ	2010
Çevremizdeki kirlilik konusunun ilköğretimde yaratıcı drama yöntemi ile işlenmesi ve öğrenci farkındalığına etkisi	İren Özgün NALÇACI	2012
İlkokul çevre konularında uygulanan yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin başarılarına, kalıcılığa ve ilgilerine etkisi	Nilgün BAKKALOĞLU	2017
Drama temelli çevre eğitiminin çocukların çevre farkındalık düzeylerine etkisinin incelenmesi	Burçin AYSU	2019
İnsan ve çevre ünitesinin yaratıcı drama destekli işlenmesinin beşinci sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl becerileri üzerine etkisi	Dilek Özgün	2019

Tablo 1.1. Fen eğitiminde çevre ile ilgili konularda yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı çalışmalar (devamı).

Tezin Adı	Yazar	Yıl
Lise ikinci sınıf ekosistem ekolojisi konusunun öğretiminde yaratıcı drama etkinliklerinin kavramsal anlama, bilimsel süreç becerilerine ve biyoloji öz-yeterlilikleri üzerine etkisi	Ayşe FİLİZ-GÜÇLÜ	2019
8.sınıf öğrencilerinin "enerji dönüşümleri ve çevre bilinci" ünitesinin akademik başarı ve fene karşı tutumlarına yaratıcı drama yönteminin etkisi	Nadire Hanna TAŞ	2020
Fen bilimleri dersi insan ve çevre ünitesinde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına yönelik bir eylem araştırması	İren Özgün NALÇACI	2021

Tablo 1.1’de ülkemizde 2009-2022 yılları arasında fen eğitiminde çevre ile ilgili konularda yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı tez çalışmaları yer almaktadır. Literatür incelendiğinde özellikle İnsan ve Çevre ünitesinde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı çalışmalara sınırlı sayıda ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak çalışmanın problem cümlesi aşağıdaki gibidir.

5.sınıf fen bilimleri dersinde “İnsan ve Çevre” ünitesinin öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı sınıfta öğrenim gören öğrencilerin çevresel duyarlılıkları ve yaşam becerileri açısından yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının etkisi nedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı 5.sınıf fen bilimleri programında yer alan “İnsan ve Çevre” ünitesindeki kazanımların yaratıcı drama yöntemi kullanılarak işlenmesinin öğrencilerin çevresel duyarlılıklarına etkisi ile yaşam becerilerine etkisi incelemektir. Bu kapsamda araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir.

Alt Problemler

1. 5.sınıf fen bilimleri dersi “İnsan ve Çevre” ünitesinde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı sınıfta ön test-son test çevresel duyarlılıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. 5.sınıf fen bilimleri dersi “İnsan ve Çevre” ünitesinde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı sınıfta ön test-son test yaşam becerileri puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Fen bilimleri dersi içerisinde farklı becerilerin yer aldığı bir derstir (MEB, 2018). Diğer derslerde olduğu gibi fen bilimleri dersinde de ezbercilikten kaçınmak gerekir. Bu kapsamda yaratıcılığın ön planda tutulduğu yaparak yaşayarak öğrenmelerin gerçekleştiği farklı yöntemler ders içeriğinde yer alabilir.

Çevre sorunlarının yok edilebilmesi ve sürdürülebilir bir çevre için en kalıcı çözüm, çevre bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesidir (Atasoy ve Ertürk, 2008). Aynı zamanda araştırmacılar tarafından bireylerde çevre bilincini oluşturabilmek adına son zamanlarda önemli uğraş verilmektedir (Aksoy ve Karatekin 2011; Aydın ve Kaya, 2011; Çabuk ve Karacaoğlu, 2003; Erten, 2005; Keleş ve Uzun, 2010). Bu bakış açısıyla çevre sorunlarına eleştirel bir bakışla özgün çözümler getirebilmek ve sorun daha oluşmadan önlem alabilmek en etkili çözüm olacaktır (Şimşekli, 2004). Çevre eğitiminin bu derece önemli olduğu düşünüldüğünde bu kavramın ve bilincin kazandırılması amacıyla daha iyi neler yapılması gerektiği düşüncesi karşımıza çıkmaktadır. Çevre eğitimi kapsamında geziler, oyunlar, animasyon ve videolar gibi gerçek hayata yansıtılan materyaller kullanılmalıdır. (Schaal ve Lude, 2015). Çevre eğitiminde yaratıcı drama yöntemi tüm bunlara alternatif olarak teknolojik materyallerle düzenlenen bir ders planı yerine kullanılabilir.

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) iletişim, sosyal ve kamusal yetkinlikler, girişimcilik gibi yaşam becerileri yer almaktadır. Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen yetkinliklere ek olarak yaşam becerileri de kazandırılması gereken alana özgü beceriler arasında yer almaktadır. Programın özel amaçları arasında da yaşam becerileri ile ilgili vurgular bulunmaktadır. Doğrudan yaşam becerilerinin kullanılması ve geliştirilmesine ilişkin ifadelerin yer aldığı amaçlar aşağıda yansıtılmıştır (MEB,2018).

- Doğanın keşfedilmesi ve insan-çevre arasındaki ilişkinin anlaşılması sürecinde, bilimsel süreç becerileri ve bilimsel araştırma yaklaşımını benimseyip bu alanlarda karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek,

- Birey, çevre ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşimi fark ettirmek; toplum, ekonomi ve doğal kaynaklara ilişkin sürdürülebilir kalkınma bilincini geliştirmek,

- Günlük yaşam sorunlarına ilişkin sorumluluk alınmasını ve bu sorunları zmede fen bilimlerine ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve diğer yaşam becerilerinin kullanılmasını sağlamak,

- Fen bilimleri ile ilgili kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerini geliştirmek,

- Bilimsel çalışmalarda güvenliğin önemini fark ettirerek güvenli çalışma bilinci oluşturmak,

- Sosyobilimsel konuları kullanarak muhakeme yeteneği, bilimsel düşünme alışkanlıkları ve karar verme becerileri geliştirmek.

Tüm bunlara bağlı olarak söz konusu yaşam becerilerinin evre ünitesinde yaratıcı drama yöntemi ile ğretimi sonucunda ne düzeyde etkili olduğunun açıklanabilmesi; fen ğretiminde yaşam becerilerinin önemini ortaya koyması açısından önemli bir uygulama olacaktır.

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 5. sınıfta İnsan ve evre ünitesinde yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin yaşam becerileri ve çevresel duyarlılıklarına etkisini incelemektir. Bireylerde evre duyarlılıklarının geliştirilmesi için yapılan çalışmalar; bireylerin evre konusunda bilgilendirilmesi ve bu bilincin farklı etkinliklerle somut ve kalıcı davranışa dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Ancak lkemizde bu olması gereken durumun tam tersi bir tutum söz konusudur (ağlar, 2011).

Fen bilimleri dersinde yaratıcı drama yöntemi son yıllarda daha çok uygulanmaktadır. Ancak “evre” konularının yaratıcı drama yöntemi ile aktarılması konusunda yeterince çalışma yapılmamış ve yaşam becerileri ile çevresel duyarlılıklarına olan etkisi ölçülmemiştir.

Yaratıcı drama yönteminin ilköğretim fen programında uygulanması programda hedeflenen kazanımların öğretilmesindeki uygun bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Araştırmada elde edilecek sonuçların bundan sonraki yapılacak çalışmalara da yol göstermesi umut edilmektedir.

1.4. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan 5.sınıf ğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeyleri ve fen bilimleri dersi başarı düzeylerinin aynı düzeyde olduğu varsayılmıştır.

2. Çalışmaya katılan öğrencilerin, ölçme araçlarına cevap verirken duygu ve düşüncelerinde yansız davrandıkları varsayılmıştır.

3. Uygulama senaryolarının yapılandırılması sürecinde danışman ve uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde bir büyükşehirde yer alan bir devlet okulundaki 5.sınıf öğrencileri
2. Araştırmanın yapıldığı akademik başarısı birbirine yakın homojen sınıfta öğrenim gören 29 öğrenciyle
3. 5.sınıf fen bilimleri dersi “İnsan ve Çevre” ünitesi kazanımları ve ders saati
4. Öğrenci video kayıtlarının alınmaması ancak ders içi etkinliklerin fotoğraflanması ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Drama: Drama, kurgudan yola çıkarak oyuncuların canlandığı bir anlatı biçimidir. Bir kelimeyi, bir kavramı, bir davranışı, bir cümleyi, bir fikri ya da yaşantıyı veya bir olayı tiyatro tekniklerinden yararlanarak oyun ya da oyunlar geliştirerek tamamlamaktır.

Yaratıcı Drama: Yaratıcı drama, bir grubun bir eğitmen rehberliğinde belirli bir mekânda kendi yaşantılarından yola çıkarak belli bir konu odağında, rol oynama ve doğaçlama tekniklerini kullanarak canlandırmalar yapmasıdır.

Çevresel Duyarlılık: Çevrede bulunan canlı ve cansız tüm varlıklardan çevreye karşı olabilecek tehlikelerin farkında olmak, çevreyi kirletmemek, çevreye karşı koruyucu, mücadeleci ve bilinçli davranmaktır.

Yaşam Becerileri: Bilimsel bilgiye ulaşılması ve bilimsel bilginin kullanılmasına ilişkin analitik düşünme, karar verme, yaratıcılık, girişimcilik, iletişim ve takım çalışması gibi temel yaşam becerilerini kapsamaktadır (MEB,2018).

BÖLÜM 2

2. LİTERATÜR (İLGİLİ ARAŞTIRMALAR)

Çalışmanın bu bölümünde araştırma konusu ile yakından ilişkili kavramsal bilgilere ve konu ile ilgili olarak geçmiş dönemde yapılan araştırma özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Dram ve Drama Kavramları

Dram, bireyin insanlarla giriştiği her çeşit dolaylı, dolaysız ilişki; etki-tepki alışverişi arada meydana gelen minimum düzeyde bir etkileşimin dahi bir dramatik an veya dramatik durum olduğu belirtilmektedir (Güven, 2005). Dram ve drama kelimelerinin Türkçe sözlük tanımları ele alındığında, genellikle birbirlerini karşıladıkları dikkat çekmektedir. “Drama” kelimesinin bir disiplin, alan veya meslekle doğrudan ilişkisi olan bir kelime olduğu görülmektedir. Bu sebeple iki kavramın birbirinden ayrıştığı bu noktaların da göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir (Özen, 2019).

Yunanca “dran” sözcüğünden türemiş olan drama kavramının Türkçe karşılığının tam anlamı ile mevcut olmadığı görülmektedir. Dran yapmak, eylemek, etmek anlamındadır. Drama kelimesi Yunanca Dramenon’daki seyirlik olarak benzetme anlamında daha yakın olup eylem anlamına gelmektedir. Dramaya ilişkin diğer kavramların ise Amerika’da “yaratıcı drama (creative drama)”, İngiltere’de “eğitimde drama (drama in education)”, Almanya’da ise “oyun ve etkileşim (Schulspiel, Spiel un İnteraktion)” şeklindedir (San, 2006, Akt. Erkoca-Akköse, 2008). Kavramsal olarak incelendiğinde drama, öğrencilerin bilgiyi pandomim, rol oynama vb. yöntemler ile eğlenerek ve isteyerek öğrenebildiği, bilginin daha hızlı kazanımını ve daha kalıcı olmasını kolaylaştıran öğrenme kaynağı olduğu belirtilmektedir. Yaratıcı dramının ise ısınma çalışması, asıl çalışma (rol oynama, pandomim ve oluşum), değerlendirme çalışmalarından oluşan dramının eğitimde kullanılmasıyla gelişen yöntem olduğu bilinmektedir (Brown ve diğerleri, 2019; Kadan, 2013; Yi ve diğerleri, 2017; Zlatev ve diğerleri, 2017). Drama kişinin kendisini aktarabilmesinde; özgüven, özyeterlik, özeleştirici, sorumluluk duygusu vb. tutumların kazandırılmasını sağlamaktadır. Tecrübe ederek öğretmeyi temel alan ve “-miş gibi yapma” sürecine dayanan drama, problemin bilincinde olunması ve çözülmesinde, yaratıcılık kabiliyeti ve iletişim becerisinin geliştirilmesinin yanında empati yetisinin kazandırılmasında da etkili ve önemli olduğu belirtilmektedir (Çaykuş, 2015; Hicks ve diğerleri, 2016).

2.2. Oyun Kavramı

Kavramsal olarak incelendiğinde oyun, yaşam enerjisi yoğunluğunun azalması, rahatlama gereksiniminin ortadan kaldırılması, taklit eğilimi, önemli faaliyetlere hazırlığın yapılması, egemenlik kurma isteği, nefse hâkim olma, rekabet karşısında üstün gelme ihtiyacı ve zararlı eğilimlerden uzaklaşma yöntemi olduğu görülmektedir (Kestane, 2019). Başka bir tanımda ise oyun, çocuğa yönelik olarak deneyim kazanma, öğrenme, iletişim kurma, yaratma ve yetişkinliğe hazırlanma aracı, duyguları ifade etme şekli, sıkıntılardan kurtulma, çocuğu eğlendiren, mutluluk ve haz kaynağı olan çocuğun tüm gelişim alanlarını destekleyen etkinliklerin tamamı olduğu belirtilmektedir (Arslan, 2019). Oyunların eğitimde kullanıldığı ve “eğitsel oyun” kapsamında incelendiği bilinmektedir. Çocukların zihinsel faaliyetlerinin oyun vasıtasıyla artırılması, eğitimin daha etkin bir şekilde sürdürülmesi eğitsel oyunlarla mümkün olabilmektedir. Eğlenerek öğretme hususunda hedeften uzaklaşmaksızın gerçek bir oyun şeklinde eğlendirirken konuların etkin bir şekilde anlatılıp öğretilmeye çalışıldığı belirtilmektedir (Öz-Pektaş, 2017). Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi oyun olgusu çocukların gelişimlerini çok yönlü ve olumlu yönde etkilemektedir. Yapılan araştırma bulguları da bu görüşü desteklemektedir (Bento ve Dias, 2017; Yogman ve diğerleri, 2018).

Çocukların yalnızca bedensel anlamda değil, zihinsel ve ruhsal niteliklerinin de yetişkinlerden farklı olduğu bilinmektedir. Çocukların kendilerine has dünyalarında olaylara karşı tutum, değerlendirme ve hayalleri yetişkin bireylerden farklıdır. Dolayısıyla oyun gereksinimi çocukların yaşamlarındaki en önemli ihtiyaçlardandır. Bütün dünyada çocukların olduğu her yerde oyun da yer almaktadır ve çocukların temel amacı niteliğindedir (Gökşen, 2014). Hayat içinde gerekli olan beceri, davranış ve bilgilerin çocuğun oyun aracılığıyla öğrendiği bir gerçektir. Öğrenci-öğretmen, erkek-kadın vb. rolleri, bilgi edinme, insan ilişkileri, anlama, konuşma, alışkanlıklar gibi olguları oyun içerisinde kavradığı bilinmektedir. Çocuğun doğumundan itibaren öğrenme süreci içerisinde birçok duyu organının bir arada çalışmasını sağlayabilen oyunun çocuğun dünyayı daha hızlı bir şekilde kavramasını sağladığı belirtilmektedir (Al-Azawi ve diğerleri, 2016; Dalaman, 2017). Ayrıca fiziksel ve sosyal gelişime katkı sağlayan oyunların akademik başarının gelişimine de katkı sağlayan önemli bir unsur olduğu görülmektedir (Giannakos, 2013; Hamari ve diğerleri, 2016).

2.3. Dramatik Oyun Kavramı

Oyun, kişilerin hem toplumsal hem bireysel açıdan gelişmesini, kendilerini aktarabilmesi ve topluma uyum sağlamasına katkısı olan, toplumsal ya da bireysel anlamda

geliştirebilen, nesilden nesile aktarılıp kültürün taşınmasını sağlayan, sınırları belli hareketler ve sözleri kapsayan faaliyetleri ifade etmektedir (Gürbüz ve diğerleri, 2017; Özcan, 2013; Vlachopoulos ve Makri, 2017; Zengin ve Peker, 2019). Dramatik oyun kavramı ise tek kişi veya grupla özgür koşullarda oynanan, bir anda başlayarak belirli bir süre devam eden ve metne bağlı olmadan kapsamını günlük yaşamdan alan doktorculuk, evcilik vb. çocukların gerçekleştirdiği yapılandırmamış oyunları içeren süreçtir (Gültekin, 2014). Özen (2019) tarafından dramatik oyunlar, okul öncesinde gerçekleştirilen taklit temelli oyunların çocukların çevresindeki durumları, kişileri, olayları taklit ettikleri ve söz konusu taklitlerle yeni öğrenmeler edindiği oyunlar olarak tanımlanmıştır. Söz konusu oyunlar dramatik oyunlar şeklinde ifade edilmiştir. En bilindik dramatik oyunların evcilik oyunları şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. Dramatik oyunlar; kuralların olmadığı, özgür ortamda oynanan süreçte ilerlerken kural koyulabilen, gerçek hayata yönelik ve taklide dayalı çıkarımlarda bulunabilecek ipuçlarının olduğu oyunlar olarak bilinmektedir.

Dramatik oyunda, çocukların herhangi bir metne bağlı olmaksızın rolleri paylaşıp yetişkin denetimi olmadan oyunlarını kendi keşfettikleri bir yerde sürdürmektedirler. Dramatik oyunların deneyim ve hayal gücünden meydana gelen özgür yaratımların ortaya koyulması olarak açıklanan yaratıcı dramaya hazırlık şeklinde çevrenin taklidini temele alan oyunları içermektedir (Gültekin, 2014). Dramatik oyunda çocuklar kendilerine ait bir dünya oluşturmaktadır. Bu dünyada, gerçek hayatta karşılaşılan fakat çözülemeyen sorunları yeniden oynayıp çözmeye çalışmaktadır. Yaratmış oldukları hayali dünyada, gerçek hayatta o zamana dek çözülemeyen sorunlara cesaret ile yaklaşmakta ve çözülemeyen sorunları çözmek için uğraşmaktadır. Bu sebeple baş edilemeyen ve sıkıntıya neden olan olumsuz tecrübeler oyunlarında tekrar tekrar yer verip çözüme ulaştırarak sıkıntılarını kurtulabilmektedir (Alghamdi ve diğerleri, 2020; Arslan, 2019; Fromberg ve diğerleri, 2017; Kosokabe ve diğerleri, 2021). Bununla birlikte dramatik oyunlar yoluyla çocukların sözel ifade yetilerinin geliştiği görülmektedir. Oyunda kurgusal anlamda yaşanan sorun durumlarına yönelik geliştirilen çözümler sosyal olarak çocuğun gelişimini desteklemektedir. Söz konusu kazanımlardan yola çıkarak dramatik oyun oynayan çocukların gelecek hayatlarında daha özgün, hayattaki ilişkiler arasında bağlantılar kurabilen, yaratıcı kişiler olabilmek için değerli tecrübeler kazanan kişiler olduğuna dikkat çekilmektedir (Özen, 2019).

2.4. Yaratıcılık Kavramı

Her ülkeye ait öğretim programları, toplumsal beklentileri karşılayarak ve toplumu ilerletebilecek insan olabilmenin gerektirdiği program amaçları arasına yerleştirdiği belirtilmektedir. Bahsi geçen amaçların eğitim-öğretim faaliyetlerine katılan kişilerin toplumsal ve bireysel boyutta yararlı olmasını sağlamak için belirlendiği görülmektedir. Yaşadığımız dönemde bu amaçlar çerçevesinde yaratıcılık kavramının yer aldığı belirtilmektedir. Yaratıcılık, bireyleri ve toplumları ileriye götürebilmek ve belirlenen sınırlar çerçevesine yerleşmektense sınırlar ötekisindekinin merak edilmesi, sorgulanması ve üretmesini tetikleyen bir yetidir (Özcan, 2013). Kavramsal olarak incelendiğinde yaratıcılığın, yeni ve diğerlerinden farklı olan bir şeyi üretebilmek adına hayal gücüne dayanan düşünme şeklinden yararlanılarak özgün bir ürünün ortaya çıkarılabilmesi şeklinde açıklandığı görülmektedir (Demir, 2013). Özen (2019) tarafından yaratıcılık, daha önceden ilişki kurulamayan iki şey arasındaki özgün ve yeni bağ kurma süreci şeklinde ifade edilmektedir. Yaratıcılık, bireyin her çeşit eylemde bulunabilecek bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Herhangi bir eylemi sonuca bağlayan bir durum olsa bile önceki tecrübelerden besleniyor olma hali, yaratıcılığın belirli bir süreç neticesinde oluştuğunu ortaya koymaktadır. Akoğuz ve Akoğuz'a (2016) göre yaratıcılık; bireyin bilişsel, duyuşsal, devinimsel birikiminin üzerinde durulan alanda özgün bir ürün şeklinde meydana gelmesidir. Bahsi geçen ürün bazen bir sanat eseri, bazen bilimsel bir sonuç, bazen ise bir estetik hareket şeklinde ortaya çıkabildiği görülmektedir.

Yaratıcılık becerisi doğuştan gelen bir özelliktir fakat son dönemlerde gerçekleştirilen çalışmalarda yaratıcılık becerisinin öğrenilebilecek ve geliştirilebilecek özelliğinin olduğu görülmektedir (Gajda ve diğerleri, 2016; Henriksen ve diğerleri, 2016; Yalçın, 2013). Yaratıcılığın doğuştan geldiğini ifade eden araştırmacılar, bilhassa sanatta ünlü olan kişilerin yaratıcılıklarının doğuştan geldiğini belirtmektedir. Ancak yaratıcılık yönü güçlü bilim adamlarının doğumundan beri çalışıp eğitim alarak yaratıcılığını geliştirdiği görülmektedir. Yaratıcılık özelliğinin doğuştan geldiğini veya sonradan şekillendiğini belirten bilim adamlarının ortak görüşlerinin de olduğu bilinmektedir. Söz konusu görüşlerin başında yaratıcılık özelliğinin gelişiminde sosyal çevre ve aile gibi değişkenlerin yer aldığı belirtilmektedir (Şahin ve Danışman, 2017).

Yukarıdaki bilgilerle birlikte yaratıcılığın gelişiminde eğitim ve yaş faktörlerinin önemli rolünün olduğu görülmektedir. Çocukluk dönemlerinde yaş ilerledikçe yaratıcılık özelliğinin de geliştiği belirtilmektedir. Eğitim ortamı içerisinde yaratıcılık gelişimi desteklenmektedir.

Bilhassa çocukların yaratıcılık yönlerini özgürce sergileyebildiği eğitim kurumlarının yaratıcılığın gelişiminde olumlu etkisinin olduğu belirtilmektedir (Achilov, 2017; Gunawan ve diğerleri, 2017; İşleyen ve Küçük, 2013). Eğitim ve öğretim sürecinde geleneksel öğretim yöntemleri dışında kullanılan modern öğretim yöntem ve yaklaşımları da (oyunla öğretim, bilgisayar destekli öğretim, proje tabanlı öğretim, probleme dayalı öğretim) yaratıcılık gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Chen ve diğerleri, 2019; Hanif ve diğerleri, 2019; Hsiao ve diğerleri, 2014). Yaratıcılık özelliğinin hem örgün eğitim hem de sosyal çevre desteği ile geliştirilmesi öğrenciler açısından önemli bir konudur. Çünkü yaratıcılık, bireyin:

- Karşılaştığı sorunlara farklı çözüm önerileri bulmasını,
- Orijinal sonuçlara ulaşmasını,
- Mantıklı önermeler ortaya koymasını,
- Sahip olduğu potansiyelinin farkında olmasını,
- Gözlem yapabilme becerisini geliştirebilmesini,
- Çevresinde yaşananları algılayabilmesini,
- Düşünce ve duygularını fark edebilmesini,
- Kendi başarılarının fark olabilmesi,
- Sorgulama becerisini geliştirebilmesini,
- Bilinenlerden özgün ve yeni şeyler çıkarabilmesini,
- Araştırmacı düşünce yapısını geliştirebilmesini,
- Özgüven düzeyinin gelişimini desteklemektedir (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

2.5. Yaratıcı Drama Kavramı

Kavramsal açıdan incelendiğinde yaratıcı drama, katılımcıların kendi yaşamlarından hareketle yapılan canlandırmaları içeren ve bir lider/egitimci rehberliğinde planlı faaliyetlerin tamamı şeklinde açıklandığı görülmektedir (Erbay, 2009). Başka bir deyişle yaratıcı drama “öğretmen rehberliğinde, belirlenmiş olan bir konunun, araç-gereç kullanımıyla farklı tiyatro yöntemlerinden yararlanarak grup üyeleri, yani katılımcılarca canlandırılmasıdır” (Gültekin, 2014).

Başka bir tanımda yaratıcı drama, bir konunun doğaçlama ve rol oynama gibi tekniklerden faydalanarak bir grup kapsamında ve grubun yaşantılarından yola çıkılarak gerçekleştirilen canlandırmalar şeklinde açıklanmaktadır. Bu süreç içerisinde oyunun genel özelliklerinden faydalanılmaktadır. Süreci planlayan liderin eşlik etmesiyle çalışmalar

gerçekleştirilmektedir (Arslan, 2019). Yaratıcı drama, öğretim yöntemi olarak eğitim-öğretim kurumlarında faydalanılmaktadır. Drama faaliyetleri geleneksel öğretim yöntemlerine alternatif bir yöntem olarak görülmektedir (Lehtonen ve diğerleri, 2016). Eğitimde yaratıcı drama kullanımına geçtiğimiz yüzyıl içerisinde başladığı, ilk yaratıcı drama derslerinin 1911 yılında İngiltere’de gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Yaratıcı drama kavramı İngiltere’de “eğitimde drama (drama in education)”, ABD’de ülkemizdeki gibi “yaratıcı drama (creative drama)”, Almanya’da okul oyunu veya oyun ve etkileşim (Schulspiel/Spiel und Interaktion) şeklinde kavramlaştığı görülmektedir. Farklı kaynaklar ile desteklenip gelişmiş olan yaratıcı drama 1970’li yıllardan itibaren geniş kitlelere ulaşmış ve yaşadığımız dönemdeki eğitim literatüründe kendine yer edinebilmiştir. Ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı programları kapsamında kullanılmaya başlandığı, öğretmen yetiştirmekte olan eğitim kurumlarının okul öncesi, ilkokul ve yabancı dil bölümlerinde zorunlu ders olduğu belirtilmektedir (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

2.5.1. Yaratıcı Dramanın Amaç ve Yararları

Kendisini geliştirmeyen bir eğitim sisteminin değiştirilmesi, geliştirilmesi ve öğrenmenin yaşantısal boyut kazandırılması için yeni metot ve yaklaşımlara ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Eğitimde yaratıcı drama faaliyetlerinin bu teknik ve yaklaşımların en önemlilerinden olduğu görülmektedir (Erkoca Akköse, 2008). Eğitimde dramanın eğitim programlarındaki pek çok amacı karşılayabilecek özelliğinin olduğu belirtilmektedir. Örnek: Toplumsal problemlerin çözülmesi ve programların geliştirilmesi bakımından etkili olabilmektedir. Buna göre eğitimde dramanın amacı incelendiğinde çocukların canlandırmalar aracılığıyla her alanda yaratıcı, çevresiyle iletişim kurabilen, kendisini tanıyan ve imgesel düşünebilen; demokratik tutum, estetik kaygı ve davranışları gelişmiş kişiler yetiştirmek olduğu görülmektedir (Adıgüzel, 2020). Ayrıca çocukta sabırlı olma, olumlu benlik tasarımı, işbirliği, yaratıcılık, güven duygusu, öz-denetim, kendisi ve diğerlerinin fikir ve duygularını keşfetme, sırasını bekleme, çevresini fark etme, nazik olma, arkadaşlık kurma, kendisinin ve diğerlerinin tutumlarının nedenlerini anlama, sorumluluk alma, kurallara uyma, tanıdıklarıyla iletişim kurma, paylaşma, yardımlaşma, sosyal problemlerle baş etme, sorumluluk alma vb. sosyal becerileri geliştirme açısından yaratıcı drama etkinliklerinin etkisinin çalışmalarla ortaya koyulduğu belirtilmektedir (Gültekin, 2014: 4; Lee ve diğerleri, 2014: 1; Ulubey ve Toraman, 2015). Bu konuda yapılan çalışmalarda yaratıcı dramanın diğer amaçları aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

- Yaratıcı drama katılımcılarına belli yetileri, tutumları ve değerleri kazandırmayı hedefler.
- Yaratıcı drama katılımcıların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini kullanmasını sağlayıp bu becerilerin gelişmesine katkı sunar.
- Yaratıcı drama kişinin kendisini tanıması ve çevresi ile etkili iletişim kurmayı amaçlar.
- Yaratıcı dramada davranış geliştirme ve demokratik tutum hedefi vardır.
- Yaratıcı drama sanat eğitiminin bir boyutu olan katılımcılara estetik değer kazandırır.
- Yaratıcı drama çocukların eleştirel düşünen ve bağımsız insanlar olmasını destekler.
- Bir grup faaliyeti olan yaratıcı dramada çocukların işbirliğiyle çalışması ve birlikte çalışma yetilerinin geliştirilmesi amaçlanır.
- Yaratıcı drama ile çocuklara, topluma uyum ve toplumun devamlılığı adına önemli olan sosyal duyarlılık kazandırılması hedeflenir.
- Yaratıcı drama, çocukların duygularını kontrol etmesini ve sağlıklı boşalmasını sağlayabilir.
- Yaratıcı drama etkili iletişimde gereken dil gelişimini destekler, sözel ve sözel olmayan şekillerde kendilerini ifade etmelerini öğrenmesi amaçlanır.
- Yaratıcı drama, çocukların sözel ve sözel olmayan şekillerde kendisini ifade edebilmesine ilişkin becerilerini destekler (Keleşoğlu, 2019).

Yaratıcı drama etkinlikleri öğrencilerin iletişim başta olmak üzere 21. yüzyıl becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Akoğuz ve Akoğuz, 2016; Walan, 2021). Keleşoğlu (2019) 21. yüzyılın başında hızlı bir şekilde yaşanan teknolojik ve bilimsel gelişmelerin toplumsal hayatı ve eğitim sistemlerini derinden etkilediğini düşünmektedir. Söz konusu değişimlerin gelecek nesillerin farklı beceri, bilgi ve tutumlar ile donatılmasını zorunlu hale getirmiştir. Geleceğin insanların yetiştirilmesinde eğitim sistemlerinin temel yeterlilik ve becerileri kazandırmayı hedeflediği bilinmektedir. Yaratıcı drama alanı da doğası gereği bahsi geçen değer ve becerilerin çocuklarca kazanılmasını sağlayabilmektedir. İnsanlık, yüzyıllardır eleştirel düşünebilen, yaratıcı ve etkili iletişim kurabilen, kendisi ve dahil olduğu toplumun farkında olan, estetik ve demokratik değerler kazanmış kişiler sayesinde gelişmiştir.

2.5.2. Yaratıcı Dramanın Genel Özellikleri

Yaratıcı drama bir disiplin ve yöntem olarak başka disiplin ve alanlarla benzer ve farklı özelliklere sahiptir. Bunun sebeplerinin başında probleme dayalı öğrenme, işbirlikli öğrenme, proje temelli öğrenme vb. modern eğitim yaklaşımlarıyla benzer nitelikler taşıması yer

almaktadır. Bununla birlikte yaratıcı drama çoğu modern öğretme-öğrenme yaklaşımlarındaki gibi çocuk/öğrenen merkezli disiplinler arası bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir (Keleşoğlu, 2019). Yaratıcı dramanın temel özelliklerinin başında öğrenciler ile iletişim ve etkileşimin ön planda olması gelmektedir. Bu durum yaratıcı dramanın öğrencilerin iletişim ve etkileşim becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ancak yaratıcı dramanın iletişim ve etkileşim fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için aşağıdaki unsurların göz önünde bulundurulması gerekmektedir;

Yaratıcı drama çalışmasında öğretmen grupla birlikte gerçekleştirdiği çalışmada iyi bir etkileşim kurulması adına aşağıda belirtilen özellikleri ön planda tutması gerekmektedir;

Gürültü eşiği: Çalışma sürecindeki gürültünün öğretmen ile grup arasında huzursuzluk oluşturmayacak şekilde olması gerekir.

Alan eşiği: Bu boşluktan ziyade, öğretmen ve sınıf arasında, sonradan mutlu olunacak mesafe anlamındadır. Öğretmenin grup ile etkileşim şekline dikkat etmesi gerekmektedir.

Grup genişliği eşiği: Grupların büyüklüğü öğretmenin rahat bir şekilde çalışabileceği sayıda olabilmelidir.

Karar eşiği: Öğretmede kararların alınma şeklidir. Öğretmenin neyi nasıl anlatacağını, yaptıracağını ve muhtemel durumlar karşısında hızlı karar verebilmesi için hazırlıklı olabilmelidir (Cömertpay, 2006).

Yaratıcı dramanın iletişimin yanında etkileşim özelliği de bulunmaktadır. Yaratıcı drama grupla çalışma ve grup üyelerinin davranış ve yaşantılarına dayalı olmaktadır. Drama oturumlarındaki sosyal sorunların çözümünde katılımcıların deneyimlerine yönelik birikimleri, kurgusal gerçeklik kapsamında hemen devredilmekte ve sorunun drama yöntemleri ile çözümü, önemli ölçüde yaşantılarına dayalıdır. Drama yaşantılarında bir katılımcının herhangi bir konuyu, bütün duyularını harekete geçirip, canlandırmalar aracılığı ile öğrenmektedir. Söz konusu öğrenmenin kesinlikle bir grup için etkileşimin sonucu olması gerekmektedir (Adıgüzel, 2007). Yaratıcı dramanın sahip olduğu diğer özelliklere aşağıda yer verilmiştir.

a) Bir grup etkinliğidir. Yaratıcı drama, kişilerin kendi tecrübelerine odaklanan ve söz konusu tecrübelerinden hareketle yapılandırılan süreç şeklinde ifade edilmektedir. Bu sebeple bir grup yaratıcı drama için olmazsa olmazdır.

b) Yaratıcı drama çalışmalarının temelinde çatışma durumu yer almaktadır. Söz konusu çatışma durumunun çözümü adına grubu oluşturan çocukların problemle karşılaşması ve problemin çözümü adına çabalanması gerekmektedir. Yetişkinler ile gerçekleştirilen yaratıcı drama çalışmalarında problem çözümünde grubu meydana getiren bireylerin tecrübelerinden yararlanılmaktadır.

c) Kazanıma erişmek için aynı karakteri her çocuğun tecrübe etmesi adına şartların zorlanması, çocuğun ilgisini kaybetmesi ya da süreçten kopmasına sebep olabilmektedir. Çocukların hayatı tecrübe etmeleri için ilk olarak kendi hayatlarında karşılaşma olasılıklarının fazla olduğu problemlerle yüzleşmeleri daha uygundur. Bilişsel hazırlık bekleyen hallerde tecrübe sürecinin çocuklar için anlamsız olabileceği belirtilmektedir.

d) Yaratıcı dramada erişilmek istenen bir amaç veya kazanımın söz konusu olduğu ve yaratıcı dramanın belirlenen noktaya ulaşma hususunda kullanılacak ve gidilecek yol olarak ifade edildiği görülmektedir. Bahsi geçen yol çocukların süreç içerisinde tecrübe ettiği ve paylaştığı canlandırmalar ile çizilebilmektedir. Yaratıcı drama faaliyetlerinde rol alma ve doğaçlama gibi temel tekniklerin kullanılmaması halinde yaratıcı drama çalışmasından söz edilemeyeceği belirtilmektedir (Keleşoğlu, 2019).

Akoğuz ve Akoğuz (2016) tarafından yapılan çalışmada ise yaratıcı dramanın temel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Grup yaşantısı olmakta ve ortaya çıkan yaşantılar paylaşılmaktadır.
- Yaratıcılık ön planda çıkarılarak sürekli farklı ve yeni düşünceler üretilmektedir.
- Gösterge ve kazanımlarına göre yürütülüp planlanır.
- Temel etkinlikleri ısınma ve rol oynamadır.
- Grup üyelerinin katmış olduğu fikirler ile gerçekleştirilir.
- Sonuca değil sürece önem verir, esnekler, katı kuralları yoktur.
- Bireysel deneyimlerin kazanılacağı ortamlar oluşturulur.
- Lider (öğretmen) rehberliğinde gerçekleştirilir.
- Günlük hayat tecrübelerini kullanma hususunda teşvik eder.
- Tüm yaş gruplarında uygulanabilir.
- Gönüllü katılıma dayanmaktadır, ders şeklinde verildiği zaman uyum sağlanması kolaydır.

2.5.3. Yaratıcı Dramanın Bileşenleri

Yaratıcı drama temel bileşenlerinin katılımcı, lider, program ve ortam şeklinde sıralanabildiği belirtilmektedir. Yaratıcı dramada katılımcıların kendi arzularıyla yani gönüllü bir şekilde ve etkin katılımın temel olduğu bilinmektedir. Çalışmaların grup ile gerçekleştirildiği ve liderin gerekli gördüğü yerlerdeki yönlendirmelerle katılımcıların birlikte yaşayıp öğrendiği belirtilmektedir. Yaratıcı dramada konuların yeniden yapılandırılmasına uygun, kimseyi kırmayacak şekilde etik kurallara göre belirlenir (Çaykuş, 2015). Yaratıcı dramanın söz konusu bileşenleri aşağıda açıklanmıştır.

Lider: Yaratıcı drama derslerinde kullanım amacını belirleyecek, uygulamaları gerçekleştirecek, katılımcılara rehberlik edebilecek ve drama etkinliklerinin hedefine ulaşmasını sağlayacak yönlendirici gerekmektedir. Söz konusu yönlendirici drama lideri veya drama öğretmeni şeklinde belirtilmektedir (Özcan, 2013). Drama lideri, öğrenciye dramada kendisini grup algısına alıştırmayı, düşünce ve değerlerine cevap verebilmesi, bir rolü benimseyerek oynayabilmesi, rolü veya farklı halleri hareket ve sözlerle inceleyebilmesi adına deneme olanağı sunması gerekmektedir. Yaratıcı dramada öğretmenlerin oldukça önemli bir lider şeklinde değerlendirildiği görülmektedir (Gültekin, 2014). Drama liderinin hedef kitlenin ilgilendiği, haber olmuş günlük olaylardan etkinlikler seçilebilmesi gereklidir. Söz konusu olaylara farklı bakış açıları sağlama görevinin de lidere düştüğü görülmektedir. Katılımcılara mevcut durumları sunarak onların yaratıcılığını yükseltecek etkinlikler hazırlayabilmelidir. Öğrenci grubunun gereksinim ve ilgileri belirlenip etkinlik sürecinin planlanması gerekmektedir. Öğrenci drama çalışmasındaki meraklı ve istekli olma hususunda teşvik edilebilmelidir. Bir diğer önemli husus ise drama liderinin de drama faaliyetlerinin uygulanmasında istekli ve heyecanlı olduğunu öğrencilerine hissettirip öğrencilerini çalışmaya dahil olma istekliliği oluşturabilmesidir (Muzaffer, 2022).

Katılımcı/grup: Bir grup çalışması olan yaratıcı dramada grup olmaksızın drama çalışmalarından bahsedilmesi mümkün olamamaktadır. Drama faaliyetlerinde oluşturulmuş olan gelişim özellikleri ve yaş açısından benzerlik gösterse de herkesin kendine has kişisel özellikleri olması nedeniyle pek çok hususta farklılık gösterdiği belirtilmektedir. Drama etkinliklerine katılan grup üyelerinin hem seyirci hem de oyuncu olduğu gerçeğinden haberdar olması gerekmektedir. Dramada da tiyatrodaki olduğu gibi, özel ve ayrı bir seyirci bulunmamaktadır. Faaliyete katılanların bazen oyuncu bazen de seyirci olduğu belirtilmektedir.

Büyük ve küçük grup çalışmalarında katılımcıların üretim ve oynama evresini de kendileri oluşturdukları için katılımcıların yönetmen ve yazar da olabildiği bilinmektedir (Özcan, 2013).

Bir grup ile yapılması, katılımcıların yaşantılarından hareket edilmesi ve katılımcı merkezli olması belirgin olan özelliklerindedir. Yaratıcı drama süreçlerinin hayata geçirilebilmesi adına yaratıcı drama alanının kurallarına uyulmasını kabul etmiş gönüllü bir grup katılımcı gerekmektedir. Fakat, öğretmenin yaratıcı drama etkinliklerine katılmasını istemeyen çocukları zorlamaması, gönüllü katılıma teşvik etmesi gereklidir. Bununla birlikte yaratıcı drama belirli bir konuyu çocukların yaşantılarından hareketle canlandırmalara dayanan bir süreç olması nedeniyle gruptaki çocuk sayısının önemli olduğu belirtilmektedir. Gruptaki çocukların fazlalığı ortaya konacak olan yaşantıların da o denli farklı ve zengin olmasını sağlamaktadır (Metinnam, 2019).

Mekân/ortam/araç ve gereç: Yaratıcı drama faaliyetlerinde her şeyin araç-gereç şeklinde değerlendirilebildiği belirtilmektedir. Ayrıca çocuklar ile birlikte araç oluşturabileceği, mevcut araç-gereçlerinde farklı amaçlarla çocuklar tarafından yaratıcılıkla faydalanılabileceği bilinmektedir. Yaratıcı dramada faydalanılan araç-gereçlerin vazo, eski kıyafetler, fotoğraf, süs eşyası, teyp, gerçek eşyalar (ayakkabı, çanta, baston vs.), kasetçalar vb. şeklinde sıralanabilmektedir (Gültekin, 2014).

Günlük faaliyetlerin hemen hepsi bir mekânda gerçekleşmektedir. Günlük hayatta farklı özellikleri olan eylemler gerçekleştirilmektedir. Bazı faaliyetler günlük rutinlerin gerektirdiği eylemler olarak nitelendirilmektedir. Bazı eylemlerin ise sanatsal olanlar olduğu gibi rutinin dışına çıkılan yaratıcı eylemler olarak ifade edilmektedir. Rutin faaliyetlerin yapıldığı mekanların genelde sıradan mekanlar olduğu, ancak yaratıcı faaliyetler için bilhassa o faaliyetin içerik ve amacına göre düzenlenen mekanların kullanılmasının gerekli olduğu belirtilmektedir. Bir tiyatro çalışması için sahneye, film için sinema platosuna, dans çalışmalarında aynalı salona, resim için ise boya, tuval, palet vb. malzemelerin olduğu çalışma ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Metinnam, 2019). Bu çerçevede drama etkinliklerinin yapıldığı yer, canlandırma faaliyetleri için gerekli olan bütün ekipmanları içinde barındırmalıdır. Mekânın izleme ve dinleme faaliyetleri yapılabilmesi için CD çalar/kaset, canlandırmalarda yararlanılacak malzemelerin muhafazasında dolap veya ayrı bir bölme, katılımcıların tüm ihtiyaçlarına kolaylıkla ulaşabilecekleri tasarıma sahip olmalıdır (Özcan, 2013). Okullarda uygulanabilecek yaratıcı drama faaliyetlerinde uygun ortamların sağlanabilmesi gereklidir.

Uygun ortamlarda bu faaliyetleri yapanlar daha rahat, aktif ve bağımsız bir şekilde rollerini yapabileceklerdir (Güven, 2005).

2.5.4. Yaratıcı Dramada Kullanılan Teknikler

Yaratıcı drama uygulamalarında birbirinden farklı teknikler kullanılmaktadır. Literatürde yer alan bilgiler ışığında yaratıcı drama uygulamalarında kullanılan teknikler aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.5.4.1. Doğaçlama

Eğitimde dramada tiyatro yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Bu yöntemlerden en önemlisi ise doğaçlamadır (Koç, 2009). Yaratıcı dramanın özünde canlandırma yer almaktadır. Bu canlandırmaların da rol oynamaya ve doğaçlamaya dayanması gerekmektedir. Doğaçlamanın olmadığı bir süreçte yaratıcı dramadan söz edilememektedir. Yaratıcı dramada teknik anlamda adlandırılan çalışmaların tamamı doğaçlama tekniğinin farklı bir çeşitlemesine benzetilmektedir. Diğer bir deyişle doğaçlamaların farklı şekillerde uygulanmasıdır. Dolayısıyla yaratıcı drama etkinliklerinde esas olan doğaçlamadır. Diğer tekniklerin hiç kullanılmaması veya olmaması yaratıcı drama çalışmalarını eksik bırakmamaktadır. Tekniklerin kullanımını hiçbir şekilde yaratıcı drama adına ön koşul değildir (Adıgüzel, 2019: 202; Alshraideh ve Alahmadi, 2020; Zondag, 2021).

Doğaçlamanın canlandırmanın hayatla iç içe olduğunun en güzel örnekleri olduğu belirtilmektedir. Doğaçlamalarda, yazılı metne dayanmayan canlandırmalar bulunmaktadır. Doğaçlama çalışmalarında, beklenilmeyen bir kelime veya duruma fazla düşünme süresi olmaksızın yanıt verme ve hızlı fikir geliştirme önemli bir husustur. Dolayısıyla doğaçlama faaliyetlerinde, öğrencilerin günlük hayattaki tecrübelerinden yararlanarak ve canlandırmasının gidişatını bozmamaya dikkat ederek karar alması ve harekete geçilmesi beklenmektedir. Doğaçlamada hareket ve sözün temelinde yaşamın kendisi vardır. Söz konusu çalışmalarda kişi, içinde bulunduğu durumdan yola çıkarak canlandırmaya katılabilmesinin yanında çevresinde izlenen durumları baz alıp hareket ve söz geliştirebilmektedir (Özcan, 2013).

2.5.4.2. Rol Oynama

Yaratıcı dramada bir teknik şeklinde rol oynama doğaçlama esnasında bir kimliği, başka birini ya da başkalarının fonksiyonlarını veya yerini kabullenme, kişiliği üstlenme, canlandırma faaliyeti şeklinde gerçekleştirilmektedir. Rol oynama, doğaçlama tekniğiyle beraber eş zamanlı bir şekilde kullanılmaktadır. Yaratıcı drama çalışmalarında rol oynama doğaçlama gibi temel

tekniklerdendir. Yaratıcı drama çalışmalarında rol oynayan bir çocuğun başka birinin rolünü üstlendiği belirtilmektedir. Böylelikle çocuğun sözel ve bedensel ifade şekilleri daha kolay gelişebilmektedir. Rol oynamanın aynı zamanda, çocukların kendisi ve başkalarını daha iyi tanımalarını sağlama hususunda etkili olduğu belirtilmektedir (Adıgüzel, 2019). Rol oynamada çeşitli insanların rollerine giren katılımcı, canlandırdığı rolün sahibi şeklinde düşünüp empati kurmakta ve o bireyin duygularını hissetme olanağı yakalayabilmektedir (Derin, 2023).

Rol oynamanın başarılı olması için öğretmenin de sürece katılması gerekmektedir. “Öğretmenin role girmesi” ya da “öğretmenin rolde olması” tekniği, öğretmenlerin doğaçlamalar esnasında gereken ve ihtiyaç duyulan zamanlarda konuya bağlı bir şekilde kendisinin de rol alıp herhangi bir role girmesi ve sürece katılması şeklinde açıklanmaktadır. Öğretmenin bu teknik ile çözülmesi gerekli olan problemleri ya da çatışmaları yönlendirme ihtiyacı duyduğu zamanlarda bütün çocukların sürece dahil edilebildiği görülmektedir. Söz konusu tekniği kullanmakta olan öğretmenin “katılımcı” bir anlayış ile role girip rol içinde kalarak çocuklarla çalıştığı belirtilmektedir (Adıgüzel, 2019).

2.5.4.3. Duvardaki Rol

Yaratıcı dramada ana karakterin zemine ya da duvara yapıştırılan büyük bir kâğıda resmedildiği bilinmektedir. Sonrasında karaktere ilişkin konuşulup özellikler belirlenmektedir. Yaratıcı drama sürecinde çocukların bu karaktere ilişkin sürekli olarak yeni bilgiler ekledikleri görülmektedir. Bu bilgiler ile öykü ve karakter birlikte oluşturulmaktadır. Duvardaki rol tekniğinde zemine ya da bir duvara yerleştirilmiş olan kâğıda çizilen resim üzerinden karakterler oluşturulmaktadır (Adıgüzel, 2019).

2.5.4.4. Dramatizasyon

Genel anlamda lider ya da öğretmenin teşvikiyle gerçekleştirilen bir yöntem olarak tanımlanmaktadır. Hazır bir metne dayalı olması ve aslında o metne sadık kalınmasının özellikleri sebebiyle tiyatroya yakın bir teknik olduğu belirtilmektedir. Dramatizasyon faaliyetlerinde kaynak metinde var olan cümlelerin aynı şekilde ifadesi gerekli olmasa da karakterle ve karakterler arasındaki konuşmalarda kaynak metnin esas alınması gerekmektedir (Özcan, 2013). Dramatizasyon çalışmalarının eğitimde drama çalışmalarıyla karıştırılan bir kavram şeklinde ifade edilmektedir. Söz konusu karmaşıklığa örnek vermek gerekirse öğretmenlerin okul öncesinde bir masal veya öykü şeklinde yazılı bir metne bağlı kalıp yaptıkları dramatizasyon çalışmalarının (veya herhangi bir rol oynama faaliyetini), “yaratıcı drama faaliyeti” şeklinde adlandırılması verilebilmektedir (Abed, 2016; Özen, 2019).

Metinsiz dramatizasyon faaliyetlerinde heyecanlanan, olaya ve duruma göre kelime söylemekte ve harekete geçmekte geç kalabilen, dolayısıyla metinsiz çalışmalarda zorlanan öğrencilerin metinle kendilerini güvende hissedebilecek ve canlandırma sürecinde bir sürprizle karşılaşmaktan endişelenmedikleri için daha rahat hareket edebilecekleri belirtilmektedir (Özcan, 2013). Türk eğitim sisteminde dramatizasyon daha çok okul öncesi dönemde bir yöntem şeklinde uygulanmaktadır. Dramatizasyonda oyunlaştırılacak olan metinlerin seçimi oldukça önemlidir. Metinlerin eğitsel ve edebi özelliklerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu tekniğin çocukla öğretmen arasında önemli etkileşimi sağladığı, ayrıca uygulamanın bütün gruba yönelik bir şekilde de yapılabildiği belirtilmektedir. Yaratıcı dramaya yeni başlamış olan öğretmenler ve çocukların kolay bir şekilde uygulayabileceği tekniktir (Adıgüzel, 2019).

2.5.4.5. Anlatı

Bu teknikte unutulmaması gerekli olan, herkesin anlatacağı mutlaka bir öyküsünün varlığı ve farklı şekillerde anlatılabilmesinin mümkün olmasıdır. Anlatıcının bir öyküyü yazılı bir kaynağa dayalı bir şekilde anlattığı belirtilmektedir. Anlatı tiyatrosunda öykünün üçüncü tekil şahıs bakışından, ağzından ve geçmiş zamandan anlatıldığı bilinmektedir. Geçmiş zamanda belirtilen “anlatıcı konuşması”, canlandıran bireyin kendi konuşmasını kapsayan “figür konuşması” ve “sahnesel canlandırma” anlatı tekniğinde bir arada uygulanmaktadır. Dolayısıyla oyun ve anlatım arasında bir hiyerarşinin olmadığı görülmektedir. Anlatıcı (öğretmen) saniye hızı ile çeşitli figürleri canlandırabilmektedir. Bir yandan öyküyü anlatırken öte yandan oynayan rolüne sahip olabilmektedir (Adıgüzel, 2019).

Anlatıda yüksek tonlu sahne konuşmalarından farklı bir şekilde ve sanatsallıktan uzak yapıda konuşma tarzının söz konusu olduğu belirtilmektedir. Oyuncu öykünün baskın ve farklı olan bütün figürlerini anlatma süreci içerisinde canlandırabilmektedir. Anlatı tiyatrosunda oyuncunun ilk olarak öyküyü anlattığı söz konusu anlatılarda canlandırmaların ön planda olmadığı belirtilmektedir fakat yukarıda belirtildiği üzere anlatıcıyla canlandırma arasında keskin bir ayrımın olmadığı, anlatıcının da canlandırmaya dahil olabildiği görülmektedir. Söz konusu anlatma ya da canlandırmada anlatıcının dinleyen ile göz hizasında olmaya özen göstermesi gerekmektedir (Adıgüzel, 2019).

2.5.4.6. Donuk İmge

Yaratıcı dramada bu teknik, çocukların bireysel veya küçük gruplar halinde kendi bedenleriyle sessiz, hareketsiz, sözsüz görüntüler oluşturulması olarak açıklanmaktadır. Donuk imge tekniğinde katılımcılarda bir kelime, nesne, resim, masal herhangi bir şey verilmektedir.

Katılımcılar bir araya gelip sembolü meydana getirirler. Grubun bir araya gelmesiyle esasen birbirini tamamlayan bir kompozisyon oluşturulduğu belirtilmektedir. Liderin veya bir diğer katılımcının yönlendirmeleriyle her katılımcının neyi temsil edildiği ifade edilmektedir (Muzagffer, 2022). Uygulaması etkili ve kolay bir teknik olduğu belirtilmektedir. Söz konusu görüntülerin bir fotoğraf, tablo, heykel, duruş, ifade formu şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir. Donuk imge tekniğinde çocukların önemli bir görüntünün, durumunun canlandırmasını “hareketsiz” bir şekilde uygulamaktadır. Okul öncesi dönemindeki çocuklar ile yapılabilecek bir çalışmada çocuklardan söz konusu görüntüyü oluşturması beklenmemelidir. Öğretmenin süreç içerisinde bu kısmı anlatıp tekniği uygulayabildiği belirtilmektedir. Bu yaş çocuklarının imge çalışmalarını kendiliğinden gerçekleştiremedikleri bilinmektedir (Adıgüzel, 2019; Derin, 2023).

Söz konusu teknik portre, fotoğraf, heykel olarak uygulanabildiği gibi yönergelerde bu ifadelerin kullanılabilirdiği belirtilmektedir. Bu çalışmalara katılmış olan çocukların hayatlarının hemen her anında sinema veya televizyondaki filmlerde olduğu gibi değişik dramatik durumlara tanık olmaları nedeniyle bu tür bir tekniği canlandırma şeklinde kullanılmasında zorlanmadıkları görülmektedir. Bütün olaylar bir fotoğraf, heykel veya video görüntüsündeki gibi dondurulmuş bir şekilde sunulmaktadır. Fakat oluşturdukları pozisyonda uzun süre bekleyemeyecekleri bilinmektedir. Dolayısıyla oluşturulacak heykel vb. çalışmaların süresinin, çocukların özellikleri göz önünde bulundurularak kısa tutulması gerekmektedir (Adıgüzel, 2019; Mavroudis, 2021; Skeiker, 2014).

2.5.4.7. Bilinç Koridoru

Yaratıcı drama sürecinde ana karaktere uygulanan tekniktir. Süreçsel drama çalışmalarında genelde ana karakter veya seyrek de olsa problemin çözümünde etkisi olabilecek bir başka karakterde de uygulanabilmektedir. Karakterin karşılaşmakta olduğu herhangi bir ikilemin çözülmesinde, önemli bir kararın verilmesinde, içinden çıkılamadığı hali görmesinde yardımcı olduğu ya da verdiği önemli kararların irdelenmesi ve giderilmesinde bu tekniğin etkin olarak kullanıldığı belirtilmektedir (Çakır, 2012; Vitsou ve Kamaretsou, 2020).

2.5.4.8. Geriye Dönüş

Yaratıcı dramada bir canlandırma esnasında veya sonrasında rolü üstlenmiş aynı bireylerle geçmişteki olayların ya da bir kahramanın geçmişe gidip tekrar canlandırılması şeklinde tanımlanabilmiş bu teknik, öğrencilere olayların arkasındaki esas nedenleri irdelene ve analiz etme şansı vermektedir. “Bir çatışmanın çözülmesinde ya da olayda geçen bireylerin,

zamanın, mekânın, geçmiş ayrıntılarını öğretmen öğrencilere gösterebilmek adına bu tekniği kullanabilmektedir” (Adıgüzel, 2015; Ayna, 2021).

2.5.4.9. Toplantı Düzenleme

Çocukların rolde hep birlikte karar vermesi veya öneriler geliştirilmesi, herhangi bir bilginin paylaşılması, bir problemin sebebini ya da çözümünü araştırabilmek gibi amaçlara ilişkin eyleme geçmesi halinde bu teknik uygulanabilmektedir. Tekniğin uygulanması sürecinde öğretmen toplantının şeklini oluşturan, toplantıyı yönlendiren, başlatan birey olması bakımından belirleyici ve aktif olabilmektedir. Öğretmenin söz konusu teknikte belirleyici olabilmesi, çocukların yaş grubunun niteliklerinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Bir problemin çözümüne ilişkin tartışmak üzere çocukların bir rol ve kurgu içinde olması, rolde kalıp bir araya gelerek tartışma yapılmasının sağlanması bu tekniğin en önemli özelliği olarak ifade edilmektedir (Adıgüzel, 2019).

Rol ve kurgu içinde olma hali, bu tekniğin uygulanmasında rolde uzun müddet kalamamak gibi bazı sıkıntıların olabildiği belirtilmektedir. Böylesi hallerde öğretmen, bu tekniği bütün grupla gerçekleştirilen doğaçlama, dikkatin hiç dağılmayacağı şekilde uygulanmalıdır. Söz konusu tekniğin kullanılması ormanda, hayvanat bahçesinde, parkta, evde, mecliste, arkadaş gruplarında, meslek grubu çalışmalarında, genel kurul toplantılarında, aile içinde uygulanabilmektedir (Adıgüzel, 2019).

2.5.4.10. İç Ses (Kafa Sesi)

Canlandırma sürecindeki birey veya bireylerin iç dünyalarının ortaya çıkarılması, gereken durumlarda müdahale ederek yönlendirme, çatışmanın çözümünde etkili olabilme, diyaloglarda bulunan kişilerin ağzından çıkan kelime ve tümceler arkasında esas nelerin yattığına yönelik bilgilerin alınması için iç ses tekniğinden faydalanılmaktadır. Grup üyeleri, drama süreci içerisinde ana kahramanın yaşadığı bir problemin karmaşıklığının giderilmesi adına bir karakter olarak sanki sesli düşünüyormuş gibi temel değerlere yönelik düşünce ve duygularını ifade edebilmektedir (Çakır, 2012).

2.5.4.11. Pandomim

Öğretmenlerin drama etkinliklerinde sıklıkla kullandıkları yöntemler arasında pandomin gelmektedir (Yıldırım ve Acarlıoğlu, 2023). “Mim” oyuncunun herhangi bir duygu veya davranışı beden ve yüz devinimleriyle anlattığı, sadece devinimlere dayanan sözsüz oyun olarak açıklanmaktadır. “Pandomim” ise duygu veya davranışın yüz ve gövde devinimleri ile

eşya ve müzik eşliğinde gerçekleştirilen bir teknik olarak belirtilmektedir. Okul öncesinde dil becerisinin yeterli düzeyde gelişmemiş ya da konuşmaktan çekinen utangaç çocuklar ile kolay bir şekilde uygulanabilecektir. Bilhassa yaratıcı drama çalışmalarına yeni başlayan çocuklar ile ilk olarak gerçekleştirilmesi gereken tekniklerdendir (Adıgüzel, 2019; Doyumğaç, 2022).

Pantomim çalışmalarında mümkün olduğunca bütün katılımcılara tüm hareketlerin yapılmasına şans verilmesi gerekmektedir. Katılımcıların tamamen dikkatini bu çalışmalara yönlendirmesinin tekniğin amacına ulaşması adına önemli olduğu belirtilmektedir. Pantomim çalışmalarının küçük yaş çocukları için günde 10-15 dakika gibi kısa süre dilimlerinde, büyükler için haftada bir buluşmalarda 40-50 dakikalık çalışmalarla uygulanması gerekmektedir. Öğretmen pantomim çalışmalarında bütün gruptan yarım çember şeklinde oturmalarını ve arkadaşlarını izlemesini isteyebilmektedir. Pantomim çalışmalarında öğretmenin çocuklardan bir durumu sözsüz bir şekilde canlandırmasını isteyebildiği belirtilmektedir (Adıgüzel, 2019). Pantomimle dersler daha çekici olabilmekte, başta çekinse de öğrenciler süreçte verimli bir öğrenim gerçekleştirebilecektir (Muzaffer, 2022).

2.5.4.12. Rol Kartları

Liderin hazırladığı rol kartlarının yaratıcı dramada canlandırılacak bireylerle alakalı bilgilerin bulunduğu, çatışmanın olduğu olayların verildiği, olayın geçtiği zaman ve mekânın yazılı olduğu, başlama noktasının belirtildiği materyaller olduğu bilinmektedir. Dramada rol kartları sıkça iki ya da üç kişi arasında geçen olayların canlandırılmasına uygun olarak oluşturulmaktadır. Diğer katılımcıların rol kartlarına ilişkin bilginin bilinmediği, katılımcıların kendi rol kartındaki bilgilerini bildiği belirtilmektedir (Muzaffer, 2022; Özcan, 2015).

2.6. Dramanın Aşamaları

Yaratıcı drama; kendi unsurlarına, bileşenlerine sahip sonuçtan çok sürece odaklı çeşitli bir sanat dalı olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte sanat eğitimi ve eğitimde bir metot ve başlı başına ders olarak nitelendirilmektedir. Yaratıcı drama faaliyetlerinde ne, niçin, ne zaman, nasıl, kim, nerede, kime vb. sorulara verilecek yanıtlar yaratıcı drama sürecinin tüm yapılandırılması ya da izlenecek evrelerini oluşturmaktadır (Koç, 2009). Literatürde yer alan bilgiler ışığında drama uygulamalarının temel aşamaları aşağıda açıklanmıştır.

Isınma-hazırlık çalışmaları: Bireyin çalışma grubuna ve ortama uyum sağlaması, sonraki çalışmalar ile kuracağı bağlantıyı kurması ve vücudunu gelecek çalışmalara hazırlayabilmesi adına yapılan ön egzersizlere “ısınma” denilmektedir (Akoğuz ve Akoğuz,

2016). Hazırlık-ısınma çalışmaları, grup dinamiği oluşturma amacına hizmet edilmesiyle birlikte zihinsel ve bedensel bir etkileşime dayalı bir şekilde çocukların yaratıcı dramaya alışmasının ve bir sonraki aşamaya hazırlanmasının sağlanmasına ilişkin faaliyetlerden meydana gelmektedir (Günay-Bilaloğlu, 2019).

Isınma çalışmalarının genelde yaratıcı drama çalışmalarının başlangıcında yapıldığı belirtilmektedir. Fakat gerektiğinde etkinliğin herhangi bir aşamasında da gerçekleştirilebildiği bilinmektedir. Örneğin, grubun dikkatinin azaldığı fark edildiğinde grupta zihinsel yorgunluğun ortaya çıkmasında ya da etkinlik sürecinin uzaması durumunda kısa bir ısınma çalışmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Isınma ihtiyacı öğretmenin gözlemleriyle belirlenmektedir. Söz konusu gözlemler paralelinde devreye girebilecek olan ısınma çalışması için öğretmenin dağarcığında birçok ısınma örneğinin olması ve uygun olanını seçip devreye sokması gerekmektedir (Akoğuz ve Akoğuz, 2016).

Canlandırma aşaması: Yaratıcı dramanın ikinci evresi canlandırma evresidir. Canlandırmada olumsuz davranışların ve dramanın istenmeye doğru gidişinin engellenmesi gerekmektedir. Liderin uygun bir üslupla dönüt sağlamanın doğru olacağı belirtilmektedir. Öğrencilerin yaratıcı düşünmeye teşvik edilmesi, farklı görüşlere saygı duyması, ortaya atılan fikirlerin küçümsenmemesi gerekmektedir (Muzaffer, 2022).

Bu aşamanın aynı zamanda liderin vermiş olduğu bir konunun canlandırılması amacıyla gerçekleştirilen “canlandırma öncesi” hazırlıkların yapılmasını kapsamaktadır. Bu evredeki canlandırmaların ikili, bireysel olabileceği gibi büyük ya da küçük gruplar veya grubun tamamı ile aynı anda da olabildiği ve çocukların bu canlandırmalarda rol içerisinde pek çok hususta tecrübe sahibi olduğu belirtilmektedir. Belirlenen temayı işleme hususunda oluşturulan dramatik haller ve anların çözülmesi adına gereken tekniklerin kullanılmasının da daha çok bu evrede gerçekleştirildiği bilinmektedir. Yaratıcı drama çalışmalarında yer alan bütün yaşantılar, değerlendirmeler, paylaşımlar bu evrede oluşturulan canlandırmalara, kişide bıraktığı izlere ve sonuçlarına göre yapılmaktadır (Günay Bilaloğlu, 2019).

Değerlendirme aşaması: Bu süreçte tartışma yaratarak drama sürecinde neler yaşandı? Ne hissettin? Hangi durumlarda ne gibi zorluklarla karşılaştın? gibi sorular yöneltilir. Katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar; lider olarak öğretmenin koordinasyonunda sürecin yönetilmesi, düşüncelerin paylaşılması gibi konuların tartışılmasını içeren bir çalışma sürecidir. Dramada sürecinde olmazsa olmaz bölümdür (Dursun, 2022)

2.7. Çevre Eğitimi Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde çevre sözcüğü, bir şeyin yakını, etrafı, dolayı, periferi, kişinin içinde olduğu toplumu meydana getiren ortam, aynı konuyla ilgisi olanların hepsi, muhit, olarak açıklanmaktadır. Bununla birlikte toplum bilimi başlığında, yaşamın gelişiminde etkisi olan kültürel, doğal ve toplumsal dış unsurların bütünlüğü şeklinde belirtilmektedir (Çalışkan, 2015). Çevre, doğal, yapay ve fiziksel çevre olarak üç bölümde incelenmektedir. Bu çevre türlerine yönelik bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Fiziksel Çevre: Geleneksel psikoloji literatürde kullanılmakta olan anlamıyla fiziksel çevre, ışık, ses, ısı ve koku gibi fiziksel dürtüler ile söz konusu temel dürtülerin yoğunluk, şekil, renk vb. özel fiziksel kavramlarla bütünleşmesidir (Çalışkan, 2015).

Doğal Çevre: Başta birey olmak üzere doğa kapsamındaki bütün canlı ve cansız varlıkların oluşturduğu doğal ortamlardır (Yıldırım, 2019).

Yapay Çevre: Başlangıçta ortada olmayan, zamanla canlıların meydana getirdiği çevre şeklinde ifade edilmektedir (Ulusoy-Taş, 2016).

Yukarıda yer alan çevre türleri arasında özellikle fiziksel ve doğal çevrenin sağlıklı yaşam koşullarını içinde barındırması insanlığın gelişmesi ve yaşam kalitesinin artırılması için oldukça önemlidir. Buna karşılık son yıllarda genellikle insanlardan kaynaklı nedenlere paralel olarak fiziksel ev doğal çevrenin bozulduğu görülmektedir. Literatürde yer alan çalışma bulguları da son yıllarda çevre sorunlarının küresel düzeyde bir sorun haline geldiğini göstermektedir (Mohajan, 2018; Pereira, 2015; Zandalinas ve diğerleri, 2021). Bu noktada çevre sorunlarının önlenmesinde ve insanların çevre duyarlılıklarının yükseltilmesinde “çevre eğitimi” önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çevre eğitimi sayesinde öğrencilerin çevre kirliliğinin önlenmesine ilişkin bilgi düzeyleri ve çevreye olan duyarlılıkları yükselmektedir (Kayaer ve Çiftçi, 2022; Uyanık, 2016; Zsoka ve diğerleri, 2013).

2.8. Bir Ders Konusu Olarak Çevre: İnsan ve Çevre Ünitesi Örneği

Çalışmanın ana konusu olan İnsan ve Çevre ünitesi 5.sınıf fen bilimleri programında 6.ünite olarak yer almaktadır. 10 ders saati olarak önerilen ünite çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi, yerel ve küresel sorunlar gibi alt konuları içermektedir. 4 ana kazanımın yer aldığı çevre ünitesi temel düzeyde çevre konularına dikkat çekmektedir.

2.9. Yaşam Becerileri

Yetişkin hayatına hazırlanan gençler için önemli hususların başında, yaşam yetileri yer almaktadır. Yalnızca akademik başarı ya da başarısızlığın kişilerin hayatında mutluluk ya da mutsuzluğu yordamadığı belirtilmektedir. Gençlerin hayatında başarılı ve mutlu insanlar olabilmesi için kendilerini tanımasına ve ifade edebilmesine, güçlü yönlerini fark etmesine, etkili iletişim kurabilmesine, sorumluluklar almasına imkân sağlayan ve geleceğini planlamasına destek olan olanakların sunulması gereklidir (Kutsal, 2018). Bu süreçte bireyin gelişimine katkı sağlayan yaşam becerileri aşağıda açıklanmıştır.

Kendini tanıma: Kişinin fiziksel özelliklerinin, düşünce ve duygularının, istek ve gereksinimlerinin, zayıf ve güçlü yönlerinin, değerlerinin, amacının, beceri ve yeteneklerinin farkında olması, bunları sağlıklı olarak değerlendirip kabul etmesi şeklinde açıklanmaktadır (Kutsal, 2018; Subasree ve Nair, 2014).

Etkili kişilerarası iletişim becerileri: Sosyal bir varlık olan kişi, günlük yaşamda bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde pek çok farklı davranış sergilemektedir. Yürüyüşe çıkıldığı zaman tanıdıklarımız ile selamlaşma, telefon görüşmesi yapma, sinemaya gitme, e-posta okuma, sosyal medya sitelerinde fotoğraf paylaşma, asansörde bireylerle göz göze gelme, başkalarıyla konuşurken araya mesafe koyma, yolda küçük bir çocuğa gülümseme, göze takılan reklam afişi inceleme, sabah gazetesini okuma, içsel konuşmalar, kendi kendine söylenmeler vb. etkinliklerin tamamı aslında etkileşim faktörüdür. Söz konusu örnekleri günlük hayattan farklı örneklerle arttırmanın mümkün olduğu belirtilmektedir. Aslında toplumda hayatını sürdüren kişinin bir şekilde iletişime girmeksizin bir gün geçirmesinin neredeyse imkânsız olduğu bilinmektedir (Tuna, 2012). Bu nedenle insanların sosyal yaşamlarında mutlu olabilmeleri için etkili iletişim becerilerine sahip olmaları gerekmektedir.

Sorumluluk: Toplumda yaşamını sürdüren kişilerin etkilediği insanların olması gibi etkisinde kaldığı insanların da olduğu bilinmektedir. Kişiler arası yaşanan iletişim ile belli değerlerin kazanılması, örnek davranış ve durumların sürdürülmesi, toplum şeklinin işleyişinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi bakımından değerli olduğu belirtilmektedir. Bu bakımdan sorumluluklarını gerçekleştiren kişinin davranış ve tutumlarının arkasında sorumluluklarının bilincinde olduğu ve gerçekleştirdiği kabul görmektedir (Aktepe, 2015). Toplumsal yapı çerçevesinde aile varlığının da kanun kapsamında desteklenen ve belirlenmiş, birbirlerine içten hisler ile bağlı, sorumluluklarını bilen ve bu kapsamda hareket eden bireylerin aynı sınırlarda yarattığı birlik ve beraberliğe dayandığı belirtilmektedir (Aluş ve Selçukkaya, 2015).

Kariyer planlama: Kişinin iş hayatı ile alakalı etkinlikleri ve sosyal yaşamı ilgilendiren konuları kapsayan kariyer kavramı; yaşamımızın her alanında bizimle birlikte ilerleyen, sürekli gelişen geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu kavram kişinin yetenek, ilgi, düşünce ve duyguları bakımından kişisel gelişimini sağlamasının yanında kişinin sosyal ve iş yaşamında statü, motivasyon ve başarı kazanmasına olanak vermesi bakımından önemli görülmektedir (Merdan, 2011). Yaşadığımız dönemde çalışanların sadece işini yapması değil; kendisini sürekli geliştirmesi, güncellemesi ve grup çalışmasında bulunması önemlidir. Öte yandan çalışanlar için ise işlerinde yükselmenin, daha fazla gelir elde etmenin, inisiyatif kullanabilmenin, saygınlık, prestij vb. faktörlerin daha da önemli olduğu belirtilmektedir. Bu değişim ve yeniliklerin gerçekleştirilebilmesi bir bakıma çalışanların var olan yetenek ve bilgiye güdülerinin geliştirilmesi ile organizasyondaki ilerleyişinin iyi bir şekilde planlanmasıyla yani kariyer planlaması ile mümkündür (Taşlıyan ve diğerleri, 2011). Kariyer planlaması; kişinin kendisine ve hedeflerine yönelik bir anlayışı ortaya koymasının yanında, iş hayatında beklenen uyum için çalışma ve eğitim pazarları imkanlarından ve engellerinden haber almayı kapsayan ve sürekli olarak tekrarlanan süreçtir. İdeal olarak, yaşam ve meslek yönlerine ilişkin bilinçli tercihleri kapsamaktadır. Kariyer planlamasının tamamının hem organizasyonu hem de kişileri doğrudan etkilemektedir. Kişiler bu etkinlikte en önde rol alsalar bile kendilerine düşen sorumluluklar kadar organizasyonunun da kariyer planlamasında önemli bir işlevi mevcuttur. İşletmelerin bu kapsamda kariyer planlaması yapan bireylere gerekli yardımı yapması durumunda olduğu belirtilmektedir. Kişilerin tek başına uygulayıcı olması her zaman sonuç vermeyebilmektedir. Bu anlamda her iki tarafın da eşit düzeyde yükümlülük sahibi olduğu belirtilmektedir. Kariyer planlaması yapmış olan bireylere kurum imkanları ve araçlarıyla alakalı olarak bilgi sunulmalıdır. Bunun da işletme tarafından planlanıp tatbik edilmesi gerekmektedir (Sever-Sarıcı, 2020).

2.10. Fen Eğitiminde Yaratıcı Drama Üzerine Yapılan Yerli ve Yabancı Araştırmalar

Dursun (2022) tarafından yürütülen çalışmada ortaokul son kademe olan öğrencilerin fen bilimleri dersinde “sürdürülebilir kalkınma” konusunun yaratıcı drama uygulamaları ile verilen eğitimin öğrencileri fen tutumları ve sosyal beceri düzeylerine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 80 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda “sürdürülebilir kalkınma” ünitesinin yaratıcı drama uygulamalarının fen eğitimine entegre edilmesi var olan öğretim teknik ve yöntemlerine kıyasla tutum ve sosyal beceri düzeyleri üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğu rapor edilmiştir. Bu kapsamda fen öğretiminde yaratıcı drama uygulamalarının yaşam becerilerinin gelişimine katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Ong ve diğeri (2022) tarafından yürütölen çalışmada yaratıcı dramanın fen bilimleri öğrencileri ve fen bilimleri dışı alanlardaki öğrencilerin durumsal ilgileri, kariyer ilgileri ve bilimle alakalı tutumları üzerindeki etkilerini incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Tayvan’da gerçekleştirilen beş gñnlük yaratıcı drama faaliyetlerine, Malezya’daki beş ortaöğretimden fen bilimleri alanında öğrenim gören 55 öğrenci ve 28 başka bölümlerde öğrenim gören öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda yaratıcı drama etkinlikleri iki alanda da bilime olan durumsal ilgiyi etkilediği, fen bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin kariyer ilgileri ile bilime olan tutumlarının olumlu yönde etkilediği, yaratıcı drama etkinliklerinden sonra bazı öğrenenlerde bilim kariyerine ve algılarında farklılık göröldüğü, bazı öğrencilerde ise yaratıcı drama etkinliklerinin sosyal beceri, cesaret, ekip çalışması, yaratıcılık, sunum becerileri, öz yansıtılmalarını, eleştirel düşünmelerini ve problem çözme becerilerini olumlu yönde geliştirdiği sonucuna varılmıştır.

Jasim (2022) tarafından yürütölen çalışmada eğitimde drama uygulamalarının öğrenenlerin yaratıcı düşünmesini etkileyip etkilemediği, öğrenenlerin tanınma ve üretim seviyelerindeki performanslarını geliştirip geliştirmedini öğrenmek adına drama etkinliklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya 120 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda denek grubunun bütün testlerinde puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göröldüğü; denek grubunun son puan ortalamalarının kontrol grubuna göre yüksek düzeyde olduğu, yaratıcı drama faaliyetleri deney grubu öğrenenlerinin kontrol grubu öğrencilerine kıyasla anlamlı şekilde daha iyi bilimsel bilgi elde etmelerini sağladığı rapor edilmiştir. Bu kapsamda eğitimde öğrenci gelişiminin desteklenmesi için yaratıcı drama uygulamalarına ağırlık verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Nalçacı (2021) tarafından yapılan araştırmada fen bilimleri derslerini evre ve İnsan ünitesinde yaratıcı drama uygulamalarının kullanılmasına ilişkin etkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada özel bir okulda 10 ders oturumu incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda sınıf dışında, öğrenenin doğrudan deneyimlemesine olanak sağlayan grup çalışmalarının İnsan ve evre ünitesine ait konuların öğrenimine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama grubu ile gerçekleştirilen çalışmanın sonunda ise “İnsan ve evre” ünitesinin öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının grup çalışmaları ile iletişim ortamı oluşturduğu, düşünceleri ifade etmeye teşvik ettiği, doğaçlama ve rol oynama gibi tekniklerle anlamlı öğrenmeyi sağladığı, yaşamdan deneyimlerin kullanılmasına olanak sağlayarak eğlenerek öğrenmeye katkıda bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Danckwardt-Lillieström ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada kimya derslerinde drama etkinliklerinden yararlanılmasının öğrenciler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında ortaöğretim kimya dersinde yer alan kimyasal bağlar ünitesinin uygulanma sürecinde her biri 30-60 dakika süren drama etkinliği gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonunda öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerine katılıma paralel olarak kimyasal bağlar ünitesindeki bilgi düzeylerinin yükseldiği, ayrıca kimyasal bağlar konusunu kimya dersinde yer alan diğer üniteler ile ilişkilendirme becerilerinin yükseldiği rapor edilmiştir. Bu kapsamda kimya derslerinde geleneksel öğretim yöntemlerine kıyasla drama tekniklerinden yararlanılmasının öğrenci gelişimine daha fazla katkı sağladığı ifade edilmiştir.

Taş (2020) tarafından yapılan araştırmada 8. sınıf öğrencilerinin enerji dönüşümleri ve çevre bilinci konusunun fen tutumuna ve akademik başarılarına yaratıcı drama uygulamalarının etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 63 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın neticesinde yaratıcı drama etkinliklerinin deney grubu öğrencileri ile geleneksel eğitim verilen kontrol grubuna göre başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve fene yönelik tutumları arasında deney grubu öğrencilerinin lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna varılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuçlara göre fen öğretiminde öğrencilerin derse yönelik tutumlarının geliştirilmesi için yaratıcı drama etkinliklerine önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kolovou ve Kim (2020) tarafından yapılan araştırmada drama yoluyla fen öğretimini örneklendirmek amacıyla drama temelli öğrenmeyi araştırma temelli öğrenmeyle birleştiren “Bütünleştirici Drama-Sorgulama Öğrenmenin” incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma aynı zamanda Drama-Sorgulama Öğrenmeyi ortaokul öğrencilerinin biyolojik bir üniteye başarıları üzerindeki etkilerini anlamayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda drama-sorgulama öğrenmeyi öğretiminin, geleneksel öğretimle karşılaştırıldığında deney grubunun başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu, niteliksel bir takip aşaması, başarılarının drama-sorgulama öğrenmeyi aracılığıyla içsel motivasyonun artırılmasından etkili olduğu, öğrencilerin yeterlilik, ilişki ve özerklik gibi psikolojik ihtiyaçlarının tatmininin ve öğrencilerin motivasyonunu olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Güçlü (2019) tarafından yapılan çalışmada lise ikinci sınıf ders müfredatında yer alan ekosistem ekolojisi konusunun öğretim sürecinde yaratıcı drama etkinliklerinden yararlanılmasının öğrenciler üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu araştırmaya lisede biyoloji dersi alan toplam 28 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan

öğrencilerin 14 deney ve 14 kontrol grubu olmak üzere iki eşit gruba ayrılmıştır. Araştırma kapsamında kontrol grubundaki öğrenciler ekosistem ekolojisi ünitesini geleneksel öğretim yöntemine göre işlemiş, bu süreçte deney grubundaki öğrenciler ise aynı üniteyi yaratıcı drama etkinliklerinden yararlanarak tamamlanmıştır. Araştırmanın sonunda deney grubundaki öğrencilerin bilimsel süreç becerileri ile kavramsal anlama ve biyoloji öz-yeterliklerinin kontrol grubundaki öğrencilerden daha fazla gelişim gösterdiği tespit edilmiştir.

Akgül (2018) tarafından yürütülen çalışmada “Fen ve Teknoloji” dersinde dijital öyküleme evresinde yaratıcı drama uygulamalarının tutum, başarı ve bilimsel yaratıcılığa etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 50 öğrenci dahil edilmiş olup, 25 deney ve 25 kontrol grubu oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda “dijital öyküleme” aşamasında drama uygulamalarının ortaokul üçüncü kademe öğrencilerinin fene yönelik başarıları, tutum ve bilimsel yaratıcılıklarını pozitif yönde etkilediği, dijital öyküleme evresinde drama etkinliği uygulana deney grubunun öykülerinin niteliklerinin, dijital öyküleme sürecinde drama etkinliği uygulamaları kullanılmayan kontrol grubuna kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Dadük (2018) tarafından yapılan çalışmada fen bilimleri dersinde yer alan maddenin halleri ve ısı ünitesinin işlenmesinde yaratıcı drama yönteminden yararlanılmasının öğrenciler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel çalışma deseninin kullanıldığı araştırmaya sekizinci sınıflarda öğrenim gören toplam 20 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerinde derslerde yaratıcı drama uygulamalarını kolay bir şekilde yürüttükleri, öğrencilerin hem fen öğrenmeye yönelik tutumlarının hem de fen öğrenme özyeterliklerinin anlamlı düzeyde geliştiği bulunmuştur. Aynı çalışmada fen öğretiminde drama yönteminden yararlanılmasının öğrencilerin bilimsel süreç becerilerinin gelişimine katkı sağladığı rapor edilmiştir. Bu kapsamda hem öğrencilerin fen öğrenme özyeterliklerinin hem de bilimsel süreç becerilerinin geliştirilmesi için fen eğitiminde yaratıcı drama etkinliklerine önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tarhan (2018) tarafından yürütülen çalışmada yaratıcı dramanın etkinliklerinin fen öğretimine ilişkin kavramsal anlama becerileri ve özyeterlik tutumlarına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 23 öğretmen adayı dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda “yaratıcı drama” uygulamaları, katılımcıların kavramsal anlama becerileri, fen eğitimine ilişkin özyeterlik puan ortalamalarında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir etki yarattığı,

öğrencilerin tutum puan ortalamalarında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Yıldırım ve diğerleri (2018) tarafından yapılan araştırmada fen dersi ortaokul son kademe öğrencilerinin kimyasal bağlar konusundaki akademik başarıları ve derse ilişkin tutumlarına drama destekli öğretimin etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 47 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda drama destekli ders uygulamalarının kimyasal bağlar konusunda öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı, öğrencilerin fen bilimleri dersine ilişkin tutumlarını pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Yeşiltaş ve diğerleri (2017) tarafından yapılan araştırmada yaratıcı drama destekli fen eğitiminin kavram yanlışlarına olan etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 23 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda deney grubunda drama yöntemine karşı tutumdaki değişimin istatistiki olarak anlamlı olduğu rapor edilmiştir. Bu kapsamda fen öğretiminde öğrencilerde yaygın olarak karşılaşılan kavram yanlışlarının en aza indirilmesi için derslerde yaratıcı drama etkinliklerine önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Demirağ ve Acar-Şeşen (2016) tarafından yapılan araştırmada maddenin tanecikli yapısı adlı üniteye ilişkin yaratıcılık drama çalışmalarının ortaokul ikinci kademe öğrencilerinin başarı düzeylerine, motivasyon ve tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 18 kontrol ve 18 deney grubu oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda deney grubu öğrencilerinin yaratıcı drama puan ortalamalarının, kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde bulunduğu rapor edilmiştir.

Taşkın-Can (2013) tarafından yapılan araştırmada yaratıcı drama temelli öğretimin beşinci sınıf öğrencilerinin ışık ve ses ünitesindeki fen başarılarına ve bilimsel süreç becerilerine etkisini Yarı deneysel olan bu araştırma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Türkiye'deki bir devlet ilkokulunda gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 60 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmada yaratıcı drama uygulamaları, bilimsel başarı ve bilimsel süreç becerileri ortalamalarında anlamlı farklılıklar olduğu, deney grubuna yaratıcı drama temelli uygulamalarla eğitim verilmiş, kontrol grubuna ise hiçbir zaman yaratıcı drama uygulanmamıştır. Yaratıcı drama temelli öğretimi uygulayabilmesi için beş ders planını içeren bir öğretim materyali hazırlanmıştır. Ünite her gruba üç hafta boyunca eğitim vermiştir. Her gruba ön-son test olarak fen başarı testi ve bilimsel süreç becerileri testi uygulanmıştır.

Çalışmanın sonucunda yaratıcı drama uygulamaları, bilimsel başarı ve bilimsel süreç becerileri ortalamalarında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur.

İncelenen literatür kapsamında yurt içi ve dışında yapılan araştırmalar incelediğinde fen eğitiminde yaratıcı drama yönteminin farklı konu başlıklarında incelendiğine ulaşabiliriz. İnsan ve çevre ünitesinde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmektedir. Fen eğitiminde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı çalışmalarda genel olarak öğrencilerin akademik başarılarına katkısının ölçüldüğü görülmektedir. Akademik başarı ölçeklerinin yanında ise genellikle tutum ve motivasyon ölçekleri yer almaktadır. İncelenen literatürde çalışmalarda ağırlıklı olarak nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda ayrıca deney ve kontrol grupları yer almaktadır. İncelenen literatürlerde yaratıcı drama yönteminin fen eğitiminde uygulanmasının öğrencilerin akademik başarı, tutum ve motivasyon gibi çeşitli ölçek sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar yarattığı görülmüştür.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araç veya teknikleri, verilerin toplanması ve verilerin analizinden bahsedilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden deneysel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırma tek grup ön test-son test modeline göre desenlenmiş zayıf deneysel türde bir çalışmadır. Zayıf deneysel desen seçkisiz atamanın olmadığı tek grup desenler ile seçkisiz atama ve eşleştirmenin olmadığı karşılaştırmalı grup desenlerinden oluşur. Zayıf deneysel araştırmalarda, yarı ve tam deneysel araştırmalardan farklı olarak kontrol grubu bulunmaz. Bu tür araştırmalarda müdahale aracı tek grup üzerinde uygulanarak bağımlı değişken üzerindeki etkisi araştırılmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmada etkisi araştırılan tek bağımsız değişken (yaratıcı drama yöntemi) olması nedeniyle ve öğretmenin sınıf düzeyinde tek bir sınıfa öğrenim vermesi dolayısıyla kontrol gruplu bir araştırma yöntemi tercih edilmemiştir. Araştırmanın uygulanmasında öncelikle öğrencilere yaşam becerileri ve çevre duyarlılığı ön testleri uygulanmış sonra hazırlanan ders plan senaryoları 4 hafta boyunca uygulanmıştır. Uygulanan yöntemin etkisini ortaya çıkarmak için yaşam becerileri ve çevre duyarlılığı son testleri uygulanmıştır. Her iki test sonucunda elde edilen veriler karşılaştırılıp verilerin analizi yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu 2022-2023 eğitim öğretim yılında bir büyükşehirde bir devlet okulunun 5.sınıf A şubesinde yer alan 11 erkek, 18 kız olmak üzere 29 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların tespitinde “kolay ulaşılabilir örneklem” tekniği kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem tekniği, araştırmanın mevcut öğretim yapılan sınıfa uygulanması ve örneklemin bu sınıftan seçilip zaman kaybının önlenmesi açısından seçilmiştir. Araştırmanın yapılacağı okulun sosyoekonomik yapısı ve öğrenci profili göz önünde bulundurulduğunda orta düzeyde bir okul olduğu görülmektedir.

3.3. Çalışma planı

Çalışma konuları olan yaratıcı drama, çevre eğitimi, yaşam becerileri konularında literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın asıl bölümü uygulama aşaması olduğu için birçok

uygulama taranmış içeriklerinden uygun olanlar ders kazanımlarına uygun olarak uyarlanmış ya da yeniden senaryolar oluşturulmuştur. Oluşturulan senaryolar uygulama öncesinde danışman ve uzman bir kişinin onayına sunulmuş olup hazırlanan oturumlar uygulama yapılacak sınıf dışında uygulanmıştır. Senaryolar 8. Sınıflardan rastgele seçilen 2 şube üzerinde farklı oturumlar şeklinde uygulanmıştır. Deneme uygulaması sonrası ders planlarında yer alan oturum süreleri yeniden düzenlenmiştir. Senaryolarda yer alan teknik ve yöntemin doğru uygulanmasına yönelik eksik ve hatalı kısımlar danışman ve uzman bir kişi tarafından incelenmiş ve revize edilmiştir. Araştırma öncesi ve sonrasında yaşam becerileri ölçeği ve çevresel duyarlılık ölçekleri uygulanmıştır.

3.4. Uygulamalar

Çalışma 2022-2023 eğitim öğretim yılı 5. Sınıf İnsan ve Çevre ünitesi kazanımları ve önerilen süreler dikkate alınarak 9 oturum şeklinde hazırlanmıştır. Oturumlar 40+40 dk. şeklinde ders bütünlüğünü bozmayacak şekilde planlanmıştır. Oturumlar okulun fiziki şartları dikkate alınarak sınıfta, okul bahçesinde ve okulun tribün kısmında uygulanmıştır. Bir oturumda okul dışında yer alan orman bölgesine gidilmiştir. Sınıf ortamı zemin olarak mermer olup çalışmaya uygun olmasa da tüm oturumlar sorunsuz gerçekleşmiştir. Uygulama öncesi araştırmaya dahil olan 29 öğrenci velisinden gerekli izinler alınmıştır. Öğrencileri drama sürecine alıştırmak için 2022-2023 eğitim öğretim yılının 2. döneminden itibaren uygulama öncesi drama etkinlikleri yapılmıştır. Böylelikle sınıf drama yöntemine alıştırılmıştır. Uygulama öncesi ve sonrası yapılan testler süreci etkilemeyecek şekilde yapılmıştır.

Uygulamada yer alan ders kazanımları ve oturum planları tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Ders kazanımları ve oturum planları.

Oturum	Süre	Kazanım	Yöntem-teknik	Araç-gereç
1	40+40	F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.	Yaratıcı drama (doğaçlama, rol oynama, donuk imge, düşünce izleme, bilinç koridoru, resim)	Resim kâğıdı, renkli boya kalemleri, orman sesleri müziği (https://www.youtube.com/watch?v=sN3aQscMPeo)
2	40+40	F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.	Yaratıcı drama (gezi, doğaçlama, rol oynama, rol kartları, grup tartışması)	Gözlem formları, rol kartları, fotoğraf makinesi

Tablo 3.1. Ders kazanımları ve oturum planları (devamı).

Oturum	Süre	Kazanım	Yöntem-teknik	Araç-gereç
3	40+40	F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular. F.5.6.1.2. Biyoçeşitliliği tehdit eden faktörleri, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır.	Yaratıcı drama (doğaçlama, rol oynama, rol kartları, sanal sergi gezisi, toplantı düzenleme, öğretmenin role girmesi, büyük grup tartışması)	Bilgi kartları, fotoğraflar, sanal sergi: https://www.artstep.s.com/view/6373703ea2dd5e8f2c861838 , kürsü
4	40+40	F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder. Çevre kirliliğinin insanların sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine değinilir.	Yaratıcı Drama(doğaçlama, rol oynama, donuk imge, istasyon)	Müzik (https://www.youtube.com/watch?v=SBzhzMLPDM), bilgi kartları, fotoğraflar
5	40+40	F.5.6.2.2. Yakın çevresindeki veya ülkemizdeki bir çevre sorununun çözümüne ilişkin öneriler sunar.	Yaratıcı drama (doğaçlama, rol oynama, bilinç koridoru, bildiri sunma)	Fotoğraflar, haber metni
6	40+40	F.5.6.2.3. İnsan faaliyetleri sonucunda gelecekte oluşabilecek çevre sorunlarına yönelik çıkarımda bulunur.	Yaratıcı drama (doğaçlama, rol oynama, buzdağı, fotoğraf karesi, başlık koyma, büyük grup tartışması)	https://www.youtube.com/watch?v=OF5ea-q28o4 “21. Yüzyılın Çevre Sorunu: Plastik Kirliliği”, göz bağlama bandası, step tahtaları, çeşitli fotoğraflar
7	40+40	F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır.	Yaratıcı drama (doğaçlama, rol oynama, toplantı düzenleme, öğretmenin rol alması, pantomim)	Çeşitli atık malzemeler, https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU Steve Cuts MA, haber metni
8	40+40	F.5.6.3.1. Doğal süreçlerin neden olduğu yıkıcı doğa olaylarını açıklar.	Yaratıcı drama yöntemi (doğaçlama, rol oynama, dedikodu halkası, fotoğraf karesi, hikâye tamamlama)	Hikâye metni
9	40+40	F.5.6.3.2. Yıkıcı doğa olaylarından korunma yollarını ifade eder.	Yaratıcı drama yöntemi (doğaçlama, rol oynama, geriye dönüş, hikâye tamamlama)	Bilgi kartları

3.5. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde çalışmada kullanılacak veri toplama araçları üzerinde durulacaktır.

3.5.1. Yaşam Becerileri Ölçeği

Araştırmada öğrencilerin yaratıcı drama yönteminin yaşam becerilerine olan etkisini ölçebilmek için Yayla Eskici (2017) tarafından geliştirilmiş olan yaşam becerileri ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek iletişim becerisi, takım çalışması becerisi, liderlik becerisi, karar verme becerisi şeklinde 4 farklı kategoriye hizmet etmektedir. Ölçeğin amacı; ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yaşam becerileri gelişiminin gözleminden önce, öğrenciler aracılığıyla bu becerileri saptamaktır. (Yayla Eskici, 2017) Ölçeğin güvenilirlik hesaplaması sonucunda testin tamamı için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.819 bulunmuştur. Faktör puanları bakıldığında ise güvenilirlik katsayıları; iletişim becerisi için 0.812, takım çalışması becerisi için 0.705, liderlik becerisi için 0.364, karar verme becerisi için 0.521 olarak belirlenmiştir. Bu yönüyle maddenin ayırt edicilik güçlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir (Yayla Eskici, 2017).

3.5.2. Çevresel Duyarlılık Ölçeği

Öğrencilerin çevre duyarlılıklarını ölçmek amacıyla Açar (2010) tarafından hazırlanan çevresel duyarlılık ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan ölçekte 31 madde yer almaktadır. Ölçek 3'lü likert tipi "her zaman, bazen, hiçbir zaman" şeklinde hazırlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa 0.8216 olarak hesaplanmıştır (Açar, 2010). Bu ölçek Açar (2010) tarafından 5.sınıf sosyal bilgiler dersinde gözlem gezisi uygulamasının öğrencilerin çevresel duyarlılıklarına etkisini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

3.6. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde bir büyükşehirde yer alan bir devlet okulunda öğrenim gören 5.sınıf öğrencilerinden; insan ve çevre ünitesi başında yaşam becerileri ölçeği ve çevresel duyarlılık ölçeği ön testleri uygulanarak toplanmıştır. 4 haftalık ders planların uygulanmasının ardından yaşam becerileri ölçeği ve çevresel duyarlılık ölçeği son testleri uygulanmıştır. Araştırma için ve verilerin toplanması için gerekli izinler ilgili kurumlardan alınmıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Bu çalışmada çevresel duyarlılık ölçeği ve yaşam becerileri testlerinden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu çalışma nicel bir araştırma olup ön test, son test sonuçlarından elde edilen veriler SPSS istatistik paketi kullanılarak ön test son test puanlarının standart sapmaları ve puanların ortalamaları arası fark hesaplanmıştır. Puanların normal dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesi amacı ile Çarpıklık (Skewness) - Basıklık (Kurtosis) katsayı

değerlerine bakılmıştır. Deney grubunun puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek içinde puanların normal dağılım göstermesi nedeniyle parametrik testlerden t-testi, kullanılmıştır. Ön ve son test uygulamalarından elde edilen verilerin analizinde “t-testi”, aritmetik ortalama (X), standart sapma (S) ve frekans (N) hesaplamaları kullanılmıştır. Çalışmada tek grup t testi etki büyüklüğü hesaplanmasında Cohen’s d formülü (Cohen, 1988) tercih edilmiştir. Hesaplamalar sonucunda elde edilen d değeri şu şekilde yorumlanır: Cohen genel bir öneri olmak üzere, d değerinin .2’den küçük olması durumunda, etki büyüklüğünün zayıf, .5 olması durumunda orta ve .8’den büyük olması durumunda ise kuvvetli olarak tanımlanabileceğini söylemektedir. Cohen-d etki büyüklüğü değerini hesaplamak için kullanılan formül ve formülde kullanılan semboller:

d: Cohen-d Etki Büyüklüğü Değeri;

M₁: Ön Test Ortalama Değeri; M₂: Son Test Ortalama Değeri;

SD₁: Ön Test Standart Sapma Değeri; SD₂: Son Test Standart Sapma Değeri

$$d = \frac{M_2 - M_1}{\sqrt{\frac{SD_1^2 + SD_2^2}{2}}}$$

Yaşam becerileri ölçeğine ait araştırma verilerinin normallik değerleri tablo 3.2’de yer almaktadır.

Tablo 3.2. Yaşam becerileri ölçeği araştırma verilerinin normallik değerleri.

Yaşam Becerileri Ölçeği	Aritmetik Ortalama	Ortanca	Mod	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Ön Test	20,34	20,00	20,00	-.025	-1.026
Son Test	29,51	29,00	29,00	.233	-.983

Yaratıcı drama yönteminin yaşam becerileri üzerinde ne derece etkili olduğunun araştırıldığı problemde 5.sınıf öğrencilerine yaşam becerileri testi ön test ve son test şeklinde uygulanmıştır. Elde edilen verilerin öncelikle normal dağılıma sahip olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla verilerin Çarpıklık (Skewness) - Basıklık (Kurtosis) katsayı değerlerine bakılmıştır. Normal dağılımın bir göstergesi olan Skewness ve Kurtosis değerleri için kabul edilebilir değerler -2 ve +2, mükemmel değerler ise -1 ve +1 arasındadır (George ve Mallery, 2003).

Test sonuçlarının Tablo 3.2’de görüldüğü gibi, ön test ve son test verilerine göre normal dağılıma sahip olduğu ve parametrik testlerin kullanımının uygun olduğu belirlenmiştir.

Çevresel duyarlılık ölçeğine ait araştırma verilerinin normallik değerleri tablo 3.3’de yer almaktadır.

Tablo 3.3. Çevresel duyarlılık ölçeği araştırma verilerinin normallik değerleri.

Çevresel Duyarlılık Ölçeği	Aritmetik Ortalama	Ortanca	Mod	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Ön Test	22,06	22,00	20,00	.075	-1.102
Son Test	28,72	29,00	30,00	-.237	-1.507

Yaratıcı drama yönteminin çevresel duyarlılıkları üzerinde ne derece etkili olduğunun araştırıldığı problemde 5.sınıf öğrencilerine çevresel duyarlılık ölçeği ön test ve son test şeklinde uygulanmıştır. Elde edilen verilerin öncelikle normal dağılıma sahip olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla verilerin Çarpıklık (Skewness) – Basıklık (Kurtosis) katsayı değerlerine bakılmıştır. Test sonuçlarının Tablo 3.3.’de görüldüğü gibi, ön test ve son test verilerine göre normal dağılıma sahip olduğu ve parametrik testlerin kullanımının uygun olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

İnsan ve Çevre” ünitesindeki kazanımların yaratıcı drama yöntemi kullanılarak işlenmesinin öğrencilerin yaşam becerilerine olan etkisi ile çevresel duyarlılıklarına etkisi yaşam becerileri ölçeği ve çevresel duyarlılık ölçekleri kullanılarak ölçülmüştür. Bu amaçla uygulanan bağımlı örneklem t-testi sonuçlarından elde edilen verilerin sonuçları ve alt boyutlara ait sonuçlar aşağıda yer alan başlıklarda ele alınmıştır.

4.1 Yaşam Becerileri Ölçeği t-testi Analiz Sonuçları

Yaşam Becerileri Ölçeğine ait bağımlı örneklem t-testi analiz sonuçları Tablo 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Yaşam becerileri ölçeği bağımlı örneklem t-testi analiz sonuçları.

Yaşam Becerileri Ölçeği	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p	Cohen-d
Ön Test	29	20.34	1.17	28	-65.06	.000	7.78
Son Test	29	29.51	1.18				

Tablo 4.1’de verildiği üzere, yaratıcı drama yönteminin yaşam becerileri üzerinde etkisinin olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan yaşam becerileri ölçeği ön-test son test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinde anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(28) = -65.06$; $p < .05$]. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasından önce yapılan test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin ortalaması $\bar{X} = 20.34$ iken, uygulama sonrasında bu değer $\bar{X} = 29.51$ ’e yükselmiştir. Aradaki fark $\bar{X}(s) - \bar{X}(ö) = 9.17$ olarak bulunmuştur. Ayrıca Cohen-d değeri 7.78 olarak hesaplanmıştır. Cohen-d değeri .8’den büyük olduğu için yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaşam becerilerini arttırmada kuvvetli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır (Kılıç, 2014).

4.1.1 İletişim Becerisi Alt Boyutu t-testi Analiz Sonuçları

Yaşam Becerileri Ölçeği İletişim Becerisi Alt Boyutuna ait t-testi analiz sonuçları Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Yaşam becerileri ölçeğinin iletişim becerisi alt boyutu bağımlı örneklem t-testi analiz sonuçları.

Test	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p	Cohen-d
Ön Test	29	7.03	.73	28	-34.24	.000	6.77
Son Test	29	11.86	.69				

Tablo 4.2’de verildiği üzere, yaratıcı drama yönteminin yaşam becerilerinin alt boyutları üzerinde etkisinin olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan yaşam becerileri ölçeği ön-test son test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin iletişim becerisi alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(28) = -34.24$; $p < .05$]. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasından önce yapılan test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin iletişim becerisi alt boyutu ortalaması $\bar{X} = 7.03$ iken, uygulama sonrasında bu değer $\bar{X} = 11.86$ ’ya yükselmiştir. Aradaki fark $\bar{X}(s) - \bar{X}(ö) = 4.83$ olarak bulunmuştur. Ayrıca Cohen-d değeri 6.77 olarak hesaplanmıştır. Cohen-d değeri .8’den büyük olduğu için yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaşam becerilerinin bir alt boyutu olan iletişim becerisini artırmada kuvvetli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır (Kılıç, 2014).

4.1.2 Takım Çalışması Alt Boyutu t-testi Analiz Sonuçları

Yaşam Becerileri Ölçeği Takım Çalışması Alt Boyutuna ait t-testi analiz sonuçları Tablo 4.3’te yer almaktadır.

Tablo 4.3. Yaşam becerileri ölçeğinin takım çalışması alt boyutu bağımlı örneklem t-testi analiz sonuçları.

Test	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p	Cohen-d
Ön Test	29	4.31	.66	28	-8.45	.000	1.84
Son Test	29	6.03	1.14				

Tablo 4.3’te verildiği üzere, yaratıcı drama yönteminin yaşam becerilerinin alt boyutları üzerinde etkisinin olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan yaşam becerileri ölçeği ön-test son test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin takım çalışması alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(28) = -8.45$; $p < .05$]. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasından önce yapılan test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin iletişim becerisi alt boyutu ortalaması $\bar{X} = 4.31$ iken, uygulama sonrasında bu değer $\bar{X} = 6.03$ ’e yükselmiştir. Aradaki fark $\bar{X}(s) - \bar{X}(ö) = 1.72$ olarak bulunmuştur. Ayrıca Cohen-d değeri 1.84 olarak hesaplanmıştır. Cohen-d değeri .8’den büyük olduğu için yaratıcı drama yönteminin

öğrencilerin yaşam becerilerinin bir alt boyutu olan takım çalışmasını artırmada kuvvetli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır (Kılıç, 2014).

4.1.3 Liderlik Becerisi Alt Boyutu t-testi Analiz Sonuçları

Yaşam Becerileri Ölçeği Liderlik Becerisi Alt Boyutuna ait t-testi analiz sonuçları Tablo 4.4'te yer almaktadır.

Tablo 4.4. Yaşam becerileri ölçeğinin liderlik becerisi alt boyutu bağımlı örneklem t-testi analiz sonuçları.

Test	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p	Cohen-d
Ön Test	29	4.51	.63	28	-25.13	.000	.63
Son Test	29	6.48	.63				

Tablo 4.4'te verildiği üzere, yaratıcı drama yönteminin yaşam becerilerinin alt boyutları üzerinde etkisinin olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan yaşam becerileri ölçeği ön-test son test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin liderlik becerisi alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(28) = -25.13; p < .05$]. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasından önce yapılan test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin iletişim becerisi alt boyutu ortalaması $\bar{X} = 4.51$ iken, uygulama sonrasında bu değer $\bar{X} = 6.48$ 'e yükselmiştir. Aradaki fark $\bar{X}(s) - \bar{X}(ö) = 1.97$ olarak bulunmuştur. Ayrıca Cohen-d değeri .63 olarak hesaplanmıştır. Cohen-d değeri .5 ile .8 arasında bir değer aldığı için yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaşam becerilerinin bir alt boyutu olan liderlik becerisini artırmada orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır (Kılıç, 2014).

4.1.4 Karar Verme Becerisi Alt Boyutu t-testi Analiz Sonuçları

Yaşam Becerileri Ölçeği Karar Verme Becerisi Alt Boyutuna ait t-testi analiz sonuçları Tablo 4.5'te yer almaktadır.

Tablo 4.5. Yaşam becerileri ölçeğinin karar verme becerisi alt boyutu bağımlı örneklem t-testi analiz sonuçları.

Test	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p	Cohen-d
Ön Test	29	4.31	1.41	28	-2.28	.030	.43
Son Test	29	4.86	1.09				

Tablo 4.5'te verildiği üzere, yaratıcı drama yönteminin yaşam becerilerinin alt boyutları üzerinde etkisinin olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan yaşam becerileri ölçeği ön-test son test sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin karar verme becerisi alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(28) = -2.28$; $p < .05$]. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasından önce yapılan sonuçlarına göre öğrencilerin yaşam becerilerinin iletişim becerisi alt boyutu ortalaması $\bar{X} = 4.31$ iken, uygulama sonrasında bu değer $\bar{X} = 4.86$ 'ya yükselmiştir. Aradaki fark $\bar{X}(s) - \bar{X}(ö) = .55$ olarak bulunmuştur. Ayrıca Cohen-d değeri .43 olarak hesaplanmıştır. Cohen-d değeri .2 ile .5 arasında bir değer aldığı için yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaşam becerilerinin bir alt boyutu olan karar verme becerisini arttırmada zayıf bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır (Kılıç, 2014).

4.2 Çevresel Duyarlılık Ölçeği

Çevresel Duyarlılık Ölçeği Bağımlı Örneklem t-testi Analiz Sonuçları Tablo 4.6'da yer almaktadır.

Tablo 4.6. Çevresel duyarlılık ölçeği bağımlı örneklem t-testi analiz sonuçları.

Test	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p	Cohen-d
Ön Test	29	22.06	1.51	28	-28.41	.000	4.89
Son Test	29	28.72	1.19				

Tablo 4.6'da verildiği üzere yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin çevresel duyarlılıkları üzerinde etkisinin olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan çevresel duyarlılık ölçeği ön-test son test sonuçlarına göre öğrencilerin çevresel duyarlılıklarında anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t(29) = -28.41$; $p < .05$]. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaratıcı drama uygulamasından önce yapılan test sonuçlarına göre öğrencilerin çevresel duyarlılıklarının ortalaması $\bar{X} = 22.06$ iken, uygulama sonrasında bu değer $\bar{X} = 28.72$ 'ye yükselmiştir. Aradaki fark $\bar{X}(s) - \bar{X}(ö) = 6.66$ olarak bulunmuştur. Ayrıca Cohen-d değeri 4.89 olarak hesaplanmıştır. Cohen-d değeri .8'den büyük olduğu için yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin çevresel duyarlılıklarını arttırmada kuvvetli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır (Kılıç, 2014).

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin ön test puanları ile kıyaslandığı zaman son test yaşam becerilerinde anlamlı artış meydana geldiği bulunmuştur. Ortaya çıkan bu sonuçlara göre, yaratıcı drama uygulamasına paralel olarak öğrencilerin iletişim, karar verme, takım çalışması ve liderlik becerilerinin geliştiği görülmüştür. Aynı zamanda öğrencilerin genel yaşam beceri puanlarında da anlamlı artış meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında yaratıcı drama eğitiminin etkilerinin incelenmesi üzerine yapılan bir araştırmada, yaratıcı drama eğitiminin yaşam becerileri üzerine etkisi olduğu rapor edilmiştir (Sefer ve Akfırat, 2009). Altok (2022) ve Jjarrah (2019) tarafından yapılan araştırmalarda da yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaşam beceri düzeyleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmalarının sonucunda yaratıcı dramanın eğitimde kullanılmasının öğrencilerin yaşam becerilerini olumlu düzeyde geliştirdiği sonucuna varılmıştır. Yaratıcı drama yöntemi, katılanların devamlı aktif olduğu ve yaratıcı drama sürecinde ortaya çıkan sorunların bireyler arası iletişim, empati, eleştirel düşünme, duygularını tanıma ve yansıtma gibi becerilerini kullanarak ortak bir çözüm ürettikleri bir yöntemdir (Üstündağ, 2020). Buradan hareketle yaratıcı dramanın doğasında yaşam becerileri yer aldığı ifade edilebilir.

Bu çalışmada yaratıcı yönteminin öğrencilerin yaşam becerilerinin bir alt boyutu olan iletişim becerisini artırmada kuvvetli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Literatürde sonuçları destekleyen araştırmalar yer almaktadır. Öğrenciyi öğrenme sürecinde aktif hale getirerek fikirlerini ortaya koymasını sağlayan problemleri kendi kendilerine ya da grupla çözmeye teşvik eden, bağımsız öğrenen bireyler yetişmesini sağlayan yaratıcı drama iletişim becerilerinin gelişmesinde etkilidir. 6 yaş grubu öğrencilerinin yaratıcı drama eğitiminin iletişim becerilerine etkilerinin incelenmesi amaçlandığı bir çalışmada öğrencilerin yaratıcı drama eğitiminin iletişim becerileri üzerinde etkili olduğu ve deney ve kontrol grubu arasında ön test ve son test değerleri kıyaslandığında iletişim becerileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu rapor edilmiştir (Akoğuz, 2002; Dere, 2019; Erbay, 2009; Erdem, 2021). Literatürde yer alan diğer çalışmalarda da Dereli (2018), Öztürk (2017) tarafından yaratıcı eğitiminin öğrencilerin iletişim becerileri üzerine etkileri incelenmiştir. Yapılan bu çalışmalarda yaratıcı dramanın iletişim becerilerini artırmada etkili olduğu görülmüştür. Yaratıcı drama “yaşamı

oyun ve uygulama" aracıdır. Bu yöntem katılımcılara başka insanların başına gelen olayları anlamayı ve deneyimlemeyi olanaklı kılar. Bu bağlamda iletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramın kullanılabilirliği düşünülmektedir. Yaratıcı yöntemin diğer öğretim yöntemlerine göre en önemli farkı, bireye-öğrenciye odaklanması ve interaktif katılımı içermesidir. Yaratıcı drama "Yaratarak, yaşayarak ve eğlenerek öğrenme ve öğretme" sağlar. Bunu bir yöntem olarak kullanarak, öğrenci pasif bir konumdan etkin-aktif bir konuma geçer. Ayrıca bu yöntemde kullanılan uygulamalar ile farkındalık yaratılarak bireyin duyarlılığı artırılmakta, özgünlüğün ve yaratıcılığın ortaya çıkarılabileceği bir ortam oluşturulmaktadır. İletişim becerileri geliştirmenin yanı sıra onları topluma entegre etmek de gereklidir. Çocukların iletişim becerilerinin gelişiminde en etkili yöntemlerden birinin yaratıcı drama olduğu söylenebilir. (Kuşdemir, 2016)

Literatürde yer alan bir araştırmada yaratıcı drama eğitiminin iletişim becerileri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu rapor edilmiştir (Arslan ve diğerleri, 2010; Soylu, 2017). Güler (2019) tarafından yapılan araştırmada yaratıcı drama eğitiminin öğrencilerin iletişim becerileri ve öz yeterlik inançlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilere verilen yaratıcı drama eğitiminin iletişim becerileri bakımından deney grubunun lehine anlamlı düzeyde yüksek düzeyde olduğu, kontrol grubu ile kıyaslandığında deney grubu arasında anlamlı farklılık olduğu, kontrol grubunun ön test ve son test puanları incelendiğinde bir değişiklik olmadığı sonucuna varılmıştır. Yine aynı konu üzerinde yapılan bir başka çalışmada da yaratıcı drama eğitiminin iletişim becerileri üzerinde etkili olduğu ve deney grubunun ön ve son test puanları yüksek bulunurken, kontrol grubu öğrencilerinin ön ve son test puanlarında farklılık olmadığı rapor edilmiştir (Ali, 2019). Ancak literatürde yaratıcı dramın iletişim becerileri arasında anlamlı fark bulunamayan çalışmalarda mevcut olduğu, öğrencilerin ön ve son testleri incelendiğinde bir gelişme değişiminin olmadığı rapor edilmiştir (Murat, 2021). Söz konusu çalışmanın sonuçlarının bizim çalışmamızın tak tersi şekilde bulgulara sahip olmasının nedeni örneklem grubunun ve yaş grubunun farklı olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Bu çalışmada yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaşam becerilerinin bir alt boyutu olan liderlik becerisini artırmada orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Adıgüzel (2013), Erdeviciler (2016) yaratıcı dramın liderlik becerilerine etkilerini incelemişlerdir. Çalışmalarında öğrencilerin liderlik becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Katılımcıların drama sürecinde birbirlerine karşı saygılı, hoşgörülü olmaları ve önyargılı

olmamaları önemlidir. Hodgets (1999)'dan aktaran Çelik ve Sümbül (2008), etkili liderlik becerisinin birçok faktörden etkilenebileceğini ve bu faktörler arasında yaş, deneyim, katılımcıların beklentileri, kişilik özellikleri, karar alırken yaşadığı süreçler, yapılan işin çeşidi gibi birçok faktörden etkilendiğini ifade etmişlerdir. Literatürde yapılan bir diğer araştırmada çevrimiçi yaratıcı drama eğitiminin, liderlik becerilerine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 122 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise yaratıcı drama eğitiminin öğrencilerin liderlik becerileri boyutunda negatif yönde bir ilişki olduğu rapor edilmiştir (Alpaydın, 2022). Bu çalışmanın çevrimiçi olarak uygulanması bu becerinin gelişmesinde negatif bir etkiye yol açmış olabilir.

Yolcu (2021) ve Kömeçoğlu (2017) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin yaşam becerilerinin bir alt boyutu olan takım çalışmasını artırmada kuvvetli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yolcu (2021), Kömeçoğlu (2017), çalışmalarının sonucunda yaratıcı drama eğitiminin takım çalışması becerilerini olumlu yönde geliştirdiğini raporlamışlardır. Ong ve diğerleri (2022) tarafından yürütülen bir diğer çalışmada yaratıcı dramanın fen bilimleri öğrencileri ve fen bilimleri dışı alanlardaki öğrencilerin durumsal ilgileri, kariyer ilgileri ve bilimle alakalı tutumları üzerindeki etkilerini incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin drama etkinliklerinin takım çalışması beceri düzeylerini arttırdığı rapor edilmiştir. Kurgusal dünyadaki tüm gerçeklikler, yaratıcı drama süreçlerinde oluşturulur ki bu bir bakıma yine grubun kendi üyeleri tarafından oluşturulan diğer imgeleri ortaklaşa yaşaması, algılaması ve aktarması demektir. Bu imgeler aynı zamanda sürecin etkili olmasına, grup dinamiğinin gelişmesine, iç izleyicilerin de öğrenmesine katkı sağlar. (Adıgüzel, 2010) Grup dinamiğinin gelişmesi, ortak yaşantıların olması, katılımcıların sürekli etkileşim halinde olmaları onları bir takım haline getirmektedir. Tüm bu nedenler yaratıcı dramanın takım çalışmasını artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Çakmakçı ve Özabacı (2015) tarafından yapılan çalışmada 5.sınıf öğrencilerinin yaratıcı drama eğitiminin karar verme becerilerini geliştirdiği görülmüştür. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin yaratıcı drama ve karar verme beceri ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu, söz konusu farklılığın deney grubu lehine anlamlı bulunduğu rapor edilmiştir (Çakmakçı ve Özabacı, 2013). Literatürde yer alan bazı çalışmalarda söz konusu bulguların tam aksine yaratıcı drama eğitiminin karar verme becerileri üzerinde etkili olmadığı sonucuna varılmıştır (Seven, 2021). Çalışma sonuçları arasında farklılık olmasının nedeni olarak çalışmaların farklı etnik yapılara sahip öğrenciler üzerinde yürütülmesi gösterilebilir.

Yapılan bu araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerin ön test puanları ile kıyaslandığı zaman son test çevre duyarlık düzeylerinde anlamlı artış meydana geldiği bulunmuştur. Ortaya çıkan bu sonuçlara göre, yaratıcı drama yönteminin ortaokul öğrencilerinin çevre duyarlık düzeylerini arttırmaya katkı sağladığı görülmüştür. Literatürde yer alan çalışmalar bunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Karabulut ve Gençtürk Güven (2020) tarafından yapılan araştırmada yaratıcı drama eğitiminin öğrencilerin çevre duyarlılıkları üzerindeki etkilerinin incelenmesini amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin almış oldukları yaratıcı drama eğitimin sonucunda çevre duyarlılık boyutunda almış oldukları puan ortalamalarının ön test ve son teste göre son test puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı çalışmada öğrencilerin çevre duyarlılık düzeylerinin anlamlı düzeyde geliştiği rapor edilmiştir. Karabulut (2020) tarafından yapılan araştırmada yaratıcı drama eğitiminin öğrencilerin çevresel duyarlılığına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda yaratıcı drama eğitiminin öğrencilerin çevre duyarlılıklarını anlamlı düzeyde arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Nalçacı (2021) tarafından yapılan araştırmada fen bilimleri derslerini çevre ve insan ünitesinde yaratıcı drama uygulamalarının kullanılmasına ilişkin etkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda yaratıcı drama ile uygulanan derslerin öğrencilerin çevre duyarlılıkları üzerinde etkili olduğu ve öğrencilerin çevre duyarlılık düzeylerini geliştirdiği sonucuna varılmıştır. Literatürde yer alan bir diğer araştırmada ise yaratıcı drama uygulaması ile çevre duyarlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda yaratıcı drama eğitiminin öğrencilerin çevre duyarlılık düzeyleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ve öğrencilerin çevre duyarlılık düzeylerini geliştirdiği rapor edilmiştir (Aydın ve Aykaç, 2016). Benzer bir çalışmada ise; Tokmak ve diğerleri (2023) tarafından yapılan çalışmada drama eğitimi ile çevre duyarlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda drama eğitiminin öğrencilerin çevre duyarlılık düzeylerini pozitif yönde geliştirdiği sonucuna varılmıştır.

Alanyazında yapılan pek çok çalışma söz konusu bu çalışmada ortaya çıkan bulguları destekler niteliktedir (Teker, 2023). Öcal ve Çavdar (2022) tarafından yapılan araştırmada drama eğitimi ile verilen çevre duyarlılığı eğitimi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda drama eğitiminin, öğrencilerin çevre duyarlılık düzeylerini geliştirdiği ve olumlu yönde arttırdığı sonucuna varılmıştır. Literatürde çevre eğitim ve yaratıcı drama uygulamaları üzerinde yapılan çalışmada yaratıcı drama eğitiminin çevre duyarlılığına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin yaratıcı drama eğitimi ile gördükleri çevre eğitimi sonucunda öğrencilerin çevre duyarlılık

düzeylerinde anlamlı şekilde artış olduğu, söz konusu artışın ise pozitif yönde olduğu sonucuna varılmıştır (Özyürek, 2021).

5.2. Sonuç

Bu araştırmaya katılan 5. sınıf öğrencilerine uygulanan yaratıcı drama senaryolarının, genel yaşam becerilerini artırdığı görülmüştür. Yaratıcı drama yöntemi yaşam becerilerinin alt boyutlarından iletişim becerisini artırmada etkili olduğu görülse de literatürde yaş ve grup dinamiklerine bağlı olarak tersi yönde etkisinin olabileceği yer almaktadır. Araştırmada yaratıcı drama yönteminin liderlik alt becerisine etkisinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Literatürde genel olarak yaratıcı drama yönteminin iletişim becerisini artırmada etkili olduğu görülmektedir. Ancak literatürde yaratıcı drama yönteminin iletişim becerisini geliştirmede negatif yönde etkisi olabileceği de görülmektedir. Yaratıcı drama yönteminin yaşam becerilerinden karar verme becerisi ve takım çalışması becerisine pozitif yönde etkilediği literatür ve araştırma verilerinden görülmektedir. Tüm bunların yanında 5. sınıf öğrencilerin yaratıcı drama yöntemi ile planlanan “İnsan ve Çevre” ünitesinin öğrencilerin çevresel duyarlılıklarına pozitif yönde etkilediği görülmektedir.

5.3. Öneriler

- Bu çalışmada elde edilen bulgular sonucunda yaratıcı drama eğitiminin öğrencilerin karar verme, takım çalışması, iletişim becerileri, liderlik becerilerini ve tüm yaşam becerilerini geliştirdiği görülmüştür. Bu nedenle öğretmenler tarafından ders planı hazırlanırken, yaratıcı drama uygulamalarından sıklıkla yararlanılması önerilmektedir.
- 5. Sınıf öğrencilerin çevre duyarlılıklarını yaratıcı drama eğitimlerinin etkili düzeyde arttırdığı ve geliştirdiği bu nedenle öğrencilere çevre duyarlılığı davranışlarını kazandırılırken yaratıcı drama etkinliklerinden derslere entegre edilmesi önerilmektedir.
- Bu araştırma 5. Sınıf düzeyinde tek grupla yapıldığı için araştırmada kontrol grubu yer almamaktadır. Bundan dolayı benzer çalışma kontrol grubu da eklenerek tekrar yapılması önerilmektedir.
- Yaratıcı drama yöntemini farklı fen bilimleri konularında da uygulanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abed, O. H. (2016). Drama-based science teaching and its effect on students' understanding of scientific concepts and their attitudes towards science learning. *International Education Studies*, 9(10), 163-173.
- Achilov, O. R. (2017). Improving students' critical thinking through creative writing tasks. *In International Scientific and Practical Conference World Science*, 4(4), 19-23.
- Açar, S.(2010). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde gözlem gezisi uygulamasının öğrencilerin eleştirel düşünme becerisine ve çevre duyarlılığına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Adıgüzel, Ö. (2015). *Eğitimde yaratıcı drama*. Pegem yayıncılık
- Adıgüzel, Ö. (2019). *Çocuk ve drama*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Ö. (2020). *Eğitimde dramaya ilişkin temel kavramlar, amaç ve özellikler*. Pegem Akademi.
- Akgül, G. (2018). *Fen ve teknoloji dersinde dijital öyküleme sürecinde yaratıcı drama kullanımının başarı, tutum ve bilimsel yaratıcılığa etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Akoğuz, A. ve Akoğuz, M. (2016). *Yaratıcı drama etkinlikleri*. Final Yayıncılık.
- Akoğuz, M. (2002). *İletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramanın etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Aksakal, N. (2015). Theoretical view to the approach of the edutainment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 1232-1239. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.081>
- Aksoy, B. ve Karatekin, K. (2011). Farklı programlardaki lisans öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153). <https://doi.org/10.20296/tsad.48832>
- Aktepe, V. (2015). 5. Sınıf öğrencilerinin sorumluluk değerinin geliştirilmesine yönelik bir performans görevi uygulaması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1511-1534.
- Al-Azawi, R., Al-Faliti, F., & Al-Blushi, M. (2016). Educational gamification vs. game based learning: Comparative study. *International Journal of Innovation, Management And Technology*, 7(4), 132-136.
- Alghamdi, R., DeMarie, D., Alanazi, D., & Alghamdi, A. (2020). Teacher-child interactions and dramatic play: Stories from three continents and three cultures. *International Journal of the Whole Child*, 5(1), 64-77.
- Ali, S.M.A. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama kullanılmasının iletişim becerilerine ve akademik başarıya etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Alpaydın, G. (2022). *Yüz yüze ve çevrimiçi yaratıcı drama eğitmenliği/liderliği program etkinliklerine ilişkin katılımcı görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Alshraideh, D. S., & Alahmdi, N. S. (2020). Using drama activities in vocabulary acquisition. *International Journal of English Language Teaching*, 7(1), 41-50.
- Altındal, G. (2019). *İlkokul 3. sınıf matematik dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin başarılarına, tutumlarına ve bilgilerinin kalıcılığına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Altok, M. (2022). *Yaratıcı drama temelli yaşam becerileri eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının yaşam becerileri düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Aluş, Y. ve Selçukkaya, S. (2015). Türk ailesinde mutluluk algısı ve değerleri. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 151-175.
- Arslan, E., Erbay, F. ve Saygın, Y. (2010). Yaratıcı drama ile bütünleştirilmiş iletişim becerileri eğitiminin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 1-8.
- Arslan, Ü. (2019). *Çocuk, oyun ve yaratıcı drama ilişkisi*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Atasoy, E., and Ertürk, H. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir alan araştırması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105-122.
- Avcı Y. (2015). Türkçe ders kitaplarında drama etkinlikleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(2), 201-210.
- Aydın, Ö. ve Aykaç, N. (2016). Yaratıcı drama yöntemi ile verilen eğitimin okul öncesi öğrencilerinin çevre farkındalığına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 11(1), 1-16. <https://doi.org/10.21612/yader.2016.001>
- Aykaç, N., Bilgin, H. ve Bacakoğlu, G. (2016). Kelime ilişkilendirme yoluyla öğrencilerin drama ile ilgili kavramlara ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 11(2), 29-46.
- Ayna, D. (2021). *8. Sınıf İngilizce dersi okuma becerisinin geliştirilmesinde yaratıcı dramanın kullanımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Başbuğ, S. ve Adıgüzel, Ö. (2019). Müzede yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarılarına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 14(1), 1-32.
- Batdı, V., ve Batdı, H. (2015). Effect of creative drama on academic achievement: A meta-analytic and thematic analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(6), 1459-1470.
- Bayrak, A. ve Akkaynak, M. (2020). Okul öncesi eğitimde yaratıcı drama eğitiminin duyu düzenleme ve sosyal problem çözme becerilerine etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(2), 1343-1381.

- Bento, G., & Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children's healthy development. *Porto Biomedical Journal*, 2(5), 157-160.
- Brown, S., Mittermaier, E., Kher, T. & Arnold, P. (2019). How pantomime works: Implications for theories of language origin. *Frontiers in Communication*, 4(9), 1-17.
- Bulut, A. ve Aktepe, V. (2014). Yaratıcı drama destekli matematik öğretimin öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1081-1090.
- Chen, S. Y., Lai, C. F., Lai, Y. H., & Su, Y. S. (2022). Effect of project-based learning on development of students' creative thinking. *The International Journal of Electrical Engineering & Education*, 59(3), 232-250.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Cömertpay, B. (2006). *Dramanın 5-6 yaş grubu çocuklarının dil edinimine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Çabuk, B., ve Karacaoğlu Ö., C. (2003). Üniversiteli öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 36(1), 189-198. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000079
- Çağlar, Y. (2011). *Çevreleme çevre üzerine sessiz tartışmalar*. İmge Yayınevi.
- Çakır, B.E. (2012). *Geleneksel öğretim yöntemleri ile dramatizasyon yönteminin ilköğretim 2. sınıf matematik dersinde, öğrencilerin akademik başarı ve kavramların kalıcılık düzeylerine etkisinin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Çakmakçı, E. ve Özabacı, N. (2013). Drama yolu ile karar verme becerilerinin kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 18-30.
- Çalışkan, E. (2015). *Fiziksel çevrenin kamusal alan kullanımına olan etkisinin davranış örüntüleri kavramı üzerinden sosyal medya aracılığıyla incelenmesi: Caddebostan sahili alan çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Çaykuş, E.T. (2015). *Öğrenci kişilik hizmetleri kavramlarının yaratıcı drama programı kapsamında araştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Çelikkaya, T. (2014). Sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin önemi ve uygulama örnekleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 447-469.
- Çelik C. ve Sünbül Ö. (2008). Liderlik Algulamalarında Eğitim ve Cinsiyet Faktörü: Mersin İlinde Bir Alan Araştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 49-66.
- Dadük, S. (2018). *8. Sınıfların bilimleri dersi "maddenin halleri ve ısı" ünitesinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kilis 7 Aralık Üniversitesi.

- Dalaman, O. (2017). Öğretmen adaylarının çocukluklarında oynadıkları kültürel oyunları oynama düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 1-11.
- Danckwardt-Lillieström, K., Andrée, M., & Enghag, M. (2020). The drama of chemistry–supporting student explorations of electronegativity and chemical bonding through creative drama in upper secondary school. *International Journal of Science Education*, 42(11), 1862-1894.
- Delican, E. ve Sönmez, F. (2020). Göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları ilk deneyimler. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 125-151.
- Demirağ, S. ve Burçin, A. Ş. (2016). “Maddenin tanecikli yapısı” ünitesine yönelik yaratıcı drama uygulamalarının 6. sınıf öğrencilerinin başarılarına, tutumlarına ve motivasyonlarına etkisi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 4(1), 1-21.
- Dere, Z. (2019). Dramanın öğretmen adaylarının iletişim becerilerine etkisinin incelenmesi. *Başkent University Journal of Education*, 6(1), 59-67.
- Dereli, E. (2018). Yaratıcı drama eğitimi ve yaratıcı drama temelli kişilerarası ilişkiler eğitim programının öğretmen adaylarının iletişim ve sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 95-119. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.409590>
- Derin, E. (2023). *Sosyal bilgiler dersi 4. sınıf düzeyinde yaratıcı drama ile tasarruf değerinin öğretimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Doyumğaç, İ. (2022). The problems encountered by instructor of Turkish as a foreign language in class management and solution suggestions. *Journal of Children's Literature and Language Education*, 5(2), 179-200.
- Dursun, B. (2022). *8.Sınıf fen bilimleri dersi sürdürülebilir kalkınma ünitesinin yaratıcı drama yöntemi ile öğretiminin öğrencilerin fen tutumu ve sosyal becerilerinin gelişimine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Durusoy, H. (2012). *6.sınıf “Kuvvet ve hareket” ünitesinde basamaklı öğretim yöntemi ve yaratıcı drama yönteminin öğrenci erişimine ve kalıcılığına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Erbay, F. (2009). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına verilen yaratıcı drama eğitiminin çocukların işitsel muhakeme ve işlem becerilerine etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Erdem, A.B. (2021). İletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramanın kullanımı. *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 2(2), 88-95.
- Erdeveciler, Ö. (2013). *Yaratıcı drama eğitiminin spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin liderlik becerileri üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Erdoğan, M. (2018). *Yaratıcı drama yönteminin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Erkoca-Akköse, E. (2008). *Okul öncesi eğitimi fen etkinliklerinde doğa olaylarının neden sonuç ilişkilerini belirlemede yaratıcı dramanın etkililiği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 91-100.
- Fromberg, D. P. (2017). Phase transitions: In the brain, socio-dramatic play and meaningful early learning. *Complicity: An International Journal of Complexity and Education*, 14(2), 54-59.
- Gajda, A., Karwowski, M., & Beghetto, R. A. (2017). Creativity and academic achievement: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 109(2), 1-32.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 Update*. Allyn & Bacon.
- Giannakos, M. N. (2013). Enjoy and learn with educational games: Examining factors affecting learning performance. *Computers & Education*, 68, 429-439.
- Gökşen, C. (2014). Oyunların çocukların gelişimine katkıları ve Gaziantep çocuk oyunları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 52, 229-259.
- Gunawan, G., Sahidu, H., Harjono, A. & Suranti, N. M. Y. (2017). The effect of project based learning with virtual media assistance on student's creativity in physics. *Jurnal Cakrawala Pendidikan*, 36(2), 167-179.
- Güçlü, A.F. (2019). *Lise ikinci sınıf ekosistem ekolojisi konusunun öğretiminde yaratıcı drama etkinliklerinin kavramsal anlama, bilimsel süreç becerileri ve biyoloji öz-yeterlikleri üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Güler, D. (2019). *Yaratıcı drama yönteminin beden eğitimi öğretmen adaylarının sınıf yönetimi öz yeterlik inançları ve iletişim becerileri üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Gültekin, D. (2014). *Yaratıcı drama eğitiminin 60-72 aylık çocukların sosyal-duygusal gelişimine etkisi (Malatya ili örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Günay Bilaloğlu, R. (2019). *Yaratıcı dramanın aşamaları ve etkinlik örnekleri*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Gündüz, M., Aktepe, V., Uzunoğlu, H. ve Gündüz, D. D. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocuklara eğitsel oyunlar yoluyla kazandırılan değerler. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 62-70.
- Gürkan, K. (2023). *Türkiye'de 2003- 2021 yılları arasında fen bilimleri alanında yaratıcı drama yöntemi kullanılarak yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

- Güven, A. (2010). İlköğretim okulları sosyal bilgiler dersindeki tarih konularında yaratıcı drama kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 454-461.
- Hamari, J., Shernoff, D. J., Rowe, E., Collier, B., Asbell-Clarke, J., & Edwards, T. (2016). Challenging games help students learn: An empirical study on engagement, flow and immersion in game-based learning. *Computers in Human Behavior*, 54, 170-179.
- Hanif, S., Wijaya, A. F. C., & Winarno, N. (2019). Enhancing students' creativity through STEM project-based learning. *Journal of Science Learning*, 2(2), 50-57.
- Henriksen, D., Mishra, P., & Fisser, P. (2016). Infusing creativity and technology in 21st century education: A systemic view for change. *Journal of Educational Technology & Society*, 19(3), 27-37.
- Hicks, F.J., Le Clair, B., & Berry, S. (2016). Using solution-focused dramatic empathy training to eliminate cyber-bullying. *Journal of Creativity in Mental Health*, 11(3), 378-390.
- Hsiao, H. S., Chang, C. S., Lin, C. Y., & Hu, P. M. (2014). Development of children's creativity and manual skills within digital game-based learning environment. *Journal of Computer Assisted Learning*, 30(4), 377-395.
- Jjarrah, H. Y. (2019). The impact of using drama in education on life skills and reflective thinking. *stuiJET*, 14(9), 1-17. <https://doi.org/10.3991/ijet.v14i09.7978>
- Jasim, L.N. (2022). *The effect of teaching drama on improving creative thinking of Iraqi EFL pupils* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Kaçıra Çapacıoğlu, G. ve Demirtaş Yıldız V. (2017). Yaratıcı dramanın öfke denetimi becerilerine etkisi. *İlköğretim Online*, 16(3), 960-977. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.330235>
- Karabulut, Ö. (2020). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerisine ve çevresel duyarlılığına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Karabulut, Ö. ve Güven, E. G. (2022). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme ve çevresel duyarlıklarına etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(Özel Sayı), 295-322. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1068110>
- Karacil, M. ve Yayla, A. (2018). Yaratıcı drama yönteminin öğretmen adaylarının iletişim becerilerine etkisi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 2(2), 1-13.
- Karaosmanoğlu, G. ve Adıgüzel, Ö. (2015). Yaratıcı drama yönteminin 6. sınıf bilişim teknolojileri ve yazılım dersi alan öğrencilerin ders başarılarına etkisi. *Elementary Education Online*, 16(2), 693-712.
- Kayaer, M. ve Çiftçi, S., (2022). Yükseköğretimde çevre eğitiminin çevre bilincine etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 29(1), 93-106.
- Keleşoğlu, S. (2019). *Yaratıcı dramanın özellikleri ve amaçları*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.

- Kestane, M. (2019). *Dijital oyun bağımlılığının ilköğretim ikinci kademe çağındaki öğrencilerin akademik başarısı ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Biruni Üniversitesi.
- Kılıç, S. (2014). Etki büyüklüğü. *Journal of Mood Disorders*, 4(1), 44-46. <https://doi.org/10.5455/jmood.20140228012836>
- Kılıçaslan-Binici, B. (2013). İlköğretim okullarında uygulanan mesleki çalışmalarda yaratıcı drama uygulamasının öğretmenlerin iletişim becerilerine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 8(15), 104-113.
- Koç, N. (2009). *Eğitimde dramanın altı yaş çocuklarının dil gelişimleri üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Kolovou, M., & Kim, N. J. (2020). Effects of implementing an integrative drama-inquiry learning model in a science classroom. *The Journal of Educational Research*, 113(3), 191-203.
- Kosokabe, T., Mizusaki, M., Nagaoka, W., Honda, M., Suzuki, N., Naoi, R., & Moriguchi, Y. (2021). Self-directed dramatic and music play programs enhance executive function in Japanese children. *Trends in Neuroscience and Education*, 24, 100158. [http](http://)
- Kömeçoğlu, S. (2017). *Yaratıcı drama ile takım çalışmaları ilişkisi öğretmen görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Kuşdemir, Y. (2016). *Dramaya genel bakış ilkokulda drama uygulamaları*. Vize Yayıncılık.
- Kutsal, D. (2018). *Yaşam becerileri psiko eğitim programının kız meslek lisesi öğrencilerinin yaşam becerilerine ve problem davranışlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Lee, B. K., Patall, E. A., Cawthon, S. W., & Steingut, R. R. (2015). The effect of drama-based pedagogy on preK–16 outcomes: A meta-analysis of research from 1985 to 2012. *Review of Educational Research*, 85(1), 3-49.
- Lehtonen, A., Kaasinen, M., Karjalainen-Väkevä, M., & Toivanen, T. (2016). Promoting creativity in teaching drama. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 217, 558-566.
- Marjanovic-Shane, A. (2016). “Spoilsport” in drama in education vs. dialogic pedagogy. *Dialogic Pedagogy: An International Online Journal*, 4, 45-80.
- Mavroudis, N. (2021). The effect of drama in education towards the subject of physical education in elementary schools. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 7(1), 43-55.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). Fen bilimleri dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Talim ve Terbiye Kurulu.
- Merdan, E. (2011). *Kişilikle kariyer seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi: Özel sektörde bir uygulama* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Metinnam, İ. (2019). *Yaratıcı dramanın bileşenleri*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.

- Mohajan, H. (2018). Acid rain is a local environment pollution but global concern. *Open Science Journal of Analytical Chemistry*, 3(5), 47-55.
- Murat, L. (2021). *Yaratıcı drama ile verilen iletişim becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin affetme ve kişilerarası ilişkileri üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Muzaffer, N. (2022). *Yabancılara Türkçe öğretiminde drama öğretiminin kullanımı üzerine yapılan çalışmaların incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Najami, N., Hugerat, M., Khalil, K., & Hofstein, A. (2019). Effectiveness of teaching science by drama. *Creative Education*, 10(1), 97-110. <https://doi.org/10.4236/ce.2019.101007>
- Nalçacı, İ.Ö. (2021). *Fen bilimleri dersi insan ve çevre ünitesinde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına yönelik bir eylem araştırması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Namdar, A. O. ve Camadan, F. (2016). Yaratıcı drama uygulamalarının öğretmen adaylarının sosyal becerilerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 557-575.
- Ong, K. J., Chou, Y. C., Yang, D. Y. & Lin, C. C. (2020). Creative drama in science education: The effects on situational interest, career interest, and science-related attitudes of science majors and non-science majors. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(4), 1831-1849. <https://doi.org/10.29333/ejmste/115296>
- Öcal, E. ve Çavdar, O. (2022). Drama yönteminin okul öncesi öğretmen adaylarının çevre eğitimi dersi akademik başarılarına ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi. *Journal of History School (JOHS)*, 15(60), 2959-2983. <https://dx.doi.org/10.29228/Joh.63180>
- Özcan, M. (2015). Yabancı dil olarak Arapça konuşma becerisi öğretiminde iletişimsel yaklaşıma dayalı etkinliklerin kullanımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 153-164. <https://doi.org/10.29228/ASOS.45813>
- Özcan, Ş. (2013). *Yaratıcı dramanın anlayarak anlatma becerilerinin geliştirilmesine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Özcan, Ş. ve Uysal, B. (2021). Yenilenen ilköğretim programları ekseninde yaratıcı drama. *The Journal of Academic Social Science*, 109, 222-232.
- Özen, Z. (2019). *Yaratıcı drama ve yaratıcı dramaya ilişkin bazı kavramlar*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Özensoy, A. U. (2022). Sosyal bilgiler dersinde tarihî mekânlarda yaratıcı drama ile öğretim. *Eren Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Özoğul, T. (2019). *Turizm eğitim ve öğretiminde yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarısına, tutumuna, görüşlerine ve başarının kalıcılığına etkisi: Otel yönetimi dersi örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.

- Öz-Pektaş, H. (2017). Geleneksel çocuk oyunlarının modern eğitimde kullanılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 478-490.
- Öztürk, Ö. (2017). *İlkokul 3. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı drama yönteminin konuşma becerilerini geliştirmeye etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Öztürk, T., ve Sarı, D. (2018). Sosyal bilgilerde yaratıcı drama kullanımının öğrencilerin başarılarına, tutumlarına ve öğretimin kalıcılığına etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(3), 586-605.
- Özyürek, A. (2021). *Çevre eğitimi dersinde yaratıcı drama uygulamalarının empati becerisini geliştirmesine etkisinin öğretmen adayları tarafından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Pereira, J. C. (2015). Environmental issues and international relations, a new global (dis) order- the role of International Relations in promoting a concerted international system. *Revista Brasileira de Política Internacional*, 58, 191-209.
- Piriyaophokanont, P., & Sriswasdi, S. (2022). Using technology and drama in education to enhance the learning process: A conceptual overview. *International Journal of Information and Education Technology*, 12(7), 678-684. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2022.12.7.1670>
- San, İ. (2006). *Eğitimde yaratıcı drama*. Naturel Yayıncılık.
- Schaal, S., & Lude, A. (2015). Digital geogames to foster local biodiversity. *International Journal for Transformative Research*, 2(2), 16-29. <https://doi.org/10.1515/ijtr-2015-0009>
- Sefer, S. R. ve Akfırat, N. (2009). Yaşam becerilerinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 4(8), 99-112.
- Seven, M. A. (2021). Effects of drama method on the decision-making skills of primary school students. *Education Quarterly Reviews*, 4(1), 47-57. <https://doi.org/10.31014/aior.1993.04.02.226>
- Sever Sarıcı, H. (2020). *Üniversite öğrencilerinin kariyer planlama faaliyetlerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi: Vakıf üniversitesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.
- Skeiker, F. F. (2015). Using applied theatre as a tool to address netizenship. *International Education Studies*, 8(2), 212-218.
- Soylu, Ş. (2017). *Yaratıcı drama öğretmenlerinin iletişim becerileri ve demokratik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Soylu Makas, F. (2017). *Yaratıcı drama yönteminin dördüncü sınıf matematik dersinde başarı, tutum ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.

- Subasree, R., Nair, A. R., & Ranjan, R. (2014). The Life Skills Assessment Scale: the construction and validation of a new comprehensive scale for measuring Life Skills. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 19(1), 50-58.
- Şimşekli, Y. (2010). Çevre eğitimi için özgün etkinlikler ve bu etkinliklerin öğrenciler üzerindeki etkileri. *İlköğretim Online*, 9(2), 552-560
- Tarhan, M. (2018). *Yaratıcı dramanın fen öğretimine karşı özyeterlik tutum ve kavramsal anlama becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Taşkın-Can, B. (2013). The effects of using creative drama in science education on students' achievements and scientific process skills. *İlköğretim Online*, 12(1), 120-131.
- Taşlıyan, M., Arı, N. Ü. ve Duzman, B. (2011). İnsan kaynakları yönetiminde kariyer planlama ve kariyer yönetimi: İİBF öğrencileri üzerinde bir alan araştırması. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 231-241.
- Teker, E. (2023). Yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin çevresel problemlere ilişkin görüşlerine etkisi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 84-99. <https://doi.org/10.57135/jier.1233684>
- Tokmak, A., Karamık, M. ve İlhan, G. O. (2023). Sosyal bilgiler dersinde drama yöntemi ile çevresel bilincin geliştirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 18(1), 21-40. <https://doi.org/10.21612/yader.2023.002>
- Tuna, Y. (2012). *İletişim kavramı ve iletişim süreci*. Pegem Akademi.
- Ulubey, Ö. ve Toraman, Ç. (2015). Yaratıcı drama yönteminin akademik başarıya etkisi: bir meta-analiz çalışması/The effect of creative drama on students' academic achievement: A meta-analysis study. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 195-220.
- Ulusoy Taş, A. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin 'doğal ve yapay çevre' hakkındaki zihinsel modellerinin araştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Uyanık, G. (2016). Dönüşümsel öğrenme kuramına dayalı çevre eğitiminin çevre sorunlarına yönelik tutum ve duyarlılığa etkisi. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 760-784.
- Uzun, N. ve Keleş, Ö. (2010). Fen öğrenmeye yönelik motivasyonun bazı demografik özelliklere göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2).
- Üstündağ, T. (2020). *Yaratıcı drama öğretmenimin günlüğü*. Pegem Akademi.
- Ütkür, N. ve Açıkalın, M. (2018). Yaratıcı drama yönteminin hayat bilgisi dersinde kullanılmasının öğrencilerin başarılarına etkisinin ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 253-269. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.341967>

- Vitsou, M., & Kamaretsou, A. (2020). Enhancing peer relationships in a class of refugee children through drama in education: An action research. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 15(2), 337-354.
- Vlachopoulos, D., & Makri, A. (2017). The effect of games and simulations on higher education: A systematic literature review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 14(1), 1-33.
- Walan, S. (2021). The dream performance—a case study of young girls’ development of interest in STEM and 21st century skills, when activities in a makerspace were combined with drama. *Research in Science & Technological Education*, 39(1), 23-43.
- Yayla Eskici, G. (2017). *Birleştirme II tekniğinin ortaokul 5.sınıf öğrencilerinin yaşam becerilerine ve akademik başarılarına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Yeşiltaş, H. M., Taş, E. ve Özyürek, C. (2017). Yaratıcı drama destekli fen öğretimin kavram yanlışlarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 827-836.
- Yıldırım, A. Şekercioğlu, A. G. ve Yıldırım, H. E. (2018). Fen bilimleri dersi 8. sınıf öğrencilerinin “kimyasal bağlar” konusundaki başarılarına ve derse yönelik tutumlarına drama destekli öğretimin etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 255-272.
- Yıldırım, F. ve Acarlıoğlu, H. (2023). Classroom teachers’ opinions on the use of drama in education, *Cumhuriyet International Journal of Education*, 12(1), 86-103.
- Yıldırım, M.Z. (2019). *İnsanın doğal çevre üzerindeki değiştirici rolü ve dini inançların etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yıldırım, Y. ve Çetin, M. A. (2022). Effects of creative drama based life skills training on the life skills level of 5-6 years old children. *JETT*, 13(3), 134-145. <https://doi.org/47750/jett.2022.13.03.014>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2013) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yi, X. M., Zhong, Z. B., & Li, H. B. (2017). Effectiveness of role play in college mental health education. *Social Science, Education and Human Science*, 50-53.
- Yogman, M., Garner, A., Hutchinson, J., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., & Baum, R. (2018). The power of play: A pediatric role in enhancing development in young children. *Pediatrics*, 142(3), 1-18. <https://doi.org/10.1542/peds.2018-2058>
- Yolcu, C.E. (2021). *Yaratıcı drama programının iletişim, kendine güven ve takım birlikteliği üzerine etkisi: elit kadın voleybolcular örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gelişim Üniversitesi.
- Zandalinas, S. I., Fritschi, F. B., & Mittler, R. (2021). Global warming, climate change, and environmental pollution: recipe for a multifactorial stress combination disaster. *Trends in Plant Science*, 26(6), 588-599.

Zengin, S. ve Peker, A. T. (2019). Eğitsel oyunların zihinsel engelli çocukların öfke düzeylerine etkisi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 29-41.

Zlatev, J., Wacewicz, S., Zywczyński, P., & Weijer, J. (2017). Multimodal-first or pantomime-first? Communicating events through pantomime with and without vocalization. *Interaction Studies*, 18(3), 465-488.

Zondag, A. (2021). Student teachers' experience with improvisation activities for spontaneous speech practice in English. *Language Teaching Research*, 1-24.

EKLER

EK1

YARATICI DRAMA DERS OTURUMLARI

1.OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Biyoçeşitlilik, doğal yaşam, nesli tükenen canlılar, habitat, ekosistem

Süre: 2 (40+40)

Kazanımlar:

F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.

Ülkemizde ve Dünya’da nesli tükenen veya tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan bitki ve hayvanlara örnekler verir.

Araç ve Gereçler: Resim kâğıdı, renkli boya kalemleri, orman sesleri müziği
(<https://www.youtube.com/watch?v=sN3aQscMPeo>)

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı Drama (doğaçlama, rol oynama, donuk imge, düşünce izleme, bilinç koridoru, resim)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Sınıf içi ve sınıf dışı çeşitli mekanlar, 29 öğrenci

1.OTURUM (40 DK+40 DK)

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1. Etkinlik (5 dk): Öğretmen çocuklara öykünün bir ormanda geçtiğini söyler. Orman hayal etmeleri söylenir. Öğretmen çocuklara nasıl bir orman? Sorusunu sorar. Alınan her cevap öğrenciden alındıktan sonra tekrarlanır. Çocukların ormanla ilgili kurduğu her cümle mekân içine biraz daha yakınlaştıracaktır.

2.Etkinlik (5 dk): Öğretmen orman sesleri müziğini açar. Sınıf çember haline gelir. Müzik eşliğinde serbest şekilde sakince yürünülür. Öğretmen ortada olacak şekilde öğrencilere ormanda yürüdüklerini söyleyerek yönergeler verir.

“Ormanda yürüyoruz. Diğer canlıları rahatsız etmeden sessiz bir şekilde yürümeliyiz. Yanımızdan bir sincap geçti, aa oda ne bir maymun ailesi muzları yiyor. Karşı ağaçta baykuş var. En sevdiğiniz çiçeği gördünüz sakın koparmayın sadece dokunarak koklayabilirsiniz. Ormanın içerisinde birçok yaşlanmış ağaç var patikada önünüze kütük çıktı dikkatlice üstünden atlayabilirsiniz. İlerden su sesi geliyor. Acaba oraya mı gitsek? Suyun yanına gitmek istiyorsunuz. Eyvah o da ne çalılara takıldık. Sakince kurtulmaya çalışıyoruz. Bu taraftan gitmek baya zorlayacak bizi deyip diğer yolu denemek istiyoruz. Ama orda da dikenli ağaçlarla karşılaşıyorsunuz. Biraz eğiliyorsunuz geçmek için ama yetmiyor. Biraz daha eğil dikmemiz

gerekli sürünerek de olsa sonunda geçtik. Artık suyun yanına geldik. Derin bir nefes çekip rahatlayabilirsiniz.

3. Etkinlik (5 dk): “Burası kocaman bir orman ve bu ormanda birçok hayvan bir arada yaşıyor. Kiminin yuvası ağaçlarda, kiminin yuvası kayalıklarda kiminin yuvası da yer altında.” der ve “Bu büyük ormanda hangi hayvanlar yaşıyor olabilir?” sorusu çocuklara yöneltilir ve çocuklardan donarak o hayvanın formunu almaları söylenir. Öğretmen bu büyük ormanda gezer ve sırayla her çocuğun omzuna dokunarak hangi hayvan olduğunu söylemesini ister.

Ara Değerlendirme: Hayal ettiğiniz ormanda birçok canlı bir arada yaşıyordu. Bu kadar çok canlının bir arada uyum içinde yaşaması size ne hissettirdi?

Canlı çeşidinin bu kadar çok olması doğa için önemli mi?

Bu canlılardan bazılarının zaman içinde yok olması durumunda çeşitliliğin azalacağı ve doğadaki uyumun bozulacağı vurgulanır.

4. Etkinlik (5 dk): Öğretmen bu ormanda büyük küçük birçok canlı türünün birlikte yaşadığını söyler. Öğretmen ormanda yaşayan bazı canlıların sayılarının gitgide artarken bazılarının sayılarının zamanla azaldığını söyler. Özellikle bazı canlıların avcılar tarafından avlanması onların etlerinden besin, tüylerinden elbise ve daha birçok farklı amaçla kullanılmaları sonucu sayılarının gitgide azaldığını söyler. Öğrencilerden sayılarının gitgide azalan canlıları bilip bilmedikleri sorulur? Öğretmen bölgemizde de yakın zamana kadar yaşayan şu an çok daha küçük bir bölgede Toros dağlarındaki kayalık ve ormanlarda yaşayan hızlı koşan ve boynuzları olan canlıyı biliyor musunuz der? Öğrencilerin cevaplarından yola çıkarak yaban keçilerine ulaşmaları sağlanır. Eğer cevap gelmezse ipucu olarak inatçı mı inatçı oldukları vurgulanır.

II. CANLANDIRMA

5. Etkinlik (20 dk): Öğretmen, bugünkü kahramanımızın nesli tükenmeyle karşı karşıya kalan yaban keçisi olduğunu söyler. “Kahramanımız yaban keçisini üzen bir durum var. Bu duruma canı çok sıkılıyor. Acaba yaban keçisinin problemi ne olabilir? Sorusu yöneltilir. Cevaplar dinlenir ve sayılarının azaldığı ve yalnız yaşamaya başladıklarına ulaştırılmaya çalışılır. Öğretmen öyküyü anlatmaya başlar.

Kahramanımız yaban keçisi artık eskisi kadar arkadaşının olmadığını düşünüp üzülüyormuş. Eskiden sayılarının çok kalabalık olduğunu ormanın uçsuz bucaksız derinliklerinde serbestçe dolandıklarını dedesi hep anlatıyormuş. Canını sıkıran bir durumda artık eskisi kadar ormanda rahat hareket etmemeleriymiş. Bundan dolayı ormanın sadece küçük bir alanını biliyormuş. “Acaba bu orman ne kadar büyük? Ormanın daha ilerisinde başka hangi hayvanlar yaşıyor?” gibi sorular sürekli kafasını meşgul ediyormuş. Bir gün tek başına ormanın derinliklerini girip keşfe çıkmayı düşünüyormuş. Bu düşüncesini arkadaşlarına paylaşmış. Arkadaşlarının bir kısmı: “Git ve hayallerini gerçekleştir. Tehlike altında olacaksın ama bunu başarabilirsin” diyorlarmış. Bir kısmı ise: “Orman tehlikelerle dolu sakın gitme yoksa seni de kaybedebiliriz, lütfen gitme sayımızın azalmasını artık istemiyoruz.” diyerek onun kalmasını istemişler. Yaban keçisinin kafası karışmış. Gidip gitmeme konusunda ikilemde kalmış...

Çocuklardan karşılıklı iki sıra olmaları ve yüzleri birbirine bakacak şekilde durmaları istenir. Gönüllü bir öğrenci yaban keçisi olarak seçilir. Yaban keçisi düşünceli şekilde diğer öğrencilerin oluşturduğu koridoru yavaş yavaş yürümeye başlar. Koridoru oluşturan çocuklardan, kararını verebilmesi için bu yolculukla ilgili olarak düşüncelerini yanlarından geçerken söylemeleri istenir. “Gitsin, çünkü...” ya da “Gitmesin, çünkü...” cümleleri tamamlanarak düşüncelerini paylaşabilecekleri hatırlatılır. Koridorun sonunda lider yaban keçisine kararını sorar.

6. Etkinlik (20 dk): Sınıf kura ile 5 gruba ayrılır. Yaban keçisinin kararı gitmek ve ormanı keşfetmek olursa öğretmen: “Yaban keçisi gitmeye karar vermiş. Yolda başına neler gelmiş olabilir? Ormanda başka hangi canlılarla tanıştı acaba? Başka yaban keçilerini görmüş mü? Onunla birlikte yola çıkan başka yaban keçileri var mıydı? Eğer gidip geri dönmezse ne olur? Yaban keçisinin bölgeden ayrılması başka canlıları da etkilemiş olabilir mi? Yaban keçisi doğal yaşam alanı dışına çıkarsa başka nelerle karşılaşabilir?” sorularını sorar. Grupların cevaplarına göre öykü tamamlanır. Yaban keçisinin kararı gitmemek yönünde olursa öğretmen “Yaban keçisi gitmedi bundan dolayı tehlikelerle karşılaşmadı. Onu seven bir ailesi ve doğal yaşam alanı var. Acaba gitmeye karar verseydi hayalini gerçekleştirebilecek miydi? Sorularını sorar. Alınan cevaplara göre hikâyeler gruplarca tamamlanır. Hikâyeler kurgulaştırılır. Kurgulaştırılan hikâyeler gruplarca canlandırılır.

Ara değerlendirme: Kahramanımız yaban keçilerini yakından tanıdık. Nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya kalan yaban keçileri bölgemiz ve doğal yaşam için önemli canlılardır. Bölgemizde veya ülkemizde yaban keçileri gibi nesli tükenme tehlikesi altında birçok canlı türü vardır. Bu canlıları ve bunların doğal yaşam için önemini sonraki derslerimizde daha yakından öğreneceğiniz. Sizlerin bildiği başka nesli tükenme tehlikesi altında olan canlılar var mı? Bir sonraki ders için bunları araştırabilir misiniz?

III. DEĞERLENDİRME

7.Etkinlik (20 dk): Öğrenciler kura ile 5 gruba ayrılır, büyük resim kağıtları gruplara verilir. Oturum boyunca hayal ettikleri yaban keçisinin yaşadığı ormanı çizmeleri istenir. Bu ormanın içine istedikleri bitki ve hayvanları yerleştirmeleri söylenir. Resimler panoda sergilenir.

2.OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Biyoçeşitlilik, doğal yaşam, nesli tükenen canlılar, habitat, ekosistem

Süre: 2 (40+40)

Kazanımlar:

F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.

Ülkemizde ve Dünya’da nesli tükenen veya tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan bitki ve hayvanlara örnekler verir.

Araç ve Gereçler: Gözlem formları, rol kartları, fotoğraf makinesi

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı Drama (gezi, doğaçlama, rol oynama, rol kartları, grup tartışması)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Okul dışı öğrenme ortamı; Orman, 29 kişi

2.OTURUM (40dk +40 dk)

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

Bu oturum okul dışında okulun arkasında yer alan ormanlık alanda hava koşulları dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Öğrencilerle “Ali Babanın Bir Çiftliği Var” şarkısı eşliğinde ormana doğru yürünülür. Çalışma alanında çember yapılarak oturulur.

1.Etkinlik (5dk): Öğrenciler çember oluşturur. Sırasıyla “biyoçeşitlilik, ekosistem, habitat, çevre, doğa” derler ve gruplar oluşur. Öğretmen, öğrencilere ortamda bulunan bir bitki türünü gösterir ve öğrencilerden belirtilen alan içerisinde gösterdiği bitkiyi bulmalarını ister. Bitkiyi ilk bulan grup oyunu kazanır. Bu oyun 4-5 kez tekrarlanır.

II. CANLANDIRMA

2.Etkinlik (30 dk): ORMAN GEZİSİ

Gezi alanında çemberde yer alan öğrenciler sırasıyla “biyoçeşitlilik, ekosistem, habitat, çevre, doğa” isimli kağıtları çekerler. Her grup bir köşeye gider. Gezi alanına gelindiğinde her grubun çalışma alanı öğretmen tarafından belirlenir. Öğrencilerin alan dışına çıkmamasına özenle dikkat edilir. Bunun için 2 metre karelik alanlar köşelerine çubuk dikilip etrafı iplerle çevrilebilir. Her gruptan 10 dakika süreyle gözlerini kapatmalarını ve ortamı dinlemeleri istenir. Duyulan canlı sesleri not edilir. Sonrasında büyüteçler kullanılarak bitki, hayvan ve diğer canlı gruplarından kendi çalışma alanları içinde gözlem yapmaları istenir. Bulunan örnekler fotoğraflanır. Gözlem sonuçları aşağıda yer alan tabloya grup arkadaşları tarafından doldurulur.

OKUL ADI	ÖĞRETMEN ADI	GRUP ADI

ÇALIŞMA ALANI	GÖZLEM TARİHİ	GÖZLEM SÜRESİ
ÇALIŞMA ALANI ÇEŞİDİ (NEMLİ, KURU ARAZI)	BULUNAN CANLININ ÇEŞİDİ	BULUNAN CANLININ SAYISI

Öğrenciler ismini bilmedikleri canlıların fotoğraflarını çekerek Google görüntülü arama bölümünden ulaşabilirler.

Açıklama: Belli bir alanda yaşayan, birbirleriyle sürekli etkileşim içerisinde olan canlılarla bunların cansız çevrelerinin oluşturduğu bütüne ekosistem denir.

3.Etkinlik (20 dk): A'lar B'ler kura ile belirlenir. A ve B'ler eşleşmesi öğretmen tarafından en az iletişim halinde olan öğrenciler eşleşecek şekilde belirlenir. Öğrencilere metinler dağıtılır önce A'lar metne göre arkadaşını ikna etmeye çalışır. Bir süre sonra rollerin değiştirilmesi söylenir. Doğaçlamalar kesilir ve katılımcılar önünde tekrarlanır. Öğretmen, başka bir ikiliye kaldığı yerden devam etmesini söyler.

A: Siz bir biyologsunuz. Arazide gezerken nesli tükenmekte olan bir bitki türü ile karşılaşıyorsunuz. Önce kendinizin gördüğünü düşünüyorsunuz. Nesli tükenen bitkiyi almak isterken arkadaşınız hey bir dk o bitkiyi önce ben gördüm diyor ve bitkiyi almak istiyor...

B: Siz bir biyologsunuz. Arazide gezerken nesli tükenmekte olan bir bitki türü ile karşılaşıyorsunuz. Önce kendinizin gördüğünü düşünüyorsunuz. Nesli tükenen bitkiyi almak isterken arkadaşınız hey bir dk o bitkiyi önce ben gördüm diyor ve bitkiyi almak istiyor...

4. Etkinlik (10 dk): 9.etkinlikte A ve B'ler ikili gruplarına bu etkinlikte devam ederler. Bulduğumuz alanda yaşayan bir sincap olduğunuzu düşünün. Avlanmak amacıyla yaşadığımız bölgeden bir süreliğine ayrılmak zorunda kaldığınızı ancak geri döndüğünüzde orman yangını çıkması nedeniyle yaşam alanınızın yok olduğunu hayal edin. Yaşam alanınız yok olması durumunda neler yapardınız? Bu yangında arkadaşlarınıza ulaşamamanız durumunda ve bundan sonraki yaşamınızda tek başınıza kalacağınızı düşündüğünüzde neler hissederdiniz? Yaşamınıza devam edebilmek için neler yapardınız? Grup arkadaşınız ile tartışınız.

III. DEĞERLENDİRME

5. Etkinlik (10 dk):

Çember oluşturulur. Günün değerlendirilmesi yapılır ve öğrenci görüşleri alınır.

3.OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Biyoçeşitlilik, doğal yaşam, nesli tükenen canlılar, habitat, ekosistem

Süre: 2 (40 dk.+ 40 dk.)

Kazanımlar:

F.5.6.1.1. Biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini sorgular.

Ülkemizde ve dünyada nesli tükenen veya tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan bitki ve hayvanlara örnekler verir.

F.5.6.1.2. Biyoçeşitliliği tehdit eden faktörleri, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır.

Araç ve Gereçler:

Bilgi kartları, fotoğraflar, sanal sergi:

<https://www.artsteps.com/view/6373703ea2dd5e8f2c861838>, kürsü

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı Drama (doğaçlama, rol oynama, rol kartları, sanal sergi gezisi, toplantı düzenleme, öğretmenin role girmesi, büyük grup tartışması)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Sınıf içi mekân, 29 öğrenci

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1.Etkinlik (5 dk.): ORMANDA SEYAHAT

Öğrenciler çember oluşturur. Sırasıyla 1,2,3,4 derler. 1 ve 2'ler bir köşeye, 3 ve 4'ler diğer köşeye geçerler. 1'ler den hayali bir orman oluşturmaları istenir. Öğrenciler sıkışarak yan yana dururlar. 2'ler hayali ormandan geçmeye çalışırlar. Ancak hayali ağaçlar geçit vermek istemezler. 3 ve 4'lerde aynı şekilde görevleri verilir. 3'ler orman, 4'ler ise hayali ormandan geçmeye çalışırlar. 1 dk da karşı tarafa en çok geçen grup oyunu kazanır. Oyunun ikinci aşamasında 1 ve 2'ler kendi aralarında, 3 ve 4'ler kendi aralarında yer değiştirirler. Karşı tarafa en çok geçen grup oyunu kazanır.

2.Etkinlik (10 dk.): EVSİZ TİLKİ

Öğrenciler çember oluşturur. 1,2,3 ve 4 derler. Sınıf 4 gruba ayrılır. Grupların isimleri deniz, göl, orman ve çöl olarak belirlenir. Her gruptan bir gönüllü öğrencide ebe olarak seçilir. Ebeler gruplarının ortasında durur. Her oyuncu için ebe hariç küçük daireler çizilir. Oyuncular başlama sesiyle birlikte yerlerini değiştirmeye başlarlar. Ebede bu sırada grubunun içinde dolaşarak boş daire bulmaya çalışır. Ebinin yerleştiği evin sahibi tilki olur. (Açıkta kalan oyuncu tilki olur.)

II. CANLANDIRMA

3. Etkinlik (15 dk) : Kura ile 5 grup belirlenir. Öğretmen gruplara bilgi kağıtlarını dağıtır. Gruplar kendilerine verilen bilgi kartlarından yola çıkarak canlıyı resmederler. Birinci gruptan itibaren sırasıyla tüm gruplar resimlerini diğer gruplarla paylaşırlar. Gruplar bilgileri kullanarak 1-2 dakikalık canlandırmalar tasarlarlar. Diğer gruplar görsellere ve canlandırmalara bakarak grubun canlandırdığı canlıyı tahmin etmeye çalışırlar. Sonrasında öğretmen canlıların isimlerini ve fotoğraflarını paylaşır.

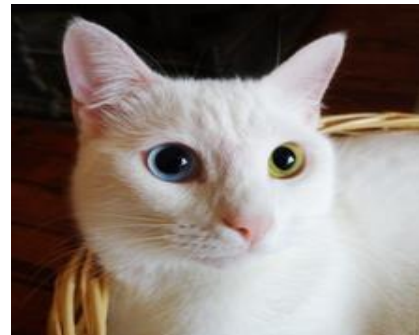
Anadolu parsı: Boyu 200–250 cm, ağırlığı dişilerde 35–50 kg, erkeklerde 45–70 kg civarındadır. Yaklaşık ömrü 20 yıldır. Çok çevik olan Anadolu parsı, etoburdur ve [geyik](#), [yaban keçisi](#), [yaban domuzu](#), küçük memeliler ve [kuşlar](#) gibi hayvanlar av yelpazesini oluştururdu. Anadolu parsı, Doğu [Akdeniz](#) ve [Doğu Anadolu](#) bölgelerinde, daha çok ormanlık ve dağlık alanlarda yaşamıştır. Doğal yaşam alanları ve av kaynaklarının azalması [parsları](#) insanların yaşadığı yerlere yönlendirmiş ve bu da genellikle vurularak ya da zehirlenerek öldürülmelerine yol açmaktadır.

Yaban Mersini: Genel olarak Kuzey [Avrupa](#), [Amerika](#)'daki [Rocky Dağları](#) ve [Türkiye](#)'de, [Karadeniz Bölgesi](#) bölgesinin rakımca yüksek olan [fundalık](#) ve [ormanlık](#) bölgelerinde yabani şekilde değişik tipleri vardır. Yaban mersini, mavi veya mor meyveleri olan [çok yıllık](#) bitkilerin geniş çapta dağılmış ve yaygın bir grubudur.

Van kedisi: Adını [Van Gölü](#) bölgesine dayanan köklerinden alan, iyi bir yüzücü olan, gözleri mavi veya yeşil rengi ya da biri mavi diğeri yeşil olabilen bir kedi ırkı. Genelde Van kedisi yavrularının iki kulağı arasında bir veya iki adet siyah nokta bulunur. Van kedilerinde, yeni doğan yavruların gözleri grimsi renktedir. Yavru kedinin doğumundan 25 gün sonra göz renkleri farklılaşmaya başlar ve 40 gün sonra da göz renkleri netleşir. İki kulağı arasında bir veya iki adet siyah nokta bulunan van kedisi yavrularının çoğu tek-göz olur. Ve bu siyah noktalar âdeta tek-göz kedilerin mührü olarak tanımlanır.

Çitlembik: yaklaşık 60-70 [tür](#) barındıran, her yıl yaprak döken bir ağaç [cinsidir](#). Basit yaprakları yaklaşık 3–15 cm uzunluğunda, yumurta şeklinde, sivri uçlu ve kenarları tırtıklıdır. Meyvesi sert çekirdekli-eriksi, 6–10 mm çapındadır ve birçok hayvan türü tarafından yenilebilir; kuru ama tatlı bir tada sahiptir. Bazı türleri süs ağacı olarak yetiştirilmekte ve susuzluğa karşı dayanıklılığı için tercih edilmektedir.

Yılanboyun: [Karabatak](#) gibi çok uzun bir boyna sahiptirler. Uzun boyunları "S" şeklinde kıvrılır. Siyah tüyleri maden gibi parıltır. Yaklaşık 90 cm uzunluğundadırlar. [Balık](#) yiyicilerdir. Amerikalı yılanboyunlarından, en rahat şekilde beyaz yanak boyun çizgisi ile ayrılır. Bir ağaçta delerek yuvasını inşa eder ve 3-6 [yumurta](#) bırakır.

Açıklama: TÜRKİYE’DE BİYOÇEŞİTLİLİK

Türkiye, biyoçeşitliliği ve kendine özgü canlı türleri ile dünya üzerinde önemli bir konuma sahiptir. Ülkemizin farklı yüzey şekillerine ve iklimsel özelliklere sahip olması ve üç tarafının denizlerle çevrili olması, birçok farklı canlının yaşamasına uygun ortam sağlar.

Türkiye’nin 500’den fazla özel yaşama alanı çeşidinde; 10.000’den fazla çiçekli bitki ve eğreltiotu, 400’den fazla kuş, 500’den fazla balık, 100.000’den fazla omurgasız hayvan türü yaşamaktadır.

Van kedisi, Ankara kedisi, akbaş (çoban köpeği türü), Kangal köpeği, Türk tazısı, Denizli horozu, Ankara tavşanı, Kazdağı göknarı, Sığıla ağacı, Datça hurması, kral eğreltisi, günlük ağacı, Ankara keçisi (tiftik keçisi) sadece Türkiye’de yaşayan canlı türlerinden birkaçıdır. Bu canlılar Türkiye’ nin biyolojik açıdan zenginleşmesini sağlar.

Ayrıca acur, gölevez, iğde, çitlembik, ahlat, hünnap, alıç, yonca, mürdümük, taflan gibi meyve ve sebzeler de ülkemizin biyoçeşitliliğini artıran biyolojik zenginliklerimiz arasındadır.

Ülkemizde gerek doğal sebepler gerekse insanlarımızın biyoçeşitlilik konusunda bilgi sahibi olmamaları, çevre kirliliği, aşırı avlanma, orman yangınları gibi sebeplerle birçok canlı türü yok olurken, birçok canlı da yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Anadolu leoparı, Asya fili, kunduz, Kafkas bizonu, orman horozu, yılan boyun, Asya aslanı bundan yıllar önce ülkemizde yaşamış ancak şu an nesli tükenmiş canlılardır.

215

Bunların yanı sıra ülkemizde Akdeniz foku, kelaynak kuşu, su kaplumbağası, alageyik, bozayı, kardelen çiçeği, Ankara keçisi, tuj koyunu, sülün, salep orkidesi nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türlerdendir.

4. Etkinlik (25 dk.): Artsteps uygulaması üzerinde hazırlanmış olan Türkiye de nesli tükenmiş ve tükenmekte olan bitki ve hayvan sergisi gezilir. Sergi sonrasında öğrenciler çember oluştururlar. Kura ile 5 grup belirlenir. Gruplara aşağıda yer alan soruları cevaplamaları istenir? Soruların cevapları tüm sınıfta tartışılır.

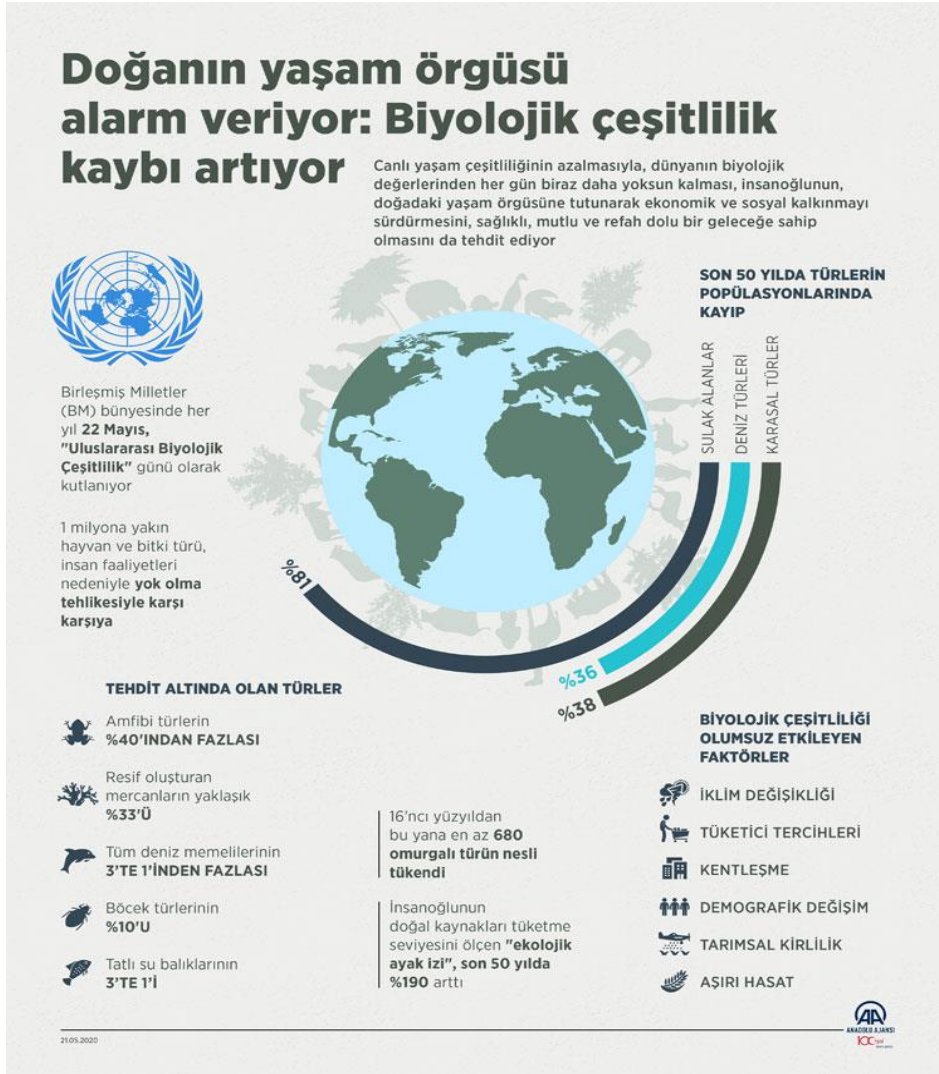
- 1) Sergiyi hazırlayan siz olsaydınız bu serginin ismini ne koyardınız?
- 2) Bu canlılardan sizce hangileri öncesinde yaşayıp şu an yok olmuşlardır?

3) Nesli tükenen canlıların yok olmasında ne gibi durumlar etkili olmuştur?

4) Dünyada ve ülkemizde biyoçeşitliliği tehdit eden faktörler neler olabilir?

Sergi linki: <https://www.artsteps.com/view/6373703ea2dd5e8f2c861838>

5.Etkinlik: <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/doganin-yasam-orgusu-alarm-veriyor-biyolojik-cesitlilik-kaybi-artiyor/1848696>

Yakın zamanda gerçekleştirilecek olan “BM biyoçeşitliliği tehdit eden faktörler toplantısına katılacaksınız. Toplantıda söz alarak konuşacaksınız. Konuşmanızı bir önceki derste verilen araştırma ödevi bulguları ve biyoçeşitliliği tehdit eden faktörler başlıklı haber metnindeki verileri kullanarak yararlanarak tamamlayınız. Ülkenizi temsilen yapacağınız konuşmada alınan önlemleri, düşüncelerinizi ve tavsiyelerinizi metin haline getirip konuşmanızı yapınız. Bu etkinlik sırasında sınıfa kürsü getirilir. Konuşmacıların rollerini benimsemeleri ve ciddi şekilde sunumlarını yapmaları söylenir. Konuşmalar kamera ile kayıt altına alınabilir.

Konuşmacı: Ülkemizde biyoçeşitliliğin korunmasına yönelik çok fazla önlem aldık. Doğal yaşam alanları ve su kaynaklarımızı koruduk...

III. DEĞERLENDİRME

6.Etkinlik: Öğretmen sınıfa birazdan çevre uzmanı geleceğini söyler. Uzmanın biyoçeşitlilik ve biyoçeşitliliği tehdit eden faktörleri ve alınması gereken önlemler hakkında bilgi vereceğini söyler. Sınıf kura ile 5 gruba ayrılır. Gruplardan kısa notlar almalarını ve sunum sonunda afiş hazırlamaları gerektiği belirtilir. Öğretmen sınıfa çevre uzmanı rolünde girer. Gerekli anlatımları yapar. Ayrıca bilgilendirici broşürleri gruplara dağıtır. Gruplardan gelen sorular cevaplandırılır. Söyleşi bitiminde afişler gruplarca hazırlanır. Hazırlanan afişler okul panosunda sergilenir.

4. OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi (insanın çevreye etkisi), yerel ve küresel çevre sorunları

Süre: 2(40+ 40 dk.)

Kazanımlar:

F.5.6.2.1. İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin önemini ifade eder.

Çevre kirliliğinin insanların sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine değinilir.

Araç ve Gereçler: Müzik (<https://www.youtube.com/watch?v=rSBzhzMLPDM>), bilgi kartları, fotoğraflar

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı Drama (doğaçlama, rol oynama, donuk imge, istasyon)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Sınıf içi ve sınıf dışı çeşitli mekanlar, orman, okul bahçesi

4. OTURUM

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1. Etkinlik (25 dk): Hazineyi Bul

Öğretmen kura yöntemi ile sınıfı 4 gruba ayırır. Her gruba kendine isim vermesi istenir. Grup isimleri tahtaya yazılır. Öğretmen oyun öncesi hazırlıklarını tamamlamalıdır. Oyuna hazırlık aşamasında hiçbir öğrenci öğretmenin yaptığı çalışmalarını görmemelidir. Öğretmen 4 gruba ayrı ayrı mesajlar hazırlar. Bu mesajlar gruplara yön verecek şekilde yazılır. Öğrencilerin bu etkinlikte çalışma alanları yakın çevresi olan okulun çeşitli alanları ve okul bahçesidir. Her mesaj grupları farklı bir alana taşıyacak şekilde hazırlanmalıdır. Oyunun sonunda tüm mesajları doğru bir şekilde yerine getiren grup ve önceden belirlenen değerli taşı bulan grup oyunu kazanır. Bu oyun için minimum önerilen süre 25 dakikadır.

1.GRUP MESAJLARI

Öğretmenler odasına git masanın üstündeki kâğıtta yer alan mesajı oku

Mesaj: Tribüne git 5 tane pet şişe var onları topla bir tanesinin içinde yazı var yazıda verilen görevi yerine getir

2.GRUP MESAJLARI

Alt kattaki müdür yardımcısı odasına git masanın üstündeki kâğıtta yer alan mesajı oku

Mesaj: Kantinin üstünde yer alan kamelyalara git 5 tane pet şişe var onları topla bir tanesinin içinde yazı var yazıda verilen görevi yerine getir

3.GRUP MESAJLARI

Üst kattaki müdür yardımcısı odasına git masanın üstündeki kâğıtta yer alan mesajı oku

Mesaj: Araba parkındaki kamelyaya git 5 tane pet şişe var onları topla bir tanesinin içinde yazı var yazıda verilen görevi yerine getir

4.GRUP MESAJLARI

Çay ocağına git masanın üstündeki kâğıtta yer alan mesajı oku

Mesaj: Voleybol sahasında 5 tane pet şişe var onları topla bir tanesinin içinde yazı var yazıda verilen görevi yerine getir

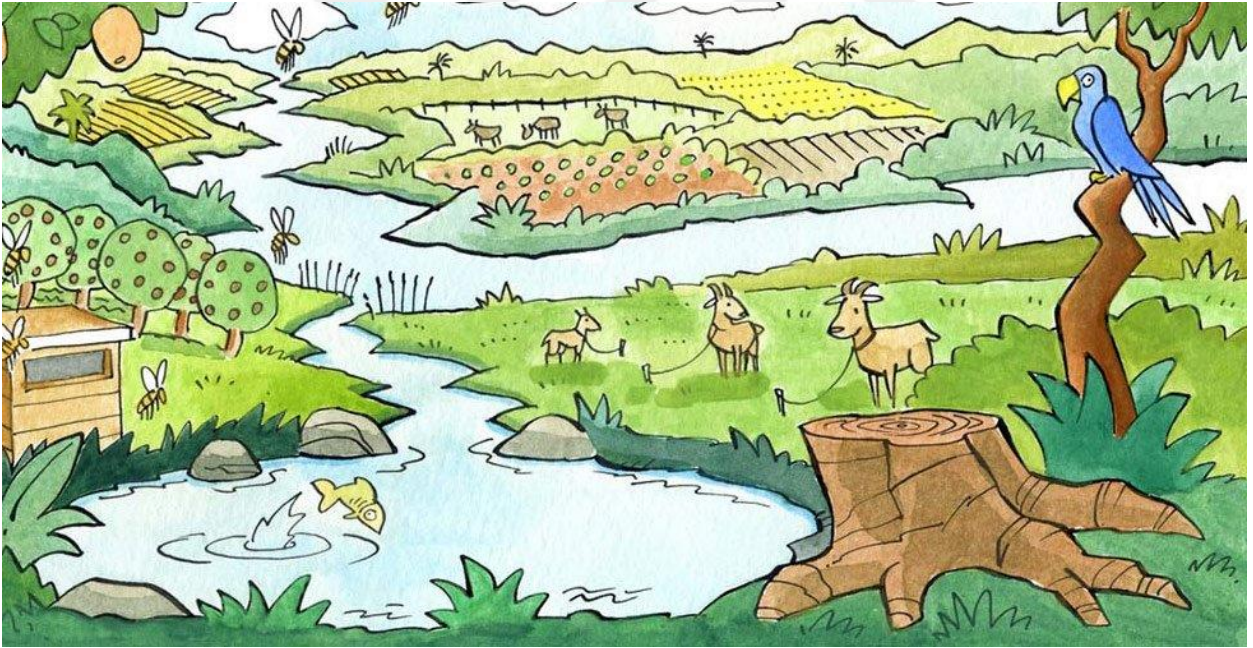
Görev sonrası gruplara aşağıdaki soruları cevaplandırmaları ve kâğıdın altına görev süresince izledikleri yolları okulun bölümlerini de çizecek şekilde hazine yolu haritasını çizmeleri istenir.

Yukarıda yer alan etkinlik sonrası aşağıda yer alan soruları cevaplandırınız.

- 1) Görev süresince etkileşim halinde olduğunuz yakın çevrenizdeki bölümleri(okul bölümlerini) yazınız.
- 2) Ziyaret ettiğiniz alanlara rastgele atılmış pet şişeleri sizi rahatsız etti mi?
- 3) Yakın çevrenizde etrafa atılmış pet şişe vb. şeyler gördüğünüzde neler yapıyorsunuz?

II. CANLANDIRMA

2. Etkinlik (15 dk.): Kura yöntemi ile sınıf 4. Gruba ayrılır. Gruplara çeşitli ekosistem fotoğrafları dağıtılır. Bu ekosistemler hava ve kara ekosistemi olabilir. Öğrencilere verilen fotoğraflardan herhangi bir şeyin heykel formunun gruplar tarafından oluşturulması istenir. Diğer gruplarda bunun ne olduğunu bulmaya çalışırlar.

Açıklama: Tüm canlı ve cansız varlıkların denge içerisinde buldukları ortama çevre denir. Çevre; toprak, su, hava gibi cansız varlıklar ile insan, hayvan, bitki gibi canlı varlıklardan oluşur.

3. Etkinlik (20 dk): Nalçacı'dan (2021) alınmıştır.

Öğrencilere birazdan müzik eşliğinde farklı çağlarda gezintiye çıkacakları söylenir. Gezi boyunca verilen yönergelerle uygun şekilde uygun vücut hareketleri yaparlar.

Yönergeler:

El ve ayaklarınızı birlikte kullanarak yürüebiliyorsunuz.

Bu gezinti sırasında bulduğunuz küçük bitki ve hayvanları tüketiyorsunuz. Bunlar yaşamınızın devam edebilmesi için önemli besinler.

Sadece ayaklarınızı kullanarak yürüebiliyorsunuz. Bu durum daha uzakları görebilmenizi ve besin kaynaklarına ulaşmanızı sağlar.

Ateş keşfedildi. Bu harika! Artık soğuk nedeniyle daha az sorun yaşayacaksınız. Ateşi yakıp ısıtılıyorsunuz.

Ateş, aynı zamanda besinleri pişirebilmenizi de sağladı.

Bulduğunuz yerde kaynaklar tükenmeye başladı. Yeni yerler keşfetme zamanı. Yaşamınızı devam ettirmek için uygun yerler bulmanız gerekiyor.

Yeni yerler; yeni canlılar yeni iklimler demek.

Besin aramak artık yorucu bir hal almaya başladı. Sürekli besin arayarak zamanınızı geçirmek istemiyorsunuz. Bunun için ne yapabilirsiniz? Bu soru ile müzik durdurulur ve öğrencilerden gelen fikirler alınır.

Toprağı kullanmak ve bazı hayvanları ehlileştirmek iyi bir yol olabilir.

Tarımın ilk adımlarını atıyorsunuz. Tohumlardan yeni bitkiler üretiyor, onlarla beslenen farklı hayvanları da çıkarlarınız doğrultusunda kullanabiliyorsunuz.

Yeni yerler arama ihtiyacınız oldukça azaldı.

Besin bulma ile ilgili harcanan zaman azaldı ama bu kez de toprakla ilgilenmek gerekiyor.

Toprağı işliyorsunuz.

Kalıcı olarak bu bölgede bulunacağınıza göre barınaklar inşa etmeniz gerekecek, evler inşa ediyorsunuz.

Zaman geçtikçe fiziksel güce daha fazla ihtiyacınız oluyor.

Bu durumu aşabilmek için neler yapabilirsiniz? Bu soru ile müzik durdurulur ve öğrencilerden gelen fikirler alınır.

Makineler sizlerin fiziksel üçünden daha fazlasını üretebilir ve çok uzun saatler durmaksızın çalışabilirler.

Bu durumda yeni makineler insan emeğinin yerini alabilirler. Sanayileşme artmaya başladı.

Her yerde fosil yakıtları tüketen sanayiler var.

Daha hızlı ve daha fazla ürün alabiliyoruz ama bu durumun kötü etkileri de oluyor. Bunlar neler olabilir? Bu soru ile müzik durdurulur ve öğrencilerden gelen fikirler alınır.

Hava kalitesi gittikçe azalıyor, güçlükle nefes alıyorsunuz.

Fosil yakıtların bir sonu olduğunu fark ediyorsunuz. Ama enerjiye olan bağımlılığınız azalmış değil. Yeni enerji türleri arıyorsunuz. Fosil yakıtlar dışında nasıl enerji üretebiliriz? Bu soru ile müzik durdurulur ve öğrencilerden gelen fikirler alınır.

Farklı enerji türlerinden (güneş, rüzgâr vb.) bahsedilir. Dünya artık gerçekten de çok küçük. Yerde bulduğu besinlerle beslenmek dışında şanslı olmayan biri olarak dünyanın her yeri ile iletişime geçebilecek teknolojiye sahipsiniz. Ve evet gezimizi bitiriyoruz.

III. DEĞERLENDİRME

4. Etkinlik (20 dk): Nalçacı'dan (2021) alınmıştır.

Bu etkinlik öncesinde öğrenciler dört farklı grup haline mekân dışına alınırlar. İçeride onların emekleri ile oluşacak bir sergi hazırlanır. Bunun için mekânda farklı yerlere yalnızca başlıkları yazılı olan posterler bırakılır. Posterlerin başlıkları *Avcı- Toplayıcı Toplum, Göçebe Toplum, Sanayi Toplumu ve Bilgi Çağı Toplumu*'dur.

Öğrenciler etkileşimli sergiye giriş yaparlar.

Her grup bir posterde en fazla 10 dakika geçirebilir. Öğretmen bu etkinlikte gezerek uyarılar, dönütler verir ve varsa öğrenci sorularını yanıtlar.

Öğretmen “değiş” dediğinde gruplar farklı posterlere geçerek o posterin başlığına uygun görseller ve yazılarla görüşlerini yansıtır.

Sürecin sonunda her bir poster incelenerek süreç ve sergide yer alan konular hakkında bilgilendirme yapılır.

5. OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi (insanın çevreye etkisi), yerel ve küresel çevre sorunları

Süre: 2 (40+40 dk.)

Kazanımlar:

F.5.6.2.2. Yakın çevresindeki veya ülkemizdeki bir çevre sorununun çözümüne ilişkin öneriler sunar.

Araç ve Gereçler: Fotoğraflar, haber metni

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı Drama (doğaçlama, rol oynama, bilinç koridoru, bildiri sunma)

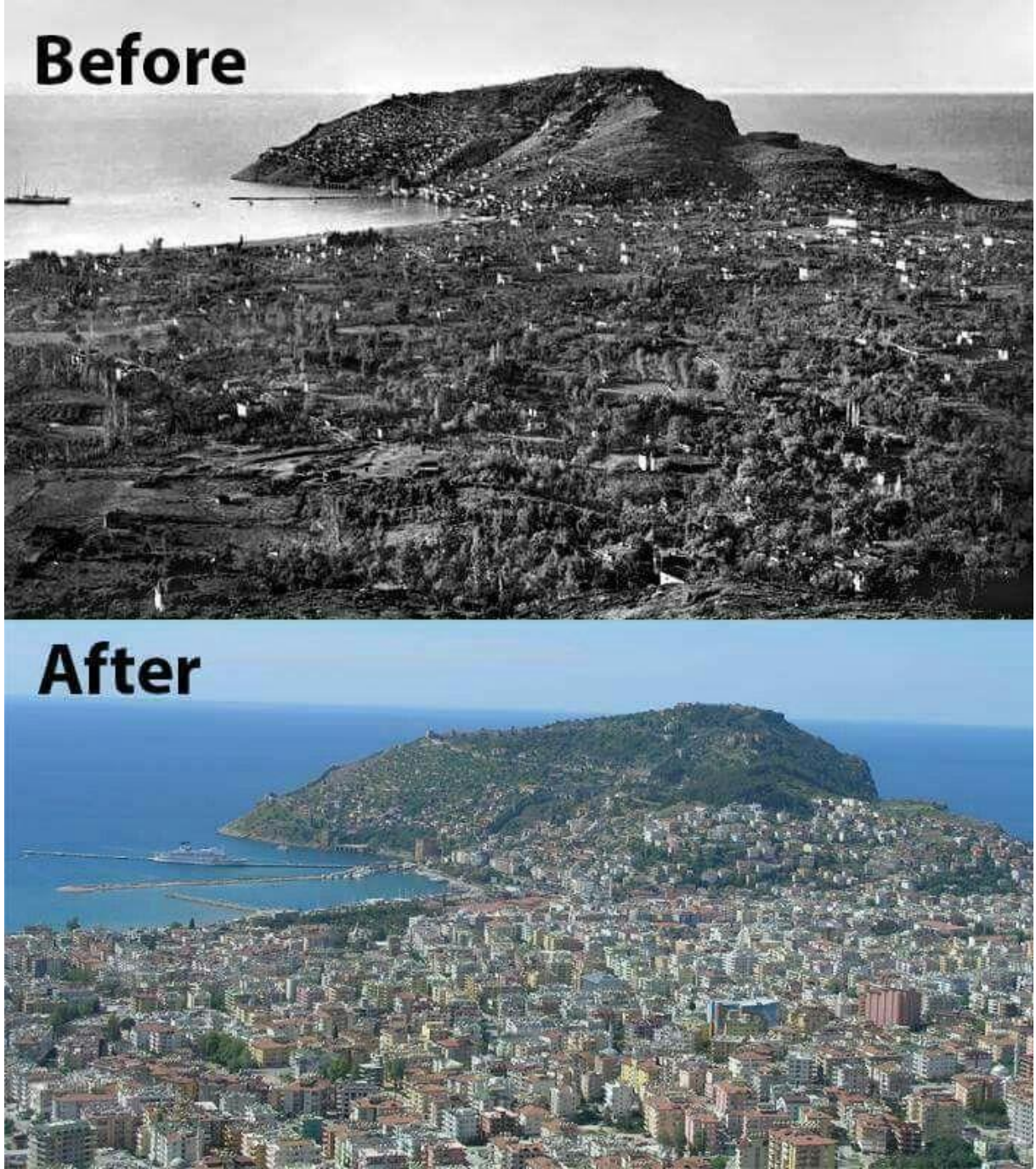
Yer ve Katılımcı Bilgileri: Sınıf içi mekân, 29 öğrenci

5. OTURUM

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1. Etkinlik (10 dk): Alanya'nın eski fotoğrafı ve şu anki fotoğrafı gösterilir. Fotoğraftaki değişim olana kadar bölgede neler yaşanmış olabilir? Bunun sebebi nedir? Süreç boyunca o

bölgede yaşayan bitkiler ve hayvanlar nasıl etkilenmiştir? Alanya da yaşanan en büyük çevre sorunu sizce nedir? Yorumlar öğretmen yönlendirilmesi ile sonuca bağlanır.

II. CANLANDIRMA

2. Etkinlik (20 dk.) Öğrenciler tarafından çember oluşturulur. Sıra ile A ve B derler. A ve B'ler eşleştirildikten sonra aşağıda yer alan hikâye eşlere dağıtılır. Hikâyede dede ve torun geçmişe gittiklerinde metinde bahsedilenlerden yola çıkarak başka günümüzden farklı nelerle karşılaşabileceklerini kurgulamaya çalışırlar. Kurgular tüm gruplarca canlandırılır. Bazı gruplardan tüm sınıf önünde kurgularını canlandırmaları istenir.

Berkay ve ailesi yurt dışında yaşıyorlardı. Uzun yıllardır Türkiye ye gelmemişlerdi. Berkay ve ailesi bu yıl Alanya'daki köyelerine gideceklerdi. Dedesi de uzun yıllardır köyelerini görmüyordu. Dedesi Berkay'a köyelerinin çok yeşil olduğunu büyük zeytinliklerden, devasa limon ve portakal bahçeleri anlatıyordu. Çocukluğunun köyde geçtiğini eskiden her şeyin doğal olarak bahçelerinde yetiştirildiğini söyleyip duruyordu...

Berkay ve ailesi köye geldiklerinde hiç de dedesinin anlattığı gibi zeytinlikleri, devasa limon ve portakal ve bahçelerini görmemiş ve şaşkınla dedesine bakmıştı. Dedesi olanlar karşısında hayretler içindeydi. Yeşillikler yerine sahil boyunca oteller yapılmış, yüksek katlı binalar her yeri sarmıştı. Duruma üzülen Berkay bir zaman makinesi yapmaya karar verdi. Dedesinin anlattığı o köye gitmek için hazırlıklara başlamışlardı...

Ara değerlendirme: (10 dk.)

Öğrencilerden yakın çevrelerinde karşılaştıkları çevre sorunlarını tespit etmeleri ve çözüm önerisi olarak ne yapılabileceği hakkında tartışılır.

Yukarıda yer alan hikâyeden yola çıkarak yakın çevrenizde başka ne gibi çevre sorunları ile karşılaşıyorsunuz?

Karşılaştığınız çevre sorunlarına karşı ne gibi önlemler alabiliriz?

3.Etkinlik (20 dk.)

Sınıf iki gruba ayrılır. Grubundan farklı fikirler sahip öğrenciler karşılıklı yerleştirilir. Gönüllü bir öğrenci seçilir. (Ahmet Bey)

Alanya'da son yıllarda oteller ve yüksek katlı binalar çokça yapılmaktadır. Seraları olan ve tarımla uğraşan Ahmet Bey'e müteahhit tarafından yüksek paralar karşılığında sera alanlarına otel yapılabileceğini bu şekilde çok daha zengin olabileceği teklifi sunulur. İklimde kalan Ahmet Bey bir yandan yıllardır yaptığı seracılığı bırakmak istemezken bir yandan da para teklifi onu heyecanlandırmaktadır. Ahmet Bey bu iklimden kurtulması gerekmektedir. Bunun için Ahmet Bey öğrenciler tarafından hazırlanan koridordan geçerek karara varması sağlanır.

Koridor oluşturulurken çevresel problemler dikkate alınarak fikirlerin oluşturulması gerektiği diğer taraftan bazı öğrencilerin ise sadece ekonomik açıdan olaya bakması yönlendirilir.

III. DEĞERLENDİRME

4. Etkinlik: (20 dk.)

Öğrenciler kura ile 5 gruba ayrılır. "Antalya'nın Çevre Sorunları" isimli haber metni gruplara dağıtılır. Gruplardan haber metninden ve oturma odalarında tartışılan diğer çevre sorunlarından yola çıkarak çevre sorunlarına karşı alınabilecek önlemlere yönelik bildiri hazırlamaları istenir. Bildiriler sınıf panosunda sergilenir.

ANTALYANIN ÇEVRE SORUNLARI

ANTALYA Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün 2016 yılında hazırlanan raporunda, en önemli çevre sorunu gürültü kirliliği olarak gösterildi. İkinci sırayı ise hava kirliliği aldı.

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2016 yılında kentin çevre durumuna ve hava kirliliğine ilişkin kapsamlı rapor hazırladı. Raporla kentteki çevre kirliliğine neden olan faktörler, kirlilik türleri gibi birçok konu detaylı ele alındı.

İLK SIRADA GÜRÜLTÜ VAR

2015 yılı verilerinin değerlendirildiği rapora göre, 2015'in en önemli sorunu olarak ilk sırada gürültü kirliliği gösterildi. İkinci sırada ise hava kirliliği geldi. Ölçüm değerleri, göstergeler, şikâyet ve ceza sayıları, yapılan denetimler gibi elde edilen sonuçlara göre bir önceki yılda en önemli çevre sorunu sıralamasında hava kirliliği birinci sıradayken, gürültü kirliliği ise ikinci sıradaydı. Ancak 2015 yılında gürültü kirliliği hava kirliliğinin önüne geçti.

HAVA KİRLİLİĞİN SEBEBİ KÖMÜR

Hava kirliliğinin en önemli nedenleri arasında ilk sırada evsel ısınma gösterildi. İkinci sırada karayolu-trafik, üçüncü maden işletmeleri, dördüncü imalat sanayi işletmeleri olarak sıralandı. Hava kirliliğinin önlenmesinde karşılaşılan güçlüklerde, halkın alım gücünün düşük olmasından dolayı kalitesiz yakıt kullanımı ilk sırada yer aldı. İkinci neden kaliteli yakıt teminindeki zorluk, üçüncüsü de toplumdaki bilinç eksikliği olarak gösterildi. Raporla hava kirliliğine neden olan kaynaklar önem sırasına göre açıklandı.

ARAÇ TRAFİĞİ ÇOK YOĞUN

Raporla Antalya'da havayı kirletici unsurlar içinde motorlu taşıtların payının da büyük olduğuna işaret edildi. Her gün artan nüfus ve ulaşım ihtiyacı nedeniyle trafiğe yeni taşıtların katılmasının, havaya karışan egzoz gazının sürekli artmasına neden olduğu vurgulandı. Antalya'da turizm ve tarımdan elde edilen gelirin yüksekliğinin hususi otomobil kullanımına yansıtıldığına da dikkat çekildi.

Başka şehirlerde kayıtlı taşıtların da Antalya'yı yoğun olarak kullandığının, önemli bir gerçek olduğu vurgulandı. Buna yaz mevsiminde yerli ve yabancı turistlerin taşıtları da eklendiğinde ortaya çıkan rakamın çok daha büyük olduğunun altı çizildi.

SANAYİ İŞLETMELERİ ŞEHİR MERKEZİNDE

Raporla sanayi tesisleriyle ilgili de çarpıcı değerlendirmeler yapıldı. Sanayi tesislerinin kuruluşundaki yanlış seçim, çevrenin korunması açısından gerekli tedbirlerin alınmaması, teknik donanım yetersizliği (baca filtresi, arıtma tesisi vb.), uygun teknolojilerin kullanılmaması, enerji üreten yakma ünitelerinde vasıfsız ve yüksek kükürlü yakıt kullanılması hava kirliliğinin oluşmasına ana etkenler olarak gösterildi. Antalya'daki sanayi işletmelerinin yüzde 80'den fazlasının il merkezinde olduğu belirtildi.

PLANSIZ KENTLEŞME TOĞRAĞI KİRLİYOR

Toprağın kirlenme kaynakları açısından yapılan değerlendirmede ise plansız kentleşme ilk sırada yer alıyor. Vahşi depolanan evsel atıklar en önemli ikinci neden olarak gösterilirken, ardından madencilik atıkları geliyor. Sanayi kaynaklı atık boşaltımı da toprağı kirleten kaynaklardan önemli biri olarak yer alıyor.

Mehmet ÇINAR/ANTALYA, (DHA) –<https://www.gunhaber.com.tr/haber/Antalya-nin-cevre-sorunlari/396259>

6. OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi (insanın çevreye etkisi), yerel ve küresel çevre sorunları

Süre: 2 (40 dk.+40 dk.)

Kazanımlar: F.5.6.2.3. İnsan faaliyetleri sonucunda gelecekte oluşabilecek çevre sorunlarına yönelik çıkarımda bulunur.

Araç ve Gereçler: <https://www.youtube.com/watch?v=OF5ea-q28o4> “21. Yüzyılın Çevre Sorunu: Plastik Kirliliği”, göz bağlama bandası, step tahtaları, çeşitli fotoğraflar

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı Drama (doğaçlama, rol oynama, buzdağı, fotoğraf karesi, başlık koyma, büyük grup tartışması)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Sınıf içi mekân, 29 öğrenci

6. OTURUM

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1. Etkinlik (15 dk.): Buzul Dağı

Öğrenciler kura ile 6 gruba ayrılır. Aşağıda yer alan metin öğretmen tarafından okunur. Her gruptan bir ebe seçilir. Ebelerin gözü bağlanır. Öğretmenin işareti ile yönlendirmeler başlar. Her grubun ebesi sadece arkadaşlarının yönlendirmeleri ile step tahtalarından ilerleyerek pisti tamamlar. Step tahtasından yere düşen üye elenir. Pisti tamamlayan ebe grup arkadaşlarının yanına ulaşır. Ebe sayısı duruma göre 2-3 kişi olabilir. Birden fazla ebenin olduğu durumlarda birinci ebe pisti tamamladıktan sonra diğer ebe pisti tamamlayamaya çalışır. Kurtarılan birinci ebede diğer grup arkadaşları ile yeni ebeyi yönlendirmeye çalışır. Oyunda step tahtaları buzulları temsil etmektedir.

Çevresel sorunlar sonucunda meydana gelen küresel ısınma ile buzullar erimeye başladı. Ancak sizler bölgede yaşayan son canlılar olarak bir an önce kurtulmanız gerekmektedir. Bunun için buzullara basarak karaya ulaşmanız gerekmektedir. Birçoğunuz karaya ulaştı ancak bazı grup üyeleri henüz ulaşamadı. Geride kalan arkadaşınızı yönlendirerek yanınıza ulaşmasını sağlayınız. En kısa sürede tüm üyeleri kurtulan grup helikoptere ulaşacak ve bölgeden tahliye edilecektir.

2. Etkinlik (10 dk.): Yüksekçe Kaç (Yerden yüksekte oyunundan uyarlanmıştır.)

Sınıftan bir gönüllü ebe seçilir. Ebe öğretmenin işareti ile diğer oyuncuları kovalamaya başlar oyununda ebenin kovaladığı oyuncular, yakalanmamak için zeminden herhangi yükseklikte bir şeye çıkmak ya da ayaklarını yerden kaldırmak zorundadır. (Oyuncular eriyen buzullar karşısında yüksekte yer alan buzul tepelerine çıkar. Oyuncuların amacı yüksekte yer alan herhangi bir şeye çıkmaktır.) Yüksek bir yere çıkan kişi ebelenmez. Son kişi kalana kadar oyuna devam edilir.

II. CANLANDIRMA

3.Etkinlik (15 dk.): Aşağıda yer alan görsel akıllı tahtadan sınıfa gösterilir. Görselden yola çıkarak aşağıda yer alan sorular sınıfa yöneltilir? Tüm sınıfça tartışılır.

- 1) Yukarıda yer alan fotoğraf nereye ait olabilir?
- 2) Fotoğrafta yer alan durum size neyi çağrıştırıyor?
- 3) Fotoğrafta yer alan durumun yaşanma sebebi ne olabilir?
- 4) Fotoğrafta yer alan Kutup Ayısının yerinde siz olsaydınız neler hissederdiniz?
- 5) Yukarıda yer alan fotoğrafa bir isim veriniz.

4. Etkinlik (20 dk.): Öğrenciler kura ile 5 gruba ayrılır. Her gruba günümüze ait çeşitli fotoğraflar verilir. Bu fotoğraflardan yola çıkarak gelecekte oluşabilecek durumlara yönelik kurgular hazırlarlar. Rastgele seçilen iki grup kurgularını hikayeleştirirler, diğer rastgele seçilen iki gruptan hikayelerini canlandırmaları istenir, bir gruptan ise fotoğraf karesi olarak sunmaları istenir.

7. OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi (insanın çevreye etkisi), yerel ve küresel çevre sorunları

Süre: 2 (40 dk.+40 dk.)

Kazanımlar:

F.5.6.2.4. İnsan-çevre etkileşiminde yarar ve zarar durumlarını örnekler üzerinde tartışır.

Araç ve Gereçler: Çeşitli atık malzemeler,

<https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU> *Steve Cuts MA*, haber metni

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı Drama (doğaçlama, rol oynama, toplantı düzenleme, öğretmenin rol alması, pantomim)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Sınıf içi ve sınıf dışı çeşitli mekanlar, orman, okul bahçesi

7. OTURUM

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1. Etkinlik (10 dk.) (Bataklık oyunundan uyarlanmıştır.)

Öğrenciler çember oluşturur. Öğrenciler sırayla A ve B diyerek örüntü oluşturur. A'lar sınıf dışına çıkarılır, B'ler sınıfta bekler. Dışarı çıkan gruptaki ebelere, sınıfta kalan gruptaki öğrencilerden birer eş öğretmen tarafından belirlenir. Öğretmen daha önceden sınıfa getirdiği atık materyalleri (konserve kutuları, cam şişeler, kâğıt, ip ve diğer artık malzemeler) ve step tahtalarını kullanarak hayali bir çöplük koridoru oluşturur. Oyundaki amaç gözleri kapalı bir şekilde sınıfa giren ebeyi, çöplüğün pis olmayan bölümlerinden geçirmek ve verilecek yönergelerle ebeyi kurtarmaktır. Dışarıda bekleyen gruptaki öğrenciler öğretmenin seslenmesiyle sırayla içeri girer. İçeri giren öğrenciye sınıf içinde bekleyen eşi sesli yönergelerle atık materyallerden ve step tahtalarından oluşan çöplük koridorundan geçirmeye çalışır. Eğer ebe çöplük koridorundaki materyallere değerse oyun sonlandırılıp diğer eşlere geçilir. Koridoru geçen eşler oyunu kazanır. Oyun süresince görevi olmayan eşler sessiz bir şekilde diğer eşleri etkilemeyecek şekilde kenardan oyunu izlerler.

Oyunun ikinci aşamasında oyunun daha zevkli hale gelmesi için kura yöntemi ile seçilen dört öğrenci çöp arabası olarak dışarı çıkarılır. Atık materyaller rastgele öğretmen tarafından yere atılır. Sınıf içindeki öğrenciler kura yöntemi ile dört tanesi birinci şirketin şoförleri, dört tanesi ikinci şirketin şoförleri olur. Birinci şirket şoförü, ikinci şirket şoförü ve gözleri kapalı çöp arabasından(ebeden) oluşan üçerli gruplar öğretmen tarafından rastgele eşleştirilip belirlenir. Şirket şoförlerinin, çöp arabalarına vereceği yönergelerin zıt olacağı öğretmen tarafından şoförlere söylenir. Dışardaki çöp arabaları (gözleri kapalı ebeler) öğretmenin seslenmesiyle sırayla içeri girerler. Her üçerli gruba öğretmen tarafından 2 dk. verilir. Öğretmenin seslenmesiyle içeri giren gözleri kapalı ebe, iç sesini dinleyerek şirket şoförlerinden herhangi birinin yönlendirmelerine güvenip yerde bulunan atık materyalleri elinde bulunan çöp poşetine toplamaya çalışır. Süresi biten grup kenara geçer ve sırası gelen diğer grubu izler. Süre sonunda en çok atık materyal toplayan çöp arabası (ebe) oyunu kazanır.

Not: Ortamın çöplük olduğunu hissettirmek için zararsız kötü kokulu şaka gazları ortama sıkılabilir.

2. Etkinlik (10 dk.)

Bir önceki etkinlikte yer alan tüm malzemeler ortaya toplanır. Öğrenciler çember oluştururlar. Tüm sınıf gözlerini kapatır. Öğretmen öğrencilerden son bir gün içerisinde kullandıkları

ürünleri düşünmelerini ister. Bir süre sonra öğrencilerden gözlerini açmalarını ve akıllarına gelen ürünleri önlerinde bulunan kâğıda yazmalarını ister. Öğrencilerin kullandıkları ürünlerin ortak ve farklı olanları tespit edilir. En fazla ürün kullanan öğrenciler ve en az ürün kullanan öğrencilerin çevreye verebilecekleri zararlar hakkında grup tartışması yapılır.

Ara değerlendirme (5 dk.):

Günlük hayatta kullandığımız ürünler elde edilirken doğa etkileniyor mu?

İhtiyaç fazlası ürünleri ne yapıyorsunuz?

II. CANLANDIRMA

3. Etkinlik (20 dk.)

Öğrenciler çember oluşturur ve sırasıyla A, B, C diyerek örüntü oluşturulur. A'lar, B'ler ve C'ler bir araya gelerek gruplarını oluşturur. Her grup köşesine çekilir. Öğretmen, öğrencilere şehir çöplüğünün fotoğrafını gösterir ve "Bingöl Şehir Çöplüğü Tehlike Saçıyor" haber metni (öğretmen tarafından gruplara dağıtılır. A'ların belediye yetkilileri, B'lerin çöpleri toplayan şirket elemanları, C'lerin geri dönüşüm tesis yetkilileri olduğu söylenir. Öğretmen, öğrencilere şehirde son yıllarda pis kokuların arttığını, şehir çöplüğünün artık yeterli olmadığını bunun için neler yapılabileceğini sorar. Gruptaki öğrenciler haber metninden yola çıkarak ve verilen görevleri doğrultusunda şehir çöplüğü için yapılabilecek çalışmaları verilen kartlara listelerler (görev kartları hazırla). Bölgede yapılacak çalışmalar listelenirken her yetkili kendi alanıyla ilgili şunlara dikkat eder: Belediye yetkilileri halktan gelen tepkileri ve basına yansıyan haberleri göz önünde bulundurarak halkın sağlığını koruyacak önlemler almaya çalışır. Çöpleri toplayan şirket elemanları kendilerinin çöp toplama işinden büyük paralar kazandığını ancak söz konusu çöp yığınlarından kendilerinin de rahatsız olduğunu düşünür. Ancak nasıl bir yol izleyecekleri konusunda tereddütler yaşamaktadırlar. Geri dönüşüm tesis yetkilileri çöp yığınlarından kesin bir şekilde kurtulmanın yolunu kurulacak tesis olduğunu düşünürler ve bu konuda ısrarcıdırlar. Bu doğrultuda her bir grup yapılacak çalışmalarla ilgili aldığı kararları sınıfta oluşturulan toplantı masasında diğer gruplarla sırayla paylaşır. Grupların kendi aralarında uzlaştırmak ve ortak karar almak için öğretmende, uzlaştırıcı olarak toplantı masasında yerini alır. Gruplar kendi aralarında tartışır. Son olarak tüm grupların ortak kararları listelenir şehir çöplüğü ve atık yönetimi belirlenir.

Bingöl Şehir Çöplüğü Tehlike Saçıyor

Bingöl şehir çöplüğünün bulunduğu İnalı Mahallesi sakinleri, çöplük nedeniyle rahat nefes almak da dahi zorlandıklarını belirterek belediye tarafından yıllardır kullanılan şehir çöplüğünün kaldırılmasını istedi.

BİNGÖL- Bingöl İnalı Mahallesinde belediyenin yıllardan beri oluşturduğu şehir çöplüğü çevresinde ikamet eden vatandaşlar, duruma tepki göstererek biran önce çöplüğün kaldırılmasını istediler.

"Aileler olarak sağlık açısından büyük bir tehdit altında olduklarını söyledi"

Çöplük nedeniyle etrafta dolaşan başıboş köpeklerin çocuklarına büyük tehlike oluşturduğunu söyleyen aileler, soruna çözüm bu lunmasını istiyor.

Çöplüğün çevreye verdiği zarardan dolayı bahçelerinde sebze yetiştiremediklerini ifade eden mahalle sakinlerinden Leyla Ayık, aileler olarak sağlık açısından büyük bir tehdit altında olduklarını söyledi. Ayık, çöplükte çıkan yangınların bazen evlerine de sıçraması korkusuyla yaşadıklarını ve dumandan aşırı derecede etkilendiklerini belirtti.

"Çöpler yüzünden maddi manevi zararlara uğramaktayız"

Çöplüğün etrafa rahatsız edici ağır kokular yaydığına değinen Ayık, belediyeye başvurularına rağmen uzun zamandan beri her hangi bir çözüm getirilmediğini belirterek şunları söyledi:"15 yıldır şehir merkezindeki bu çöp yüzünden ne dışarıda ne de evimizde rahat etmedik. Gerek çevre sağlığı gerek kendi sağlığımız açısından olsun çok büyük zararlar içerisindeyiz. Belediye başkanımızın defalarca bize verdiği söz verdi. Ama ne yazık ki hayatımız her gün daha da kötüye gitmektedir. Ve bu çöpler yüzünden maddi manevi zararlara uğramaktayız."

Hayvanlarımız ölüyor tarım alanlarımız hepsi kullanılmaz hale geldi"

Çok sayıda ailenin bu çevrede yaşadığını ifade eden Ayık, "Bu çöpler Sağlığımızı büyük ölçüde etkiliyor. Biz burada hastalanıyoruz, çocuklarımız hastalanıyor. Hayvanlarımız ölüyor, tarım alanlarımız hepsi kullanılmaz hale geldi. Meyve ağaçlarımız çöpte yanan ateşten dolayı sürekli kurumakta. Ateşten çıkan kıvılcıklar sürekli bahçelere sıçramakta. Ova tehlike altında kalmakta ve bu şehir merkezindeki çöpün bir an önce kaldırılması gerekir" dedi.

4. Etkinlik (20 dk.)

<https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU> Steve Cuts MAN kısa animasyon izlenilir. Kura ile 6 grup oluşturulur. İzlenen animasyondan yola çıkarak gruplardan bireysel ya da grup şeklinde filmde kendilerini etkileyen sahneleri pantomimle canlandırmaları istenir.

III. DEĞERLENDİRME

5. Etkinlik (20 dk.)

Öğrenciler kura ile 6 gruba ayrılırlar. Gruplar köşelerine ayrılırlar. İnsan ve çevre ünitesi boyunca akıllarına gelen başlıca önemli kelimelerin listesini grupça yazmaları istenir. Kelimelerden yola çıkarak bir şarkı oluşturmaları istenir. Oluşturulan şarkıları çember içinde gruplarca söylenir.

8.OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi (insanın çevreye etkisi), yerel ve küresel çevre sorunları

Süre: 2 (40 dk.+40 dk.)

Kazanımlar: F.5.6.3.1. Doğal süreçlerin neden olduğu yıkıcı doğa olaylarını açıklar.

Depremler, volkanik patlamalar, seller, heyelanlar, hortum, kasırgalara ayrıntıya girilmeden değinilir.

Konu / Kavramlar: Yıkıcı doğa olayları ve korunma yolları

Araç ve Gereçler: Hikâye metni

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı drama (doğaçlama, rol oynama, dedikodu halkası, fotoğraf karesi, hikâye tamamlama)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Okul içi mekanlar, 29 öğrenci

8.OTURUM

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1. Etkinlik (15 dk.): BAYKUŞ – DEPREM (Sincap deprem oyunundan uyarlanmıştır.)

Çember oluşturulur. Öğretmen kura ile üçerli grupları oluşturur. Üç kişilik gruptan birisi eşsiz kalır. Diğer iki kişi karşılıklı durur ve çatı yapacak şekilde ellerini yukarda birleştirirler. Bu şekilde sağ ve sol duvarı olan ev oluşturulur. Evin içerisine dışarda kalan üçüncü kişi yani “baykuş” girer. Gönüllü bir öğrenci ya da lider ebe olur ve komutlar verir. Ebe sağ duvar dediğinde bütün gruplardaki sağ duvarları başka bir evin sağ duvarı olmak için evden ayrılır. Bu arada ebe boş bulduğu ilk evin sağ duvarını oluşturur. Açıkta kalan bir kişi yeni ebedir ve o

da dört komuttan birini verir. “Sağ duvar”, “sol duvar”, “baykuş”, “deprem”. ‘‘Deprem’’ dendiği zaman bütün yapılar bozulur ve yeni baştan üçer kişilik gruplar oluşturulur.

2.Etkinlik (10 dk.): HAREKETE GEÇ!

Öğrenciler çember oluştururlar. Öğretmen sınıfa farklı yıkıcı doğa olayları isimlerini söyler ve kısaca etkilerinden bahseder. Öğretmen yıkıcı doğa olaylarından “kasırga, hortum, deprem, sel, heyelan, volkan” gibi kelimeleri söyler. Öğrenciler buldukları yerde yıkıcı doğa olayına göre farklı şekilde hareket eder. Örneğin kasırgada sağa sola savrulma, hortumda bir araya gelip sonra dağılma, deprem sallantı hareketi vb. Öğrencilerin birbirlerine çarpmaması ve yere düşmemeleri konusunda uyarılır.

Ara değerlendirme:

Yıkıcı doğa olayları ile karşılaştınız mı?

Bu tarz yıkıcı doğa olayları karşılaştığınızda neler hissedersiniz?

II. CANLANDIRMA

3. Etkinlik (15 dk.): Öğrenciler çember oluşturur. A ve B derler. A ve B’ler öğretmen tarafından eşleştirilir. İkişerli gruplar oluşturur. Öğrencilere yakınlarda bulunan dağdan duman geldiği bilgisi verilir. İkişerli gruplar dumanın neden kaynaklandığını tartışmaya başlarlar. Dedikodu başlar. Sonra gruplar dörderli ve sekizerli ve tüm sınıf katılımıyla tartışmaya devam ederler.

Öğretmen süreç sonunda dumanın yanardağdan geldiğini söyler. Dedikoduyu bitirip yanardağ patlaması hakkında öğrencilere bilgi verir.

4. Etkinlik (15 dk.): Sınıf beşerli gruplara kura ile ayrılır. Yıkıcı doğa olaylarından “kasırga, hortum, deprem, sel, heyelan, volkan” gibi kavramları gruplardan kendi aralarında kısa görüşmeleri sonucunda tek bir fotoğraf karesi yapmaları istenir. Gruplar sırasıyla fotoğraf karesini canlandırır. Diğer gruplar fotoğraf karesini tahmin ederler.

5.Etkinlik (20 dk.): Sınıf kura ile 5 gruba ayrılır. Gruplara aşağıdaki hikâye dağıtılır ve hikâyeyi tamamlamaları istenir. Tamamlanan hikâyeler okunur. Hikâyede biten bölüm canlandırılır.

Fırtına ve Kâhya

Yıllar önce bir çiftçi, fırtınası bol olan bir tepede bir çiftlik satın almıştı. Yerleştikten sonra ilk işi bir yardımcı aramak oldu.

Ama ne yakındaki köylerden ne de uzaktakilerden kimse onun çiftliğinde çalışmak istemiyordu. Müracaatçıların hepsi çiftliğin yerini görünce çalışmaktan vaz geçiyor, burası fırtınalıdır, siz de vazgeçseniz iyi olur diyorlardı.

Nihayet çelimsiz, orta yaş geçince bir adam işi kabul etti. Adamın haline bakıp ‘çiftlik işlerinden anlar mısınız?’ diye sormadan edemedi çiftlik sahibi. ‘Sayılır’ dedi adam, ‘fırtına çıktığında uyuyabilirim’. Bu ilgisiz sözü biraz düşündü, sonra boş verip çaresiz adamı işe aldı.

Haftalar geçtikçe adamın çiftlik işlerini düzenli olarak yürüttüğünü de görünce içi rahatladı. Ta ki o fırtınaya kadar:

Gece yarısı, fırtınanın o müthiş uğultusuyla uyandı. Öyle ki, bina çatırdıyordu. Yatağından fırladı, adamın odasına koştu: ‘Kalk, kalk! Fırtına çıktı. Her şeyi uçurmadan yapabileceklerimizi yapalım.’

Adam yatağından bile doğrulmadan mırıldandı: ‘Boş verin efendim, gidin yatın. İşe girerken ben size fırtına çıktığında uyuyabilirim demiştim ya.’ Çiftçi adamın rahatlığına çıldırılmıştı. Ertesi sabah ilk işi onu kovmak olacaktı, ama şimdi fırtınaya bir çare bulmak gerekiyordu...

III. DEĞERLENDİRME

6. Etkinlik (5 dk.)

Öğrenciler çember oluşturulur. Yapılan etkinlikler ve günün değerlendirilmesi hakkında konuşulur.

9. OTURUM

Ders: Fen Bilimleri

Konu: Çevre kirliliği, çevreyi koruma ve güzelleştirme, insan-çevre etkileşimi (insanın çevreye etkisi), yerel ve küresel çevre sorunları

Süre: 2 (40 dk.+40 dk.)

Kazanımlar:

F.5.6.3.2. Yıkıcı doğa olaylarından korunma yollarını ifade eder.

Konu / Kavramlar: Yıkıcı doğa olayları ve korunma yolları

Araç ve Gereçler: Bilgi kartları

Yöntem ve Teknikler: Yaratıcı drama (doğaçlama, rol oynama, geriye dönüş, hikâye tamamlama)

Yer ve Katılımcı Bilgileri: Sınıf içi mekân, 29 öğrenci

9. OTURUM

I. HAZIRLIK ISINMA ÇALIŞMALARI

1. Etkinlik (15 dk.) Çök- Kapan-Tutun

Öğretmen sınıfa kısaca yönergelerin nasıl gerçekleştiğini anlatır. Siren sesi ile çökme, kapanma ve tutulma hareketleri yapılır. Birkaç deneme sonrası hareketin hızlı ve sırasıyla yapılması istenir. Hatalı yapanlar ve sırası ile yapmayanlar elenir.

II. CANLANDIRMA

2.Etkinlik (25 dk.): Öğretmen bir önceki derste deprem öncesi sırası ve sonrasında yapılması gerekenler hakkında araştırma yapmalarını ister. Sınıfı ikişerli gruplara kura yöntemi ile ayırır. Gruplara aşağıdaki hikâye ve rolleri dağıtır. Öğrencilerden hikâyeyi tamamlayacak şekilde kurgulamaları ve canlandırmaları istenir.

Ahmet ve kardeşi Aslı uyuyorlardı. Ahmet o gece rüyasında çok büyük deprem olduğunu ve evlerinin yıkıldığını görüyordu. Bu ürkütücü rüya sonrası gözlerini açtı ve her şeyin rüya olduğunu anlamıştı. Hemen gidip deprem ve yıkıcı olaylarla ilgili internette araştırma yaptı ve videolar izledi. Ardından uyuyan anne ve babasının yanına gitti. Babasını büyük bir endişe ile kaldırıp...

Ahmet: Baba, baba bizim ev sağlam mı dedi?

Baba: Evet oğlum sağlam.

Ahmet: Peki bizim evin deprem sigortası var mı?

Baba: Evet oğlum var tabi ki bu yasal bir zorunluluk zaten dedi.

Ahmet: Harika o halde diğer tedbirleri alabiliriz. Hadi babacım kalk da bir an önce hazırlanalım.

Baba: Önce kahvaltımızı yapalım sonra yaparız....

3. Etkinlik (15 dk.): Sınıf dörderli gruplara kura ile ayrılır. Aşağıda yer alan durum gruplara verilir. Gruplardan geriye dönerek olayı doğaçlamaları istenir.

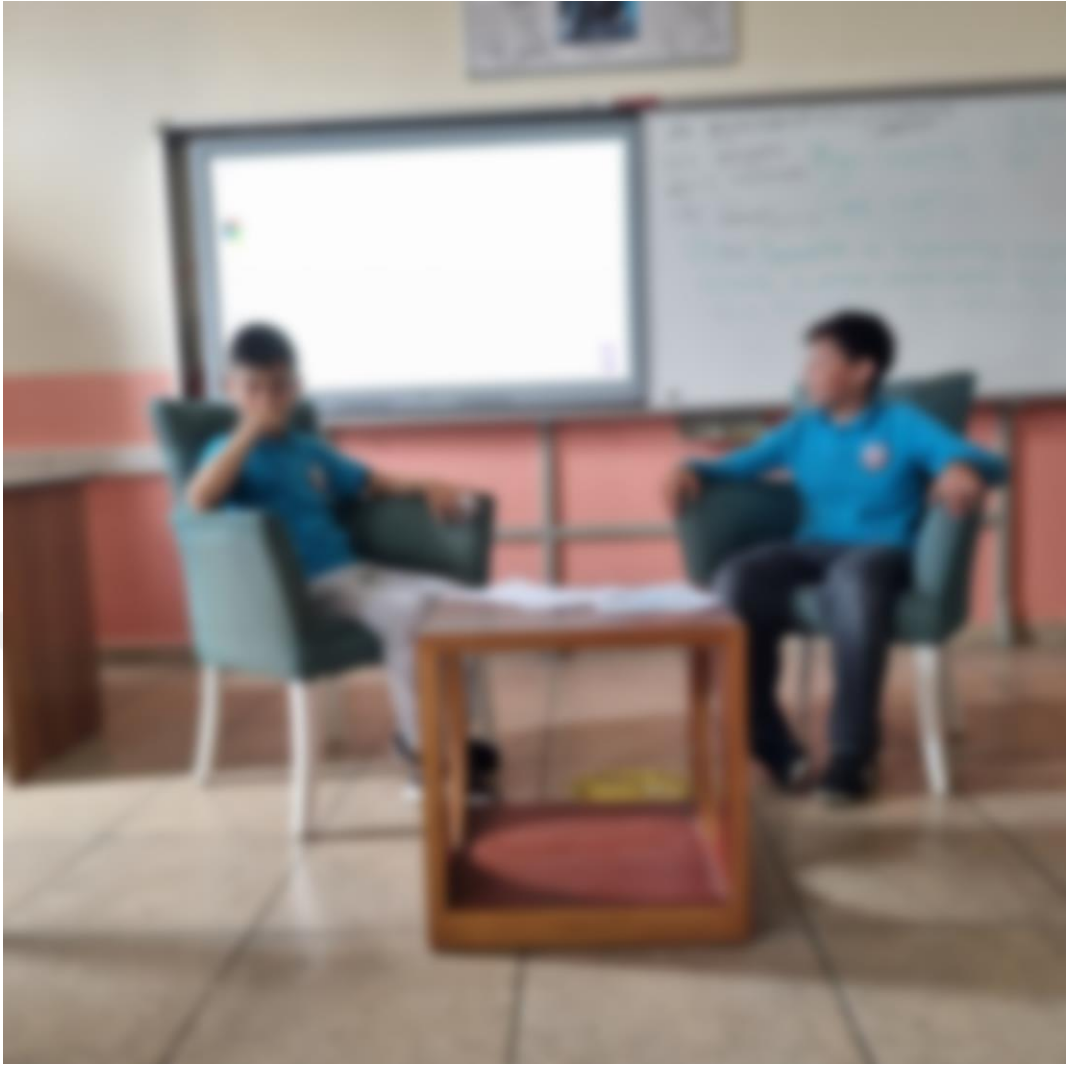
...Berk Bey 40 yaşlarında zengin bir müteahhittir. Büyük deprem sonrası yurtdışına kaçarken sınır kapısında yakalanmıştır...

III. DEĞERLENDİRME

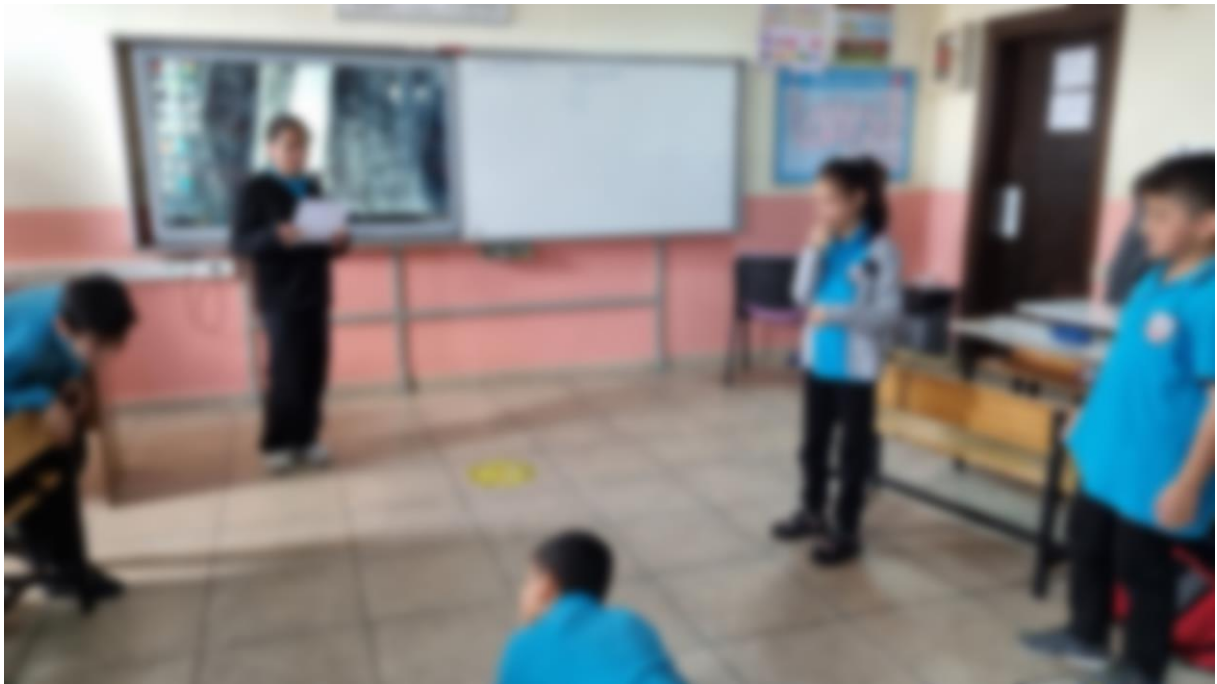
4.Etkinlik (25 dk.): Sınıf 6 gruba kura ile ayrılır. Gruplara “kasırga, hortum, deprem, sel, heyelan, volkan” gibi yıkıcı doğa olaylarını anlatan ve korunma yollarını içeren bilgi kağıtları verilir. Gruplardan bunlardan yola çıkarak ve broşür hazırlamaları istenir. Broşür şablonu hazır olarak öğrencilere verilebilir. Broşürler çoğaltılarak diğer sınıflarla paylaşılır.

EK 2. Uygulama sürecine ait fotoğraflar

EK 3. Etkinliklerde yer alan bazı ek dosyalar

EK1

"Yaban keçisi gitmeye karar vermiş. Yolda başına neler gelmiş olabilir? Ormanda başka hangi canlılarla tanıştı acaba? Başka yaban keçilerini görmüş mü? Onunla birlikte yola çıkan başka yaban keçileri var mıydı? Eğer gidip geri dönmezse ne olur? Yaban keçisinin bölgeden ayrılması başka canlıları da etkilemiş olabilir mi? Yaban keçisi doğal yaşam alanı dışına çıkarsa başka nelerle karşılaşabilir?"

Yaban keçisine ait yer alan soruları cevaplayınız. Hikâyeyi tamamlayınız. Kurgulaştırıp sınıf önünde canlandırınız.

Yaban keçisi yolda giderken bir koyun görmüş ve ona hayatında hiç arkadaş olmamış demiş. buna üzülen koyun da onunla gezerek ister ve gezreye başlarlar. Yolda giderken bir sincap ve geyiğin yeret aradığını görmüş ve onlara beraber yeret aramaya teklif ederler. Keçi hayata geyik ve arı yosunu demiş. Keçi Koyun da A sincap sende aynı işi yapar mı? demiş koyun. Sincap da geyik te aynı yeret verdiği beraber yeret aramaya başlamışlar ve bulup yerete başlamışlar oradan geçen kurt isimden Aaa bunlar savunmasız ben sustuğu yığımde karnim doğsun demiş ve onları gerçekten jemmiş.

EK2

"Yaban keçisi gitmedi bundan dolayı tehlikelerle karşılaşmadı. Onu seven bir ailesi ve doğal yaşam alanı var. Acaba gitmeye karar verseydi hayalini gerçekleştirebilecek miydi?"

Yaban keçisine ait yer alan soruları cevaplayınız. Hikâyeyi tamamlayınız. Kurgulaştırıp sınıf önünde canlandırınız.

Hamza = Dağ keçisi

Mahmud = zuzu

Esrin yağlımur = ~~gara baş~~ Hic birsey
Alikerem = Gara baş

Yaban k

Yaban keşi

Gitmemeye karar vermişti. Biraz daha düşününce gitmeliyim, merakımı yandırmalıyım, dedi. Ve ailesiyle vedalaştıktan sonra yola koyuldu.

Tam yola çıktı ancak yakalamadan evine döndü. Diğer yerlerin çok tehlikeli olduğunu anladı. Ama bu sefer zuzu gitmek istiyordu. Ancak babası karabaş izin vermedi. Çünkü dışarı ormanların çok tehlikeli olduğunu biliyordu. Ve zuzunun

EK1

"Yaban keçisi gitmeye karar vermiş. Yolda başına neler gelmiş olabilir? Ormanda başka hangi canlılarla tanıştı acaba? Başka yaban keçilerini görmüş mü? Onunla birlikte yola çıkan başka yaban keçileri var mıydı? Eğer gidip geri dönmezse ne olur? Yaban keçisinin bölgeden ayrılması başka canlıları da etkilemiş olabilir mi? Yaban keçisi doğal yaşam alanı dışına çıkarsa başka nelerle karşılaşabilir?"

Yaban keçisine ait yer alan soruları cevaplayınız. Hikâyeyi tamamlayınız. Kurgulaştırıp sınıf önünde canlandırınız.

1. * Karşısına avcı çıkmış olabilir.
2. * Tavşan, kurt, tilki.
3. * Hayır çünkü onun yaşam alanı değil.
4. * Hayır yokdur çünkü oradan başka cesaret eden kimseler yokdur.
5. * Ailesinden uzak kalır.
6. * Etkilemiştir çünkü ormanın yaşam alanı farklı olduğundan etkiler.
7. * Avcıyla karşılaşabilir.

Keçi bir gün ormana gitmek istemiş. Ama ailesi izin vermemiş. Ama keçi ailesini dinlemeyip gitmiş ve gittiğinde ormanın onun getirdiği ağları hiç benzemediğini fark etmiş ve alışmamış. O yüzden geri dönmek istemiş ama orda avcı gelip avlamış.

Etkinlik sonrası aşağıda yer alan soruları cevaplandırınız.

- 1) Görev süresince etkileşim halinde olduğunuz yakın çevrenizdeki bölümleri(okul bölümlerini) yazınız.

Alt kattaki müdür yardımcısı odası, dışarıdaki kamelya ve futbol sahası

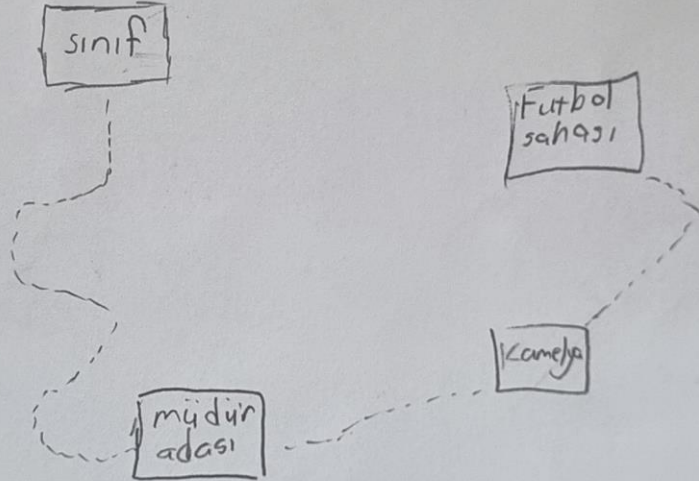
- 2) Ziyaret ettiğiniz alanlara rastgele atılmış pet şişeleri sizi rahatsız etti mi?

Evet etrafa atılması beni rahatsız etti

- 3) Yakın çevrenizde etrafa atılmış pet şişe vb şeyler gördüğünüzde neler yapıyorsunuz?

Onu alıp etrafımdaki en yakın çöpe atıyorum,

- 4) Görev süresince izlediğiniz yolları okulun bölümlerini de çizecek şekilde hazine yolu haritasını çiziniz.

OTURUM4 EK1

Etkinlik sonrası aşağıda yer alan soruları cevaplandırınız.

- 1) Görev süresince etkileşim halinde olduğunuz yakın çevrenizdeki bölümleri(okul bölümlerini) yazınız.

BT kontrol , tribün , öğretmenler odası
koridor, bahçe

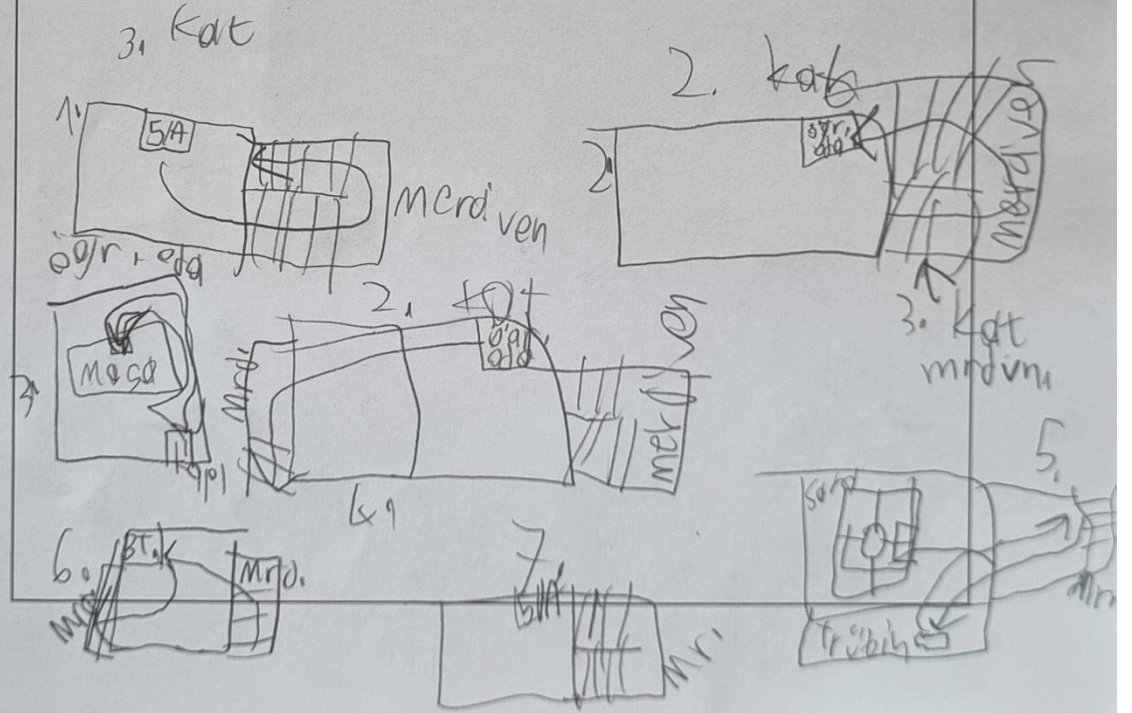
- 2) Ziyaret ettiğiniz alanlara rastgele atılmış pet şişeleri sizi rahatsız etti mi?

Biraz

- 3) Yakın çevrenizde etrafa atılmış pet şişe vb şeyler gördüğünüzde neler yapıyorsunuz?

Atıyorum

- 4) Görev süresince izlediğiniz yolları okulun bölümlerini de çizecek şekilde hazine yolu haritasını çiziniz.

Etkinlik sonrası aşağıda yer alan soruları cevaplandırınız.

1) Görev süresince etkileşim halinde olduğunuz yakın çevrenizdeki bölümleri(okul bölümlerini) yazınız. Serkan hocanın odası, otoparkdaki karelye çeşme

2) Ziyaret ettiğiniz alanlara rastgele atılmış pet şişeleri sizi rahatsız etti mi?

Evet ben tabii ki düşeceğim.

3) Yakın çevrenizde etrafa atılmış pet şişe vb şeyler gördüğünüzde neler yapıyorsunuz?

gerellikle çöpe atıyorum.

4) Görev süresince izlediğiniz yolları okulun bölümlerini de çizerek şekilde hazine yolu haritasını çiziniz.

OTURUM 2

EK1

OKUL ADI Barut Hayriye Cemert oğlu	ÖĞRETMEN ADI Abdullah	GRUP ADI Biyöcesitli
---------------------------------------	-----------------------	----------------------

ÇALIŞMA ALANI Orman	GÖZLEM TARİHİ 14.04.2023	GÖZLEM SÜRESİ ~~5 dk~~ 70 dk
------------------------	-----------------------------	---

ÇALIŞMA ALANI ÇEŞİDİ (NEMLİ, KURU ARAZI)	BULUNAN CANLININ ÇEŞİDİ	BULUNAN CANLININ SAYISI
Kuru, nemli	çiçekli çiçeeksiz	57

OTURUM 2

EK1

OKUL ADI Berat Hayriye Cömert oğlu orta okulu	ÖĞRETMEN ADI Abdullah demir	GRUP ADI Habitat
--	-----------------------------------	---------------------

ÇALIŞMA ALANI Orman Okul bahçesi	GÖZLEM TARİHİ 14 nisan 2023	GÖZLEM SÜRESİ 5 dk
--	--------------------------------	-----------------------

ÇALIŞMA ALANI ÇEŞİDİ (NEMLİ, KURU ARAZİ) Kuru ve Arazi	BULUNAN CANLININ ÇEŞİDİ 40+ fazla	BULUNAN CANLININ SAYISI 50+ fazla
--	--------------------------------------	--------------------------------------

HAVA KİRLİLİĞİ

* havanın doğal bileşiminin çeşitli nedenlere değişmesi
havada katı, sıvı ve gaz şeklindeki yabancı maddelerin
insan sağlığına canlı hayatına ekolojik dengeye ve
ekosisteme zararlı olabilecek derinleşim ve sürede
bulunmasıdır

Hava kirliliği nedenleri
➤

* Egzoz gazları * Olumsuz hava koşulları * kalitesiz şehir

SU KİRLİLİĞİ

* Göl, nehir, deniz gibi su bulunduran genel alanlardır
Her çeşit su kirliliği bulunduran havzanın çevresinde
veya içinde yaşayan tüm canlılara zarar veren
çevre kirliliğidir

Su kirliliği nedenleri
➤

* kanalizasyon * Petrol * tarımsal atık * denizlerde çöp

TOPRAK KİRLİLİĞİ

* Toprakta meydana gelen tüm olumsuz değişimlere
denir

Toprak kirliliği nedenleri
➤

* kimyasal gübreler * Verleşim Alanlarından çıkan atıklar

Hava Kirliliği

Ahlat ağacının meyvesinin bir çok faydası vardır. İdrar söktürücü özeliği ve idrar yollarında çıkan sorunları kısa zaman içerisinde tedavi edici bir özelliğe sahiptir. Hesebe sokmalarına karşı vücutta bulunan zehirlerin atılmasında etkilis vardır.

Kocayemiş bitkisi Marmara, Akdeniz, Ege ve Karadeniz'in ılıman bölgelerinde rastlanılan 20 metreye kadar boylanan herdem yeşil bitkidir.

Yaklaşık 2,5 kg'lık bir ağırlığa ve dişler 35 cm, uzunluğa ulaşır.

Geniş ve yassı kuyrukları, 40 santimetre uzunluğunda olup, pullu bir deriyle kaplıdır. Bu kuyrukları yavaş yavaş dömen vazifesi görür.

Günlük değerini taşı bulunmaktadır. Yüksek lif içeriği ve düşük kalorisi nedeniyle hünnap midede ve sağlıklı bir sindirim için önemlidir.

Son yıllarda sağlık alanında faydasının olduğu ortaya çıkan kızılçik meyvesinin ağacı kenti özgül yapısı ve özellikleriyle şifalı kaynağı olarak Anadolu'da birçok yerde kenti özgülü yetiştirilmektedir.

EK 4.

Yaşam Becerileri Ölçeği

Aşağıda bazı ifadeler verilmiştir. Lütfen her birini okuyarak bunları ne kadar sıklıkla yaptığınızı düşünün. İfadelerin karşısındaki size uygun olan görüşü “X” ile işaretleyerek gösterin.

	Her zaman	Ara sıra	Hiçbir zaman
1. İnsanların sözlerini kesmeden dinlerim.			
2. Yapmak istemediğim bir şey için kolaylıkla hayır diyebilirim.			
3. Rahatlıkla arkadaş edinirim.			
4. Arkadaşlarımı bir konu hakkında benimle aynı şeyi düşünmeye ikna edebilirim.			
5. Yeni tanıştığım insanlara kendimi kolaylıkla tanıtabilirim.			
6. Konuşurken, bir şey isterken arkadaşlarıma ve büyüklerime kibar davranırım.			
7. Başkalarının duygu ve düşüncelerine saygı gösteririm.			
8. Haklı olduğumu düşündüğümde kendimi savunabilirim.			
9. Konuşurken insanlar yüz ifademden ne hissettiğimi anlarlar.			
10. Düşündüğümü doğru şekilde ifade edebilirim.			
11. Arkadaşlarımı bir konu hakkında ortak bir amaç için bir araya getirebilirim.			
12. Grup çalışmalarında zamanında ve düzenli olarak çalışmalara katılırım.			
13. Grup çalışmalarında bana verilen görevi elimden geldiğince en iyi şekilde yapmaya çalışırım.			
14. Grup arkadaşlarım arasındaki anlaşmazlıkları çözebilirim.			
15. Grup çalışmalarında gerektiği zaman arkadaşlarımdan yardım isterim.			
16. Grup çalışmalarında arkadaşlarıma yardım etmekten hoşlanırım.			
17. Başarısızlıklarımı kabullenirim ve bunların sorumluluğunu alırım.			
18. Kaybetmeyi göze alarak yeni şeyler denemekten zevk alırım.			
19. Grup çalışmalarında grubun başkanı genellikle ben olurum.			
20. Grup arkadaşlarımı proje tasarlarken cesaretlendiririm.			
21. Grup arkadaşlarıma görevlerini ben dağıtırım.			
22. Karar vermem gerektiği zaman en uygun kararı verebilirim.			
23. Birden fazla malzemenin içinden benim için gerekli olanı seçerim.			

EK 5.

Çevresel Duyarlılık Ölçeği

ÇEVRESEL DUYARLILIK ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenci bu anket “Yaratıcı drama yönteminin 5.sınıf öğrencilerinin yaşam becerileri ve çevresel duyarlılıklarına etkisi: İnsan ve çevre ünitesi örneği” adlı tez çalışması ile ilgilidir. Bu ölçek sizlerin çevresel duyarlılıklarınızı ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Bunun sonucunda size herhangi bir not verilmeyecektir. Sorulara verdiğiniz cevaplar çalışmanın niteliği açısından çok önemlidir. Doğru ya da yanlış cevap olma durumu söz konusu değildir. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Adınızı yazmanıza gerek yoktur. Teşekkür ederim.

Abdullah DEMİR
Fen Bilimleri Öğretmeni

1. Cinsiyetiniz: ( ) Kız ( ) Erkek

Aşağıdaki maddeleri okuyup size en uygun olanı işaretleyiniz.	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Kendim susuzluk çekmedikçe diğer insanların susuz kalması beni etkilemez.			
2. Gazete, dergi ve televizyonda çevre kirliliği ile ilgili haberleri ve gelişmeleri takip ederim.			
3. Okulda ya da yaşadığım çevrede düzenlenen çevre temizlik etkinliklerine katılmaktan hoşlanıyorum.			
4. Ailemizde su tasarrufuna dikkat ederiz.			
5. İhtiyacım olan ürünler üretilirken çevreyi kirlitip kirlenmediğine dikkat ederim.			
6. Yakın çevremde bulunan kuruluşların(fabrika, sanayi tesisi vs.) çevreyi kirlenmemesi için önlem alınmalıdır.			
7. Ailemdeki bireyler çevre kirliliğine karşı duyarlıdır.			
8. Çevreyi korumaya yönelik kuruluşların(fabrika, sanayi tesisi vs.) çalışmalarını desteklerim.			
9. Tarım alanlarının yok edilerek yerine fabrika, otel v.s. yapılmasına karşıyım.			
10. İçme sularına kanalizasyon vs. atıklar karıştırılmamalıdır.			
11. Derslerde çevre ile ilgili konulara daha çok yer verilmelidir.			
12. Çöpler ve atıklar çevreyi kirlenmeyecek şekilde yok edilmelidir.			
13. Çocuk programlarında ve reklâmlarda çevre kirliliğinin zararlarına daha çok yer verilmelidir.			
14. Belirli aralıklarla halkı bilinçlendirmek için çevre kampanyaları oluşturulmalıdır.			
15. Dünyadaki doğal kaynaklar bilinçli kullanılmalıdır.			
16. Çevre temizliği ve düzeni ile ilgili bir projede çalışmayı isterim.			
17. Birçok gıda ürünü, ambalaj, kutu v.s. çevreye zararlı olmayacak şekilde üretilmelidir.			

18. Ürünler kullanıldıktan sonra geri dönüşümü olacak şekilde imal edilmelidir.			
19. Tarihi eser ve kalıntıların yıkılıp yerine yeni binaların yapılmasını desteklerim.			
20. Pet şişe, kâğıt, cam gibi ürünler geri dönüşüm kutularına atılmalıdır.			
21. Çevreyi tanımak ve önemini anlamak için sık sık gözlem gezisi yapılmalıdır.			
22. Okulumuzun bahçesinde çok fazla ağaç ve çim alan bulunmasını isterim.			
23. Çevreye zararlı olan yakıtlar yerine yenilebilir enerji(üretirken çevreyi kirletmeyen enerji) kullanılmalıdır.			
24. Çevre eğitimi ile ilgili projeler hazırlanmalıdır.			
25. Çöpler ve kanalizasyonlar denize boşaltılmamalıdır.			
26. Bina vs. yapımında çevreye zararlı olmayan malzemeler kullanılmalıdır.			
27. Doğal kaynaklar sınırlı olduğundan kullanırken özen göstermeliyiz.			
28. Piknikten sonra çöpleri, şişe parçalarını ortalıkta bırakmamalıyız.			
29. Ağaçların kesilmemesi için kâğıtları tasarruflu kullanırım.			
30. Orman yangınlarının çıkmaması için önlem alınmalıdır.			
31. Televizyonda çevre eğitimi ve duyarlılığı ile ilgili programlara sık sık yer verilmelidir.			